

Voimassaoloaika
1.11.2024 lukien toistaiseksi

Kumooa
MIGDno-2018-330

Kohderyhmä
Maahanmuuttoviraston kansalaisuus-,
oleskelupahakemusten käsittelijät
sekä peruuttamisasioiden käsittelijät

Säädösperusta
Laki Maahanmuuttovirastosta 2 §
(621/2020)

Ohje toimeentulon selvittämisestä ja toimeentuloedellytyksen soveltamisesta lupa- ja kansalaisuusasioissa – Toimeentulo-ohje

Maahanmuuttovirasto antaa ohjeen toimeentuloedellytyksestä ja toimeentulon selvittämisestä Maahanmuuttoviraston lupa- ja kansalaisuusasioiden käsittelyssä. Ohjeen tarkoituksena on toimeentulon ja toimeentuloedellytyksen yhtenäinen arvioiminen ja selvittäminen, kun Maahanmuuttovirastossa harkitaan ulkomaalaislain 39 §:n mukaisen edellytyksen tai kansalaisuuslain 13 §:n 1 momentin 5 kohdan edellytyksen täyttymistä.

Ohje ei kuitenkaan yksittäistapauksessa ole ratkaisijaa sitova, sillä yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteista säädetään lailla. Jos toimeentulo – ohje on yksittäisessä tapauksessa ristiriidassa ulkomaalaislain, kansalaisuuslain, tutkija- ja opiskelijalain, kausityölain, hallintolain, perustuslain, muiden velvoittavien normien tai kansainvälisten velvoitteiden kanssa, ohjetta ei tule soveltaa. Hallinto-oikeuden (HAO) päätökset antavat suuntaa ja apua kokonaisharkintaa vaativissa tilanteissa, mutta ne eivät ole korkeimman hallinto-oikeuden (KHO) vuosikirjapäätösten tavoin ennakkopäätöksiä. Maahanmuuttoviraston (Migri) päätökset ovat esimerkkejä keskeisten säännösten soveltamisesta.

Toimeentulo-ohjeen tavoitteena on tukea viivytyksetöntä päätöksentekoa, hakijoiden tasavertaista kohtelua sekä neuvontavelvoitteen ja palveluperiaatteen asianmukaista toteutumista viraston toiminnassa.

Ylijohtaja

Ilkka Haahtela

Erityisasiantuntija

Tuulia Muuronen

Liitteet	Asiakirjalla ei ole liitteitä
Jakelu	Viestintäyksikkö Asiakkuuspalveluiden yksikkö Viraston johto Lupa- ja kansalaisuusosasto Kansainvälisen suojelun osasto Valvontaosasto
Tiedoksi	Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia ELY-keskukset Helsingin hallinto-oikeus Hämeenlinnan hallinto-oikeus Itä-Suomen hallinto-oikeus Korkein hallinto-oikeus Oikeuskanslerinvirasto Opetus- ja kulttuuriministeriö Pakolaisneuvonta Pohjois-Suomen hallinto-oikeus Poliisihallitus Sisäministeriö/maahanmuutto-osasto Sisäministeriö/poliisiosasto Sosiaali- ja terveysministeriö Turun hallinto-oikeus Työ- ja elinkeinoministeriö TE-toimistot Ulkoministeriö/KPA-20 Yhdenvertaisuusvaltuutetun toimisto Vaasan hallinto-oikeus

Sisällysluettelo

Tiivistelmä	6
Sammanfattning	7
Käsitteet ja lyhenteet	8
Symbolit	12
Versioluettelo	13
1 Toimeentulo ja toimeentuloedellytys	14
1.1 Toimeentulon selvittämisen lähtökohdat, ennako- ja jälkivalvonta	15
1.2 Rekisteritarkastukset toimeentulon selvittämisessä	17
1.3 Automaatio toimeentulon selvittämisessä	18
1.4 Tulojen laillisuus ja velvoitteiden hoitaminen.....	19
1.5 Manuaalinen selvittäminen	20
1.5.1 Toimeentulon selvittämisen muistilista	20
2 Toimeentulotasot – Ulkomaalaislain 39 §:n mukaisen toimeentuloedellytyksen arviointiin käytettävät euromääräiset toimeentulotasot	23
2.1 Yleiset toimeentulotasot	23
2.1.1 Toimeentulotasojen määrittäminen ja päivittäminen.....	23
2.1.2 Toimeentulotasot – turvaton toimeentulon nettomäärät	24
2.1.3 Toimeentulotason määräytyminen perhekokonaisuuksissa	27
2.2 Opiskelijoiden toimeentulotaso	29
2.3 Au pairien ja Working holiday oleskelulupaa hakevien toimeentulotaso.....	29
3 Ulkomaalaislain 39 §:n mukaista toimeentuloedellytystä ei sovelleta oleskelulupa-asiassa 30	
3.1 Kansainvälinen suojelu	30
3.1.1 Kansainvälistä suojelua saaneen perheenjäsen	30
3.1.2 Kansainvälistä suojelua saaneen alaikäisen muu omainen	36
3.2 Oleskelulupa yksilöllisestä inhimillisestä syystä	36
3.2.1 Yksilöllinen inhimillinen syy – oleskeluluvan saaneen alaikäinen sisarus.....	36
3.3 Ihmiskaupan uhri.....	36
3.4 Todistajansuojeluohjelmassa oleva	36
3.5 Työnantajan moitittava menettely	37
3.6 Syntyperältään suomalainen ja hänen perheenjäsenensä	37
3.7 Suomen kansalaisen perheenjäsen ja muu omainen.....	37
3.8 Suomessa asuvan Pohjoismaan kansalaisen perheenjäsen tai tämän alaikäinen lapsi 37	
3.9 Entisen Neuvostoliiton alueelta peräisin oleva henkilö ja hänen perheenjäsenensä	38
3.10 Euroopan unionin kansalainen ja häneen rinnastettavan oleskelu	38

3.11	Maasta poistumisen estyminen	38
3.12	Laittomasti maassa oleskellut ja työskennellyt	38
3.13	Ansiotyö ja yritystoiminta	39
4	Ulkomaalaislain 39 §:n mukaista toimeentuloedellytystä sovelletaan.....	40
4.1	Perhesidelliset oleskeluluvat (sisältäen muun omaisen oleskeluluvat)	40
4.1.1	Perheen kokoajan tulot	40
4.2	Opiskelijan oleskelulupa	41
4.2.1	Opiskelijan tulonlähteet	41
4.2.2	Opiskelijan toimeentulosta esitettävä selvitys.....	43
4.2.3	Opiskelijan perheenjäsen	44
4.3	Tutkijan oleskelulupa	44
4.4	Työperusteiset oleskeluluvat	45
4.4.1	Kausityö maatalouden ja matkailun aloilla	46
4.4.2	Suomessa tutkinnon suorittanut työntekijä tai elinkeinonharjoittaja	47
4.4.3	Oleskelulupa työnhakua ja yritystoimintaa varten	48
4.4.4	Työharjoittelija ja harjoittelija	48
4.4.5	Vapaaehtoistyöntekijä.....	49
4.4.6	Työloma eli Working holiday	49
4.5	Elinkeinojen harjoittamista varten myönnettävät oleskeluluvat	50
4.5.1	Yrittäjä.....	50
4.5.2	Kasvuyrittäjä	50
4.6	Muut luvat	51
4.6.1	Au pairin oleskelulupa	51
4.6.2	Oleskelulupa vakiintuneen suhteen perusteella	52
4.6.3	Oleskelulupa lääketieteellistä hoitoa varten Suomeen tulevalle	53
4.7	Jatkolupa (UlkL 39 §)	53
4.7.1	Turvautuminen toimeentulotukeen jatkolupavaiheessa	54
4.8	Pysyvä oleskelulupa	55
4.9	Pitkään oleskelleen kolmannen maan kansalaisen EU-oleskelulupa (P-EU- lupa)	56
5	Ulkomaalaislain 39 §:n toimeentuloedellytyksestä poikkeaminen yksittäistapauksessa ..	58
5.1	Poikkeuksellisen painava syy	59
5.2	Lapsen etu	61
5.2.1	Lapsi Suomen kansalainen	63
5.2.2	Poikkeaminen toimeentuloedellytyksestä jatkolupavaiheessa	64
6	Kansalaisuus, toimeentulon selvittäminen	67
7	Eri tulonlähteiden arviointiin liittyvä ohjeistus.....	69
7.1	Työntekijän tulot toimeentulon lähteenä.....	69

7.1.1	Työntekijän tulojen arvioinnin lähteet.....	70
7.1.2	Työsuhteen jatkuvuus oleskelulupa-asioissa.....	71
7.1.3	Palkkatiedot.....	72
7.1.4	Epäselvyydet palkanmaksussa ja palkkatulojen jatkuvuudessa.....	73
7.2	Yrittäjän tulot toimeentulon lähteenä.....	74
7.2.1	Yrittäjän tulojen arvioinnin lähteet.....	75
7.2.2	Yrittäjän pitää hoitaa lakisääteiset velvoitteet.....	77
7.3	Kevytyrittäjän tulot toimeentulon lähteenä.....	78
7.3.1	Kevytyrittäjän toimeentulon arviointi.....	78
7.3.2	Kevytyrittäjän lakisääteiset velvoitteet.....	79
7.3.3	Kevytyrittäjän toimeentulon selvittäminen.....	79
7.4	Sosiaalietuudet toimeentulon lähteenä.....	80
7.4.1	Oleskeluluvan yhteydessä tuloina huomioitavat sosiaalietuudet.....	81
7.4.2	Toimeentulotuki.....	83
7.4.3	Työmarkkinatuki ja peruspäiväraha.....	84
7.5	Varallisuus ja säästöt toimeentulon lähteenä.....	84
7.5.1	Käteisvarat.....	85
7.5.2	Pankkitilillä olevien varojen arviointi.....	85
7.5.3	Sijoitukset.....	86
7.5.4	Muut valuutat, mukaan lukien kryptovaluutat.....	86
7.6	Lainat, luotot ja eläkkeet toimeentulon lähteenä.....	86
7.6.1	Lainat ja luotot.....	86
7.6.2	Eläkkeet.....	87
7.7	Sponsorointi toimeentulon lähteenä.....	88
7.8	Ulosottojen huomioiminen oleskelulupa-asioissa.....	91
7.8.1	Ulosmitattavien velkojen ja niiden maksun selvittäminen.....	92

Tiivistelmä

Ohje toimeentulon selvittämisestä ja toimeentuloedellytyksen soveltamisesta lupa- ja kansalaisuusasioissa- toimeentulo-ohjeessa ohjeistetaan ulkomaalaislain 39 §:n mukaisen toimeentuloedellytyksen soveltamisesta ja kansalaisuuslain 13 §:n toimeentulon luotettavasta selvittämisestä.

Ulkomaalaislain 39§:n toimeentuloedellytys eli turvattu toimeentulo on oleskeluluvan myöntämisen edellytys, jollei ulkomaalaislaissa toisin säädetä. Ulkomaalaislaissa on useita lupaperusteita, joissa toimeentuloedellytys ei tule sovellettavaksi kuten kansainvälisen suojelun perusteella myönnettävät oleskeluluvat. Mikäli turvattu toimeentulo on luvan myöntämisen edellytyksenä, pitää tulojen riittävyttä arvioida lupaharkinnassa. Maahanmuuttovirasto on määrittänyt suuntaa-antavat euromääräiset toimeentulotasot, joita hyödynnetään turvatun toimeentulon arvioinnissa. Nämä toimeentulotasot on tässä ohjeessa päivitetty vastaamaan nykyisiä elinkustannuksia. Toimeentulotasojen määrittelyt on avattu ohjeessa ja ohjeen myötä toimeentulotasot tullaan vuosittain päivittämään vastaamaan ajantasaisia elinkustannuksia. Ulkomaalaislain 39 §:n toimeentuloedellytyksestä on mahdollista yksittäisessä tapauksessa poiketa poikkeuksellisen painavan syyn tai lapsen edun perusteella.

Kansalaisuuslain 13 §:n 1 mom. 5 kohta edellyttää luotettavasti selvittämään, miten kansalaisuuden hakija saa toimeentulonsa. Kansalaistamisen edellytyksenä ei ole turvattu toimeentulo. Hakijan kuitenkin edellytetään huolehtivan toimeentulostaan ilman huomattavaa yhteiskunnallista tukea. Toimeentuloa koskeva edellytys liittyy kansalaisuusasioissa toimeentulolähteiden selvittämiseen. Toimeentulon selvittäminen on kansalaisuusasioissa kytköksissä nuhteettomusedellytyksen sekä asumisaikaedellytyksen selvittämiseen.

Toimeentulon selvittäminen riippuu hakijan tulonlähteestä. Tulonlähteenä voi olla esimerkiksi palkkatulot, elinkeinon harjoittamisesta saatavat tulot tai varallisuus. Eri tulonlähteisiin liittyvää selvittämistä käydään ohjeessa laajemmin läpi tulojen arvioimisen sujuvoittamiseksi.

Sammanfattning

I anvisningen om utredning av försörjningen och om tillämpningen av försörjningsförutsättningen i tillstånds- och medborgarskapsärenden ges riktlinjer för tillämpningen av den försörjningsförutsättning som avses i 39 § i utlänningslagen och för hur man tillförlitligt ska redogöra för sin försörjning enligt 13 § i medborgarskapslagen.

Att uppfylla försörjningsförutsättningen enligt 39 § i utlänningslagen, dvs. att ha en tryggad försörjning, är en förutsättning för beviljande av uppehållstillstånd, om inte annat föreskrivs i utlänningslagen. I utlänningslagen fastställs flera tillståndsgrunder i samband med vilka försörjningsförutsättningen inte ska tillämpas, bland annat i fråga om uppehållstillstånd som beviljas på grund av internationellt skydd. Om beviljande av uppehållstillstånd förutsätter en tryggad försörjning, måste det vid tillståndsprövningen bedömas om inkomsterna är tillräckliga. Migrationsverket har fastställt utkomstnivåer i form av vägledande eurobelopp. Dessa utkomstnivåer utnyttjas i bedömningen av tryggad försörjning. Utkomstnivåerna i den här anvisningen har uppdaterats så att de motsvarar de nuvarande levnadskostnaderna. Anvisningen förklarar hur utkomstnivåerna har utarbetats. I och med anvisningen kommer utkomstnivåerna att uppdateras årligen för att säkerställa att de motsvarar de aktuella levnadskostnaderna. I ett enskilt fall kan avvikelse göras från försörjningsförutsättningen som avses i 39 § i utlänningslagen, om det finns exceptionellt vägande skäl eller om ett barns bästa kräver det.

Enligt 13 § 1 mom. 5 punkten i medborgarskapslagen måste den som söker medborgarskap kunna tillförlitligt redogöra för sin försörjning. En tryggad försörjning är emellertid inte en förutsättning för naturalisation. Den sökande ska ändå kunna sköta sin utkomst utan betydande samhälleligt stöd. I medborgarskapsärenden avser förutsättningen i fråga om försörjning hur den sökande ska redogöra för sina försörjningskällor. I medborgarskapsärenden har utredningen av försörjningen en koppling till bedömningen av oförvitlighetsvillkoret och boendetidsvillkoret.

Hurdan utredning om den sökandes försörjning som krävs beror på den sökandes inkomstkälla. Inkomstkällan kan vara till exempel löneinkomster, inkomster från näringsutövning eller övriga tillgångar. Bedömningen av olika inkomstkällor behandlas i närmare detalj i anvisningen i syfte att göra bedömningen smidigare.

Käsitteet ja lyhenteet

Käsitteet

Kolmannen maan kansalainen	Muun maan kansalainen kuin unionin kansalainen ja häneen rinnastettava henkilö.
Kustannuksia korvaava sosiaaliturvaetus	Kustannuksia korvaavat sosiaaliturvaetuudet viittaavat muihin kuin menetettyä ansiotuloa tai viimesijaista turvaa antaviin etuuksiin. Kustannuksia korvaavia etuuksia ovat muun muassa lapsilisä, vammaistuet, elatustuki, asumistuki, lastenhoidon tuet ja työttömyyskassan maksama ansiopäiväraha. Esimerkiksi työmarkkinatukea ja peruspäivärahaa ei pidetä kustannuksia korvaavana etuutena, koska niiden tarkoitus on turvata työttömän vähimmäistoimeentuloa työttömyyden aikana.
Luontoisetu	Luontoisedulla tarkoitetaan työnantajan muuna kuin rahana työstä suorittamaa veronalaista vastiketta palkansaajalle. Luontoisetuja ovat muun muassa ravintoetu (ePassi tai vastaava), puhelin- ja asuntoetu.
Nettomäärä	Nettomäärällä tarkoitetaan nettotuloja, eli tuloja verojen sekä työnantajan sekä työntekijän eläke- ja vakuutusmaksujen jälkeen. Tässä ohjeessa mainittu ohjeellinen euromääräinen toimeentulotaso on nettomäärä.
Organisaatiohenkilö	Organisaatiohenkilö tarkoittaa liiketoimintakiellosta annetun lain (1059/1985) 2 §:ssä tarkoitettua henkilöä tai sellaista omistajaa, joka yksin tai yhdessä ylenevässä tai alenevässä sukulaissuhteessa olevan henkilön, aviopuolison, rekisteröidyssä parisuhteessa toisen osapuolen tai samassa taloudessa asuvan henkilön kanssa omistaa vähintään 10 prosenttia yhteisön pääomasta tai heillä on vastaava osuus yhteisön äänimäärästä. Organisaatiohenkilön määritelmä rajaa veloitteidenhoitoselvityksen organisaatiohenkilöraportin käyttöalaa.
Perheenjäsen	Ulkomaalaislain mukainen perheenjäsen on määritelty ulkomaalaislain oleskelua koskevien yleisten säännösten 37 §:ssä. Lain mukaan perheenjäseneksi katsotaan Suomessa asuvan henkilön aviopuoliso sekä alle 18-vuotias naimaton lapsi, jonka huoltaja on Suomessa asuva henkilö tai tämän aviopuoliso. Jos Suomessa asuva henkilö on alaikäinen lapsi, perheenjäsen on hänen huoltajansa. Aviopuolisoksi tai aviopuolisoon

rinnastettavaksi perheenjäseneksi katsotaan myös samaa sukupuolta oleva henkilö, jos parisuhde on kansallisesti rekisteröity. Myös kasvattilapsi voidaan tietyin edellytyksin katsoa pykälän mukaiseksi perheenjäseneksi.

Perheenkokoaja

Perheenkokoajalla tarkoitetaan Suomessa oleskelevaa henkilöä, jonka Suomessa oleskelun perusteella ulkomailla olevalle perheenjäsenelle haetaan oleskelulupaa perhesiteen perusteella.

Toimeentuloedellytys

Ulkomaalaislain 39 §:n mukaisesti oleskeluluvan myöntäminen edellyttää, että ulkomaalaisen toimeentulo on turvattu. Ulkomaalaislaissa säädetään erikseen, jos luvan myöntäminen ei edellytä turvattua toimeentuloa. Toimeentuloedellytyksellä tässä ohjeessa tarkoitetaan ulkomaalaislain 39 §:n mukaista edellytystä turvatusta toimeentulosta.

Edellytys toimeentulon luotettavasta selvittämisestä

Kansalaisuuslain 13 § 1 mom. 5 kohdan mukaan kansalaistamisen yleisenä edellytyksenä on, että ulkomaalainen pystyy luotettavasti selvittämään, miten saa toimeentulonsa. Kansalaisuuslaissa ei säädetä, että ulkomaalaisen tulisi turvata toimeentulonsa.

Toimeentulotasoa

Toimeentulotasolla tarkoitetaan euromääräistä ohjeellista tulkintaa UlkL 39 §:ssä tarkoitetusta oleskelulupaa koskevasta turvatun toimeentulon euromäärästä. Ohjeessa käytetty toimeentulotasoa antaa ohjeellisen tason sen arvioimiseksi, millä nettotuloilla ulkomaalaisen ei voida olettaa joutuvan toimeentulotuen tarpeeseen.

Toimeentulotuki

Toimeentulotuesta annetun lain (1412/1997) tarkoittama toimeentulotuki. Toimeentulotuki on henkilön tai perheen viimesijainen taloudellinen tuki. Toimeentulotuen muotoja ovat Kelan myöntämä perustoimeentulotuki sekä hyvinvointialueiden myöntämät täydentävä ja ehkäisevä toimeentulotuki.

Turvattu toimeentulo

Turvattu toimeentulo määritellään ulkomaalaislain 39 §:n 2 momentissa. Lain mukaan ulkomaalaisen toimeentulo katsotaan turvatuksi ensimmäistä oleskelulupaa myönnettäessä, jos hänen maassa oleskelunsa kustannetaan tavanomaisesti katsottavilla ansiotyöstä, yrittäjätoiminnasta, eläkkeistä, varallisuudesta tai muista lähteistä saatavilla tuloilla siten, että hänen ei voida olettaa

joutuvan toimeentulotuesta annetussa laissa (1412/1997) tarkoitetun toimeentulotuen tai vastaavan muun toimeentuloa turvaavan etuuden tarpeeseen. Tällaisena etuutena ei pidetä kustannuksia korvaavia sosiaaliturvaetuuksia. Turvattu toimeentulo tarkoittaa, että ulkomaalaisella on riittävät varat tavanomaiseen elämään Suomessa.

Lain mukaan jatkolupaa myönnettäessä ulkomaalaisen toimeentulon on oltava turvattu kuten ensimmäisen oleskeluluvan osalta kuitenkin niin, että tilapäinen turvautuminen toimeentulotukeen tai muuhun vastaavaan toimeentuloa turvaavaan etuuteen ei ole luvan myöntämisen esteenä.

Uusi perheenjäsen

Ulkl 37 §:n mukainen perheenjäsen on uusi perheenjäsen silloin, kun hänen ja Suomessa asuvan perheenkokoajan välinen perheside on alkanut perheenkokoajan Suomeen saapumisen jälkeen. Jos kiintiöpakolaisena Suomeen tulleen perheenkokoajan perhe on muodostettu sen jälkeen, kun perheenkokoaja on hyväksytty Suomeen pakolaiskiintiössä, mutta kuitenkin ennen hänen Suomeen tuloaan, kohdellaan perheenjäsentä uutena perheenjäsenenä.

Lainmuutoksella 16.6.2025.tehty lisäys:

Jos perheenkokoaja on saanut pakolaisaseman perhesiteen perusteella, perheenjäsen on uusi perheenjäsen, jos perheside on alkanut sen jälkeen, kun perheenkokoajalla annettiin pakolaisasema.

Vanha perheenjäsen

Ulkl 37 §:n mukainen perheenjäsen on vanha perheenjäsen silloin, kun hänen ja Suomessa asuvan perheenkokoajan välinen perheside on alkanut ennen perheenkokoajan Suomeen saapumista. Jos perheenkokoaja on kiintiöpakolainen, on perhesiteen tullut alkaa ennen perheenkokoajan hyväksymistä Suomeen pakolaiskiintiössä. Jos perheenkokoajalle ja hänen vanhaksi perheenjäseneksi arvioidulle aviopuolisolleen on syntynyt lapsi perheenkokoajan Suomeen saapumisen jälkeen, katsotaan lapsi vanhaksi perheenjäseneksi.

Lainmuutoksella 16.6.2025.tehty lisäys:

Jos perheen kokoaja on saanut pakolaisaseman perhesiteen perusteella, perheenjäsen on vanha perheenjäsen, jos perheside on alkanut ennen kuin perheen kokoajalle annettiin pakolaisasema.

Veronalaiset kustannusten korvaukset Veronalaiset kustannusten korvaukset korvaavat työntekijälle tai toimeksisaajalle koituvia, työn suorittamisen kannalta vapaaehtoisia kuluja ja ne vertautuvat luontoiseluihin.

Verovapaat kustannusten korvaukset Työnantaja tai toimeksiantaja voi maksaa työntekijälle tai toimeksisaajalle verovapaita kustannusten korvauksia muun muassa tilapäiseen, työn suorittamisen vuoksi välttämättömään kohteeseen tehtävän työmatkan kuluista. Verovapaat kustannusten korvaukset korvaavat työn suorittamisesta aiheutuneita välttämättömiä kuluja.

Lyhenteet

EUT	Euroopan unionin tuomioistuin
HaO	Hallinto-oikeus
HE	Hallituksen esitys
KansalaisuusL	Kansalaisuuslaki (359/2003)
Kausityölaki	Laki kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä kausityöntekijöinä työskentelyä varten (907/2017)
KHO	Korkein hallinto-oikeus
Migri	Maahanmuuttovirasto
SEUT	Sopimus Euroopan unionin toiminnasta
Tutkija- ja opiskelijalaki	Laki kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä tutkimuksen, opiskelun, työharjoittelun ja vapaaehtoistoiminnan perusteella (719/2018)
UIKL	Ulkomaalaislaki (301/2004)
UMA	Ulkomaalaisasioiden käsittelyjärjestelmä
UNHCR	Yhdistyneiden kansakuntien pakolaisjärjestö
VHS	Velvoitteidenhoitoselvitys

Symbolit

Ohje sisältää alla esiteltyjä symboleja, jotka korostavat erityistä huomiota vaativia ja ohjetta täydentäviä asioita.

Huomioitavaa – Tärkeä tai erityistä huomiota vaativa asia

Soveltamislinjaus – Migrin tekemä erityistä huomiota vaativa soveltamislinjaus

Oikeustapaus tai muu päätös – Tuomioistuinten ja Migrin tekemät päätökset

Lisätieto – Läpikäytävää aihealuetta täydentävä tieto

Tarkistuslista – Tekstin aikaisempia sisältöjä yhteen kokoava lista

Kolme pistettä kertoo erityistä huomiota vaativan asian, päätöksen, soveltamislinjauksen, lisätiedon tai tarkistuslistan päättymisestä. Pisteet on merkitty samalla värillä, kuin sitä ennen käytetty symboli.

Versioluettelo

<u>Versionumero</u>	<u>Päivämäärä</u>	<u>Sivut/kohdat</u>	<u>Kuvaus tehdyistä muutoksista</u>	<u>Muokkaaja</u>
2.	22.1.2025	24, 44, 45, 47	Päivitetty toimeentulotasojen kuntaryhmät vastaamaan lakia yleisestä asumistuesta 1.1.2025 voimaan tulleen lakimuutoksen myötä. Päivitetty myös työttömyysturvain työssäoloehdon mukaisen päivärahoikeuden täyttävä määrä vuoden 2025 tasolle.	Erytisasiantuntija Tuulia Muuronen ja prosessinomistaja Riikka Parviainen.
3.	18.6.2025	s. 30-36 / 3.1 s. 40/4.1 s.59/5.1 s. 62-64/5.2	Päivitetty ohjeeseen 16.6.2025 voimaan astuneen perhesidelupia koskevan lakimuutoksen (HE 11/2025) muutokset kansainvälistä suojelua saaneiden perheenjäsenten toimeentuloedellytykseen.	Johtava asiantuntija Leena Turku Prosessinomistaja Riikka Parviainen

1 Toimeentulo ja toimeentuloedellytys

Toimeentulon selvittämisen ja toimeentuloedellytyksen taustalla on vaatimus siitä, että ulkomaalainen vastaa itse toimeentulostaan, eikä jatkuvasti turvaudu yhteiskunnan toimeentuloa turvaaviin etuuksiin. Toimeentulon selvittäminen ja toimeentuloedellytys ilmenee ulkomaalaislaista (301/2004), laista kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä tutkimuksen, opiskelun, työharjoittelun ja vapaaehtoistoiminnan perusteella (719/2018) sekä kansalaisuuslaista (359/2003). Tässä ohjeessa ohjeistetaan ulkomaalaislain 39 §:n mukaisen toimeentuloedellytyksen soveltamisesta ja kansalaisuuslain 13 §:n 1 mom. 5 kohdan edellytyksestä toimeentulon luotettavasti selvittämisestä.

Kun ohjeessa puhutaan toimeentuloedellytyksestä, puhutaan ulkomaalaislain 39 §:n mukaisesta edellytyksestä.

Ohjeesta on rajattu ulkopuolelle ulkomaalaislain 5 luvun työperusteiset oleskeluluvat, joissa ei sovelleta ulkomaalaislain 39 §:n mukaista toimeentuloedellytystä sekä ulkomaalaislain 10 luvun mukainen arviointi riittävästä varoista. Näiden osalta ohjeistus toimeentuloon liittyen erillisissä Maahanmuuttoviraston ohjeissa.

Oleskelulupien kohdalla ulkomaalaislain 11 §:ssä säädetään yleisesti maahantulon edellytyksistä. Maahantulon edellytyksenä on laissa, että ulkomaalaisella pitää olla toimeentuloon tarvittavat varat. Yleinen toimeentuloedellytys tulee kuitenkin ulkomaalaislain 39 §:stä. Ulkomaalaisen toimeentulo katsotaan turvatuksi ensimmäistä oleskelulupaa myönnettäessä, jos hänen maassa oleskelunsa kustannetaan tavanomaiseksi katsottavilla ansiotyöstä, yrittäjätoiminnasta, eläkkeistä, varallisuudesta tai muista lähteistä saatavilla tuloilla siten, että hänen ei voida olettaa joutuvan toimeentulotuesta annetussa laissa (1412/1997) tarkoitetun toimeentulotuen tai vastaavan muun toimeentuloa turvaavan etuuden tarpeeseen. Tällaisena etuutena ei pidetä kustannuksia korvaavia sosiaaliturvaetuuksia (UuKL 39 § 2 mom.). Ulkomaalaislain 39 §:n mukainen toimeentuloedellytys tulee sovellettavaksi ulkomaalaislain mukaisissa lupaperusteissa, jollei ulkomaalaislaissa toisin säädetä. Ulkomaalaislain 39 §:ään viitataan myös muussa lainsäädännössä. Esimerkiksi tutkija- ja opiskelijalaissa opiskelijan ja tutkijan oleskeluluvan myöntämisen edellytyksenä kolmannen maan kansalaiselle on, että toimeentulo on oltava turvattu ulkomaalaislain 39 §:n mukaisesti koko oleskeluluvan voimassaolon ajan.

Ulkomaalaislain 39 §:n soveltamisessa pitää huomioida, että toimeentuloedellytyksestä voidaan yksittäisessä tapauksessa poiketa, jos siihen on poikkeuksellisen painava syy tai lapsen etu sitä vaatii (UuKL 39 § 1 mom.). Poikkeuksellisen painavaan syyhyn tai lapsen etuun perustuva poikkeaminen edellyttää aina tapauskohtaista kokonaisharkintaa, joka on suoritettava jokaisen oleskelulupahakemuksen kohdalla erikseen huomioiden kaikki asiaan vaikuttavat seikat.

Kansalaisuuslaissa toimeentulosta on säädetty selvittämisvelvollisuus kansalaistamisen yleisenä edellytyksenä. Kansalaisuuslain 13 §:n 1 mom. 5 kohdan mukaisesti hakijan pitää pystyä luotettavasti selvittämään, miten hän saa toimeentulonsa. Kansalaisuusasioiden toimeentulon selvittäminen pitää erottaa ulkomaalaislain mukaisesta toimeentuloedellytyksestä.

Kansalaisuuslaissa toimeentulon selvittäminen liittyy läheisesti nuhteettomuusedellytykseen ja asumisaikaedellytykseen, eikä esimerkiksi toimeentulotukeen turvautumiseen suhtauduta samalla tavalla kuin ulkomaalaislain toimeentuloedellytyksen kohdalla.

Oleskelulupien ja kansalaisuusasioiden käsittelyssä ja päätöksenteossa pitää huomioida hallintolain 6 §:n mukaisesti, että viranomaisen toimien on oltava puolueettomia ja oikeassa suhteessa tavoiteltuun päämäärään nähden. Hallintolain 6 § ilmentää yleistä suhteellisuusperiaatetta, joka ohjaa myös ulkomaalaislain ja kansalaisuuslain mukaista päätöksentekoa.

Oleskelulupa-asioissa suhteellisuusperiaatetta kuvastaa ulkomaalaislain 5 §, jonka mukaan ulkomaalaislakia sovellettaessa ei ulkomaalaisen oikeuksia saa rajoittaa enempää kuin on välttämätöntä. Suhteellisuusperiaatteen tarkoituksena voidaan pitää perus- ja ihmisoikeuksien suojelua tarpeettomia julkisen vallan oikeuksiin puuttumisia vastaan.

Yleisesti ulkomaalaislain toimeentuloedellytyksen soveltamiseen vaikuttaa myös ulkomaalaislain 6 §, jossa säädetään yleisemmin lapsen edun huomioon ottamisesta häntä koskevassa päätöksenteossa. Ulkomaalaislain nojalla tapahtuvassa päätöksenteossa, joka koskee 18 vuotta nuorempaa lasta, on erityistä huomiota kiinnitettävä lapsen etuun sekä hänen kehitykseensä ja terveyteensä liittyviin seikkoihin. Lapsen etu pitää huomioida erityisesti, kun harkittavana on ulkomaalaislain 39 §:n toimeentuloedellytyksestä poikkeaminen.

1.1 Toimeentulon selvittämisen lähtökohdat, ennako- ja jälkivalvonta

Toimeentuloon liittyvien edellytysten täyttymisen arviointia varten on käytössä erilaisia menettelyjä, kun hakemusta käsitellään sekä päätöksenteon jälkeen. Toimeentulon selvittämisessä pitää myös huomioida tulojen alkuperä ja tulojen hankkimiseen liittyvät velvoitteet. Laittomasti saatuja tuloja ei voida hyväksyä osana toimeentuloa ja kansalaisuusasioissa pitää myös huomioida nuhteettomuusedellytys. Oleskeluluvissa toimeentuloa selvitetään ennakovalvontana, eli ennen luvan myöntämistä, kun selvitetään täyttyvätkö lain mukaiset edellytykset. Toimeentulon selvittämistä tehdään myös jälkivalvontana luvan myöntämisen jälkeen. Jälkivalvontaa tehdään automaattisena valvontana esimerkiksi rekisteritarkastuksin, mutta jälkivalvontaan kuuluu myös luvan saamisen jälkeen esimerkiksi eri viranomaisilta saatava tieto, joka voi johtaa luvan peruuttamiseen. Toimeentuloa selvitetään ainoastaan niiden hakemusten kohdalla, joissa toimeentulo tai sen selvittäminen on lain mukaisesti edellytyksenä.

Kansalaisuusasioissa toimeentulon selvittäminen kohdistuu menneeseen aikaan, koska toimeentuloa selvitetään asumisaikaedellytyksen ajanjaksolta. Kansalaisuuden saamisen jälkeen esimerkiksi viranomaistieto voi johtaa kansalaisuuden menettämisharkintaan.

Jos laki ei edellytä turvattua toimeentuloa tai toimeentulon selvittämistä, asiassa ei tehdä toimeentuloon liittyviä rekisteritarkastuksia tai pyydetä toimeentuloon liittyviä selvityksiä, ellei kyseisten rekisteritarkastusten tekeminen ole välttämätöntä muiden edellytysten selvittämiseksi.

Kansalaisuusasioiden osalta selvittämisen perusta liittyy myös muiden kansalaistamisen yleisten edellytysten selvittämiseen. Kansalaistamisen yleisenä edellytyksenä on, että ulkomaalaisen tulee pystyä luotettavasti selvittämään, miten saa toimeentulonsa (KansalaisuusL. 13 §:n 1 mom. 5 kohta). Hallituksen esityksen mukaisesti edellytyksenä ei ole, että hakijan ja hänen perheensä toimeentulo katsottaisiin turvatuksi ja esimerkiksi pelkän toimeentulotuen varassa eläminen ei estäisi eikä edes vaikeuttaisi kansalaisuuden saamista (HE 235/2002 s.40-41). Edellytyksenä on tiedon saaminen hakijan toimeentulolähteestä, jotta pystytään arvioimaan täyttääkö hakija 13 §:n 1 momentin muut edellytykset, joista esimerkiksi nuhteettomuusedellytys ei täyty, jos hakija saisi toimeentulonsa lainvastaisen toiminnan perusteella. Toimeentulolähteen selvittäminen on tärkeää myös asumisajan täyttymisen selvittämisen kannalta. Hallituksen esityksessä on kuitenkin tuotu esiin, että hakijan edellytetään pystyvän itsenäisesti tai perheenjäsenen avulla huolehtimaan toimeentulostaan ilman huomattavaa yhteiskunnallista tukea (HE 235/2002 s.41). Kansalaisuuden edellytyksenä toimeentulon selvittäminen arvioidaan ennen kansalaisuuden myöntämistä. Asia saattaa tulla myös esiin kansalaisuuden myöntämisen jälkeen huomioiden, että väärin tietojen antaminen voi johtaa kansalaisuuden menettämiseen (KansalaisuusL. 33 §). Mikäli asiassa kansalaisuuden myöntämisen jälkeen ilmenee, että hakemuksessa on annettu väärä tietoja toimeentuloon liittyen, voi tämä johtaa kansalaisuuden menettämiseen. Tieto väärin tietojen antamisesta voi tulla esimerkiksi muilta viranomaisilta.

Oleskelulupien osalta ulkomaalaislain 39 §:n 4 momentissa todetaan, että hakijan on esitettävä viranomaiselle selvitys siitä, millä tavoin hänen toimeentulonsa Suomessa turvataan. Hallituksen esityksessä on erikseen mainittu, että toimeentuloedellytyksen täyttyminen ratkaistaisiin henkilön antaman selvityksen perusteella. Kun kyseessä on perhesiteen perusteella myönnettävä oleskelulupa, selvitystä voi hakijan puolesta esittää myös Suomessa asuva perheenjäsen. Hallituksen esityksen mukaan viranomaisen voi pyytää hakijalta asiakirjaselvitystä, kuten työnantajan todistuksen Suomessa asuvan perheenjäsenen työsuhteesta tai palkasta taikka verotustodistuksen tämän verotetusta tulosta ja omaisuudesta ja mahdollisista sosiaaliturvaetuuksista, jos Suomessa asuvan perheenjäsenen on ilmoitettu huolehtivan hakijan toimeentulosta. (HE 28/2003 s.141.)

Oleskeluluissa 39 §:n mukaista toimeentuloedellytyksen täyttymistä arvioidaan myös jälkivalvonnassa eri lupaperusteissa. Jälkivalvonnassa voi ilmetä ulkomaalaislain 58 §:n 4 tai 5 momentin tai tutkija opiskelijalain 12 §:n 1 tai 2 momentin mukaisia perusteita toimeentuloedellytykseen liittyen, joiden perusteella lupa voidaan peruuttaa. Luvan peruuttamisharkinnan yhteydessä asiakkaan tilanne harkitaan aina kokonaisvaltaisesti ja huomioidaan kaikki

asiaan vaikuttavat seikat. Maahanmuuttovirasto suorittaa jälkivalvontaa automaation avulla sekä huomioi esimerkiksi muilta viranomaisilta tulleet tiedot. Hakijan muiden Maahanmuuttoviraston hakemusasioiden yhteydessä voi myös ilmetä olennaisia seikkoja jälkivalvonnan näkökulmasta. Jatkolupavaiheessa voidaan ottaa huomioon, jos toimeentuloedellytys ei olekaan täyttynyt edellisen oleskeluluvan voimassaolon aikana.

Toimeentulon selvittämisen ja toimeentuloedellytyksen osalta lähtökohtana oleskelulupa- sekä kasalaisuusasioissa on, että hakija esittää tarvittavat selvitykset asian arvioimiseksi. Hakijan myötävaikutusvelvollisuus ilmenee myös hallintolain 31 §:stä, jonka mukaisesti asianosaisen on esitettävä selvitystä vaatimuksensa perusteista. Kun kyse on lain asettamista edellytyksistä hallintoasian eli oleskeluluvan tai kansalaisuuden myöntämiseksi, pitää huomioida myös viranomaisen selvittämisvelvollisuus saman hallintolain pykälän mukaisesti. Hallintolain 31 §:n osalta on hallituksen esityksessä tuotu esiin, että viranomaisen on huolehdittava asian riittävästä ja asianmukaisesta selvittämisestä hankkimalla asian ratkaisemiseksi tarpeelliset tiedot sekä selvitykset. Viranomainen hankkii sellaiset selvitykset, joilla se arvioi olevan merkitystä asian ratkaisemiselle. Viranomainen voisi hankkia selvityksiä itse viran puolesta toisilta viranomaisilta tai se voisi pyytää selvitystä asianosaiselta. Viranomainen voisi myös pyytää ulkopuolista tahoa esittämään selvitystä. Selvitysten laajuus ja tarve tulisi harkita tapauskohtaisesti. (HE 72/2002 s.86.)

Oleskelulupa- sekä kansalaisuushakemus ja niiden pakolliset liitteet ohjaavat hakijaa tarvittavan selvityksen toimittamiseen. Mikäli asiaa ei pystytä toimitettujen selvitysten ja rekisteritarkastusten perusteella arvioimaan, tulee hakijaa pyytää täydentämään hakemustaan.

Toimeentuloedellytys ja toimeentulon selvittäminen on aina tapauskohtaista ja asiassa saadut selvitykset huomioidaan kokonaisvaltaisesti. Ulkomaalaislain 39 §:n osalta pitää huomioida tämän ohjeen 2. luvussa määritellyt euromääräiset toimeentulotasot, mutta myös mahdolliset edellytykset toimeentuloedellytyksestä poikkeamiselle.

[Linkki – Luku 2 Toimeentulotasot – Ulkomaalaislain 39 §:n mukaisen toimeentuloedellytyksen arviointiin käytettävät euromääräiset toimeentulotasot](#)

1.2 Rekisteritarkastukset toimeentulon selvittämisessä

Toimeentulon selvittämisessä hyödynnetään ulkomaalaisasioiden asiantuntijajärjestelmässä UMA:ssa tehtäviä rekisteritarkastuksia.

Toimeentulon selvittämiseen liittyen Maahanmuuttovirastossa on käytössä seuraavat rekisterit:

- Kela
Kelan rekisteristä saadaan tiedot henkilön hakemista etuuksista, myönnettyistä etuuksista, etuuksien lajeista, myönnettyjen tukien määrästä ja ajanjaksosta, jolle tuki on myönnetty. Ahvenanmaalla työttömyysetuuksista ja opintotuesta ei vastaa Kela ja Ahvenanmaan osalta kyseiset tuet näkyvät tulorekisterissä.

- Tulorekisteri
Tulorekisteristä saadaan tiedot henkilölle maksetuista palkoista, eläkkeistä ja etuuksista. Työnantajan on ilmoitettava rekisteriin maksetut palkat ja palkasta tehtävät vähennykset, luontoisedut ja matkakustannusten korvaukset. Työnantajalla on palkanmaksupäivästä viisi kalenteripäivää aikaa ilmoittaa tiedot. Palvelussuhteeseen, poissaoloihin ja tulolajiin liittyvien tietojen ilmoittaminen on työnantajalle vapaaehtoista. Jos työnantaja on ilmoittanut nämä tiedot tulorekisteriin, Maahanmuuttoviraston ei tarvitse pyytää näitä selvityksiä hakijalta tai työnantajalta erikseen. Tulorekisteristä saatavat tiedot vaihtelevat henkilöiden välillä, koska osa tiedoista on vapaaehtoisesti ilmoitettavia.
- Vero
Veron rekisteritarkastuksesta saadaan haetun henkilön verotiedot vuodesta 2018 alkaen. Rekisteristä näkee henkilön verotettavat tulot, maksamat verot ja mahdolliset verovelkatiedot.
- Velvoitteidenhoitoselvitys, VHS
VHS on lyhenne velvoitteidenhoitoselvityksestä ja VHS-rekisterin kautta saadaan yrityksen tai organisaatiohenkilön velvoitteidenhoitoselvitysraportti. Velvoitteidenhoitoselvitysraportin tiedot sisältävät organisaation tai organisaatiohenkilön toimintaa, taloutta sekä veroihin ja lakisääteisiin eläke-, tapaturma- ja työttömyysvakuutusmaksuihin ja Tullin kantamiin maksuihin liittyvien velvoitteiden hoitamista. Raportin tiedot saadaan eri viranomaisten tietojärjestelmistä.

Se, mitä rekisteritarkastuksia yksittäinen hakemus vaatii toimeentulon selvittämiseen, riippuu hakemusperusteesta ja hakijan ilmoittaman tulon lähteestä. Oleskelulupa-asioissa tulee myös huomioida, onko kyseessä jatkolupaa koskeva hakemus vai ulkomailta käsin haettu ensimmäinen hakemus. Esimerkiksi ulkomailta käsin haetun ensimmäisen oleskeluluvan kohdalla kaikki rekisteritarkastukset eivät ole edes käytettävissä. Jos toimeentuloa ei tule selvittää lain perusteella, ei rekisteritarkastuksia tehdä.

Osa-automaatio ajaa automaattisesti tietyt rekisteritarkastukset manuaalisen käsittelyn pohjaksi, jolloin käsittelijän ei tarvitse tehdä näitä rekisteritarkastuksia manuaalisesti. Rekisteritarkastusten ajantasaisuus pitää aina ottaa huomioon ja tarvittaessa ajaa rekisteritarkastukset uudestaan.

1.3 Automaatio toimeentulon selvittämisessä

Oleskelulupa- ja kansalaisuushakemusten käsittelyssä hyödynnetään automaatiota. Käytössä on osa-automaatiota sekä automaattista ratkaisua hakemusperusteesta riippuen. Automaatio vertaa sille asetettujen sääntöjen mukaisesti hakemuksessa ilmoitettuja tietoja toimeentulolle asetettuihin rajoihin ja ajaa tarvittavat rekisteritarkastukset. Näiden toimintojen pohjalta automaatio merkitsee toimeentuloedellytyksen joko "selvitetty" -tai "selvittämättä"- tilaan. Niissä tapauksissa, joissa toimeentuloedellytys on "selvittämättä"-tilassa, hakemus ohjautuu manuaaliseen selvittämiseen

toimeentulon osalta. Jos edellytys on "selvittämättä"-tilassa, järjestelmän lokitiedoista näkyy tarkemmat tiedot ja syyt edellytyksen tilalle.

Niissä asioissa, joissa automaatio – oli kyseessä osa-automaatio tai automaattinen ratkaisu – merkitsee toimeentuloedellytyksen selvitettyksi, ei toimeentuloa aleta selvittämään tai tarkistamaan toimeentuloon liittyviä selvityksiä.

Tämä soveltamisohje antaa ohjeet manuaaliseen selvittämiseen, kun toimeentuloedellytystä tai toimeentuloa ei ole selvitetty automaattisesti. Automaatiosta ja automaattiosäännöistä ei ohjeisteta tarkemmin tässä ohjeessa.

1.4 Tulojen laillisuus ja velvoitteiden hoitaminen

Toimeentuloa selvittäessä pitää selvittää varojen laillisuus ja lakisääteisten velvoitteiden hoitaminen. Jos ilmenee epäily, että esitetyt toimeentulolähteet eivät ole laillisia, asiaa pitää selvittää tarkemmin. Toimeentuloa ei voi turvata laittomasti esimerkiksi rikollisuuden tai niin sanotun pimeän työn kautta saaduilla tuloilla. Hakijalta tai perheenkokoajalta voi myös puuttua työnteko-oikeus työhön, josta saaduilla varoilla toimeentulo esitetään turvatuksi. Näitä niin sanotusti oikeudettomasti saatuja tuloja ei voida huomioida osana toimeentuloa. Ilman työnteko-oikeutta tehdystä työstä pitää ilmoittaa asiasta vastaaville viranomaisille. Näiltä osin pitää kuitenkin kiinnittää erityisesti huomiota siihen, mihin työntekoon ja elinkeinonharjoittamiseen hakijalla tai perheenkokoajalla voi olla oikeus. Esimerkiksi työntekijän oleskeluluvan haltijalla voi olla oikeus sivutoimiseen elinkeinonharjoittamiseen ja yhtiömies voi työskennellä yhtiössä ja saada näin palkkatuloja. Edellä mainittujen kaltaisissa tilanteissa kyseiset tulot tulee huomioida osana toimeentuloa.

KHO arvioi vuosikirjapäätöksessään KHO:2021:84 toimeentuloedellytyksessä huomioitavia tuloja ja niiden suhdetta perheenkokoajan oleskeluluvan perusteeseen.

Maahanmuuttovirasto ei ollut myöntänyt oleskelulupia perhesiteen perusteella, koska toimeentuloedellytyksen ei katsottu täyttyneen. Toimeentulon oli esitetty perustuvan perheenkokoajan saamiin yritystuloihin ja samasta yhtiöstä saatuun palkkaan sekä muihin varoihin. Asiassa oli kysymys siitä, oliko Maahanmuuttovirasto voinut toimeentuloedellytyksen täyttymistä arvioidessaan jättää huomioon ottamatta perheenkokoajan yrityksestä saaman palkan sen perusteella, että perheenkokoaja oleskeli maassa elinkeinonharjoittajan oleskeluluvalla.

Korkein hallinto-oikeus totesi, että ulkomaalaisen toimeentulo voi perustua useaan eri toimeentulolähteeseen. Toimeentuloedellytyksen täyttymistä arvioitaessa on otettava huomioon kaikki ulkomaalaislain 39 §:n 2 momentissa mainitut laillisesti saadut tulot. Kun ulkomaalainen on hakenut oleskelulupaa perhesiteen perusteella, merkitystä ei tältä osin ole sillä, millä perusteella perheenkokoajalle on myönnetty oleskelulupa.

Muutoksenhakijoiden toimeentulon oli selvitetty muodostuvan perheenkokoajan yritystoiminnan tuotoista saatavasta osuudesta, samasta yrityksestä saaduista palkkatuloista ja muusta varallisuudesta. Avoin yhtiö voi maksaa yhtiömiehelle myös palkkaa, jos tämä työskentelee yhtiössä. Korkein hallinto-oikeus totesi, että näissä olosuhteissa Maahanmuuttoviraston ei olisi tullut jättää muutoksenhakijoiden toimeentuloedellytyksen täyttymistä arvioidessaan huomioon ottamatta perheenkokoajan työsuhteeseen perustuvia palkkatuloja, vaikka perheenkokoajan oleskeluluvan peruste oli hänen Suomessa oleskelunsa aikana muuttunut.

Laillisesti saatujen tulojen osalta pitää myös kiinnittää huomiota siihen, että tulojen osalta on hoidettu lakisääteiset velvoitteet kuten verot, vakuutus- ja työnantajavelvoitteet. Kansalaisuusasioissa lakisääteisten velvoitteiden laiminlyöminen voi vaikuttaa myös nuhteettomuusedellytyksen sekä maksuvelvoitteisiin liittyvän edellytyksen täyttymiseen. Oleskeluluvissa toimeentulotasojen määrittämien euromääräisten nettotulojen ei voida katsoa täyttyvän tilanteessa, jossa lakisääteiset velvoitteet on esimerkiksi jätetty hoitamatta tietyltä ajanjaksolta ja tulot näin saatu näennäisesti näyttämään riittävältä.

Lakisääteiset velvoitteet riippuvat aina toimeentulolähteestä. Lakisääteisistä velvoitteista on lisää ohjeistusta eri toimeentulolähteiden tarkemmassa ohjeistuksessa luvussa 7.

[Linkki – Luku 7 Eri tulonlähteiden arviointiin liittyvä ohjeistus](#)

1.5 Manuaalinen selvittäminen

Jos toimeentuloedellytys tai sen selvittämisen edellytys ei ole automaation myötä merkitty selvitettyksi, toimeentuloa pitää selvittää käsittelijän toimesta tämän ohjeen mukaisesti.

Selvittämisen lähtökohtana on hakijan hakemuksessa ilmoittama ja hakemuksen liitteenä toimitettu selvitys. Selvittämisen apuna käytetään myös rekisteritarkastuksia. Oleskelulupaa hakiessa selvitys toimeentulosta pitää pääsääntöisesti esittää haetun oleskeluluvan voimassaolon ajaksi ja tulojen arviointi toimeentuloedellytyksen kohdalla perustuu nettotuloihin eli käytettävissä oleviin varoihin. Kansalaisuusasioissa hakijalta edellytetään, että hän voi luotettavasti selvittää toimeentulolähteensä viideltä edeltävältä vuodelta.

1.5.1 Toimeentulon selvittämisen muistilista

1. Tarkasta mitä toimeentulosta on hakemuksen yhteydessä ilmoitettu.
 - Tarkasta, mitä toimeentulosta on ilmoitettu hakemuslomakkeella.
 - Tarkasta liitteenä olevat toimeentuloselvitykset. Mihin toimeentulo perustuu esitettyjen asiakirjojen perusteella?
 - Arvio selvitysten uskottavuutta ja aitoutta.

- Onko oleskelulupa-asiassa esitetty selvitystä toimeentuloedellytyksestä poikkeamiseksi?
2. Tarkasta Kela-tarkastuksen tiedot, jos hakijalla on henkilötunnus. Tämä koskee useimmiten jatkolupaa, pysyvää lupaa ja kansalaisuutta hakevia.
 - Onko oleskelulupa-asiassa viitteitä siitä, ettei toimeentulo ole turvattu. Onko esimerkiksi nostettu toimeentulotukea?
 - Jos jo Kelan tiedoista selviää, että tulot perustuvat toimeentulotukeen tai toimeentulotukeen yhdessä muiden tukien kanssa, ei tarkempaa selvitystä toimeentulosta tarvitse oleskelulupa-asian yhteydessä pyytää.
 - Jos kansalaisuusasian yhteydessä hakija on ensisijaisten tukien sijaan turvautunut pitkäaikaisesti yksinomaan toimeentulotukeen, pitää syy tähän selvittää.
 - Onko myönnetty etuuksia, jotka huomioidaan osana toimeentuloa, kuten asumislisä ja perhe-etuudet?
 - Perhesidellupahakemuksen yhteydessä huomioidaan tarvittaessa perheenkokoajan Kela-tarkastuksesta saatavat tiedot.
 - Sosiaalietuuksista lisää luvussa 7.4.
 3. Jos hakijan tulot perustuvat työtuloihin tai yritystuloihin, selvitä tulojen määrä ja oleskeluluvan kohdalla myös tulojen jatkuvuus tarkemmin. Hyödynnä selvittämisessä tulorekisteriä ja VHS-rekisteriä. Palkkatulojen ja yritystulojen arvioinnista lisää luvuissa 7.1-7.3.
 4. Tee tarvittaessa Vero rekisteritarkastus, josta saa helposti myös edellisten vuosien ajalta yleiskuvan siitä, mihin henkilön toimeentulo on perustunut.
 5. Muiden kuin palkka- ja yritystulojen osalta katso ohjeistus luvuista 7.4-7.7.
 6. Jos toimeentuloa ei saada selvitettyä hakijan ilmoittaman ja jo antaman selvitysten perusteella yhdessä rekisteritarkastusten kanssa, pyydetään tarvittavat/puuttuvat selvitykset lähettämällä täydennyspyyntö hakijalle tai perheenkokoajalle, mikäli toimeentulo perustuu hänen tuloihinsa.

[Linkki – Luku 7.1 Työntekijän tulot toimeentulon lähteenä](#)

[Linkki – Luku 7.2 Yrittäjän tulot toimeentulon lähteenä](#)

[Linkki – Luku 7.3. Kevytyrittäjän tulot toimeentulon lähteenä](#)

[Linkki – Luku 7.4 Sosiaalietuudet toimeentulon lähteenä](#)

[Linkki – Luku 7.5 Varallisuus ja säästöt toimeentulon lähteenä](#)

[Linkki – Luku 7.6 Lainat, luotot ja eläkkeet toimeentulon lähteenä](#)

[Linkki – Luku 7.7 Sponsorointi toimeentulon lähteenä](#)

Asiassa pitää pyytää vain sellaisia selvityksiä, jotka eivät ole saatavissa rekisteritarkastusten kautta.

Se, mitä selvityksiä pyydetään, riippuu ilmoitetuista toimeentulolähteistä. Eri toimeentulolähteiden arvioinnista lisää luvussa 7.

[Linkki – Luku 7 Eri tulonlähteiden arviointiin liittyvä ohjeistus](#)

Huomioi jo toimitettujen selvitysten ajantasaisuus ja pyydä tarvittaessa viimeisimmät saatavilla olevat selvitykset. Yleisesti ottaen selvitykset — rekisteritarkastukset mukaan lukien — eivät saisi olla yli kuusi kuukautta vanhoja.

Selvitysten kohdalla pitää aina kiinnittää huomiota niiden luotettavuuteen. Jos toimitetut selvitykset ovat ristiriitaisia keskenään tai asiakirjan aitoudesta herää epäily, asiaa pitää selvittää tarkemmin. Jos hakijan antamaa selvitystä toimeentulosta ei voida pitää uskottavana tai luotettavana, ei toimeentuloa lähtökohtaisesti voida pitää turvattuna tai luotettavasti selvitettyinä.

Jos toimeentulosta annettua selvitystä ei pidetä luotettavana tai uskottavana, pitää hakijalle antaa mahdollisuus täydentää tai lausua asiasta.

2 Toimeentulotasot – Ulkomaalaislain 39 §:n mukaisen toimeentuloedellytyksen arviointiin käytettävät euromääräiset toimeentulotasot

Ulkomaalaislain 39 §:n mukaisen toimeentuloedellytyksen osalta Maahanmuuttovirasto on määritellyt suuntaa-antavat euromääräiset toimeentulotasot riittävän toimeentulon arvioinnin tueksi. Toimeentulotasot määrittävät edellytetyt nettomäärät hakijan ja erilaisten perhekokonaisuuksien turvatulle toimeentulolle. Toimeentulotasot on päivitetty tässä ohjeessa vastaamaan nykyisiä elinkustannuksia. Toimeentulon on vastattava tarkastelun kohteena olevan toimeentulotason määrää. Hakijan tulot voivat koostua useista tulonlähteistä. Lähtökohtaisesti kaikki hyväksytyt ja lailliset tulonlähteet huomioidaan.

2.1 Yleiset toimeentulotasot

Yleisiä toimeentulotasoja sovelletaan seuraavissa lupaperusteissa:

- oleskelulupa perhesiteen perusteella
- omarahoitteisen tutkijan oleskelulupa
- Suomessa tutkinnon suorittaneen työntekijän tai elinkeinonharjoittajan oleskelulupa
- kasvuyrittäjän oleskelulupa
- ulkomaalaislain 45 §:n 1 mom. 3 kohdan perusteella myönnettävät oleskeluluvat

Yleisiä ulkomaalaislain 39 §:n arviointia varten määritettyjä toimeentulotasoja sovelletaan ensimmäisen oleskeluluvan, jatkoluvan, pysyvän oleskeluluvan sekä P-EU -luvan myöntämistä harkittaessa.

2.1.1 Toimeentulotasojen määrittäminen ja päivittäminen

Ulkomaalaislain mukaisen toimeentuloedellytyksen tarkoituksena on, että ulkomaalaisen ei voida olettaa joutuvan toimeentulotuen tai muun vastaavan toimeentuloa turvaavan etuuden tarpeeseen. Tästä syystä Maahanmuuttoviraston toimeentulotasot on määritetty pääkaupunkiseudulla asuvien toimeentulotukea saaneiden menojen perusteella. Toimeentulotasot perustuvat toimeentulotuen perusosaan sekä toimeentulotukipäätöksissä huomioitaviin asumis- ja terveydenhoitomenoihin. Tasojen määrittely perustuu vuoden 2023 toteutuneisiin keskimääräisiin menoihin. Lähtökohtana on ollut se, että oleskelulupaa hakevan käytettävissä olevien varojen pitää olla saman suuruiset kuin suomalaisille kotitalouksille taattava minimoitoimeentulo, jotta toimeentuloedellytys täyttyy.

Määritellyistä toimeentulotasosta kuntaryhmä 1 koskee pääkaupunkiseudulla asuvia oleskeluluvan hakijoita. Pääkaupunkiseudun ulkopuolella asuviin hakijoihin sovelletaan alempia toimeentulotasoja hakijan asuinpaikkakunnan mukaisesti. Kunnat, joiden asukkaisiin matalampia tasoja sovelletaan, on määritetty yleisen asumistuen kuntaryhmien perusteella, jotka on määritetty laissa yleisestä asumistuesta 938/2014 10§:ssä. (Taulukko 1)

Taulukko 1. Maahanmuuttoviraston määrittelemien yleisten toimeentulotasojen kuntaryhmät

I kuntaryhmä	II kuntaryhmä	III kuntaryhmä
Pääkaupunkiseudun kunnat. Espoo, Helsinki, Kauniainen, Vantaa	Kunnat, joihin sovelletaan 10 % matalampia toimeentulotasoja: Hyvinkää, Hämeenlinna, Joensuu, Jyväskylä, Järvenpää, Kerava, Kirkkonummi, Kuopio, Lahti, Lohja, Nokia, Nurmijärvi, Oulu, Porvoo, Raisio, Riihimäki, Rovaniemi, Seinäjoki, Sipoo, Siuntio, Tampere, Turku, Tuusula, Vihti	Kunnat, joihin sovelletaan 15 % matalampia toimeentulotasoja: Muut kuin kuntaryhmien I ja II kunnat.

Maahanmuuttovirasto tarkistaa määritetyt euromääräiset toimeentulotasot vuosittain ja tekee tarvittaessa indeksikorotukset huomioiden Kelan tilastot toimeentulotukea saavien keskimääräisistä menoista ja tuloista.

2.1.2 Toimeentulotasot – turvattun toimeentulon nettomäärät

Turvattua toimeentuloa arvioidaan käytettävien nettotulojen tai muiden varojen perusteella. Turvattu toimeentulo on määritelty perhekokonaisuuteen kuuluvien aikuisten ja lasten määrän mukaisesti. Perhekokonaisuuden aikuisia ja lapsia koskevat tasot on kuvattu seuraavassa taulukossa.

Taulukko 2. Toimeentulotasot, I kuntaryhmä, pääkaupunkiseutu.

Perheen koko	€/kk	€/vuosi/hlö	€/kk (2 aikuisen perhe)	€/vuosi (2 aikuisen perhe)
1 aikuinen	1 210	14 520	1 210	14 520
samaan talouteen kuuluva 2. aikuinen	610	7 320	1 820	21 840
1. lapsi	610	7 320	2 430	29 160
2. lapsi	480	5 760	2 910	34 920
3. lapsi	360	4 320	3 270	39 240
4. lapsi	360	4 320	3 630	43 560
5. lapsi	360	4 320	3 990	47 880
6. lapsi	360	4 320	4 350	52 200

Oleskelulupaa myönnettäessä suuntaa-antava toimeentulotaso aikuista kohden pääkaupunkiseudulla on pääsääntöisesti 14 520 € vuodessa eli 1 210 € kuukaudessa. Jos samassa taloudessa on useampia täysi-ikäisiä, on toimeentulotaso heidän kohdallaan alennettu siten, että euromäärä on 7 320 € vuodessa eli 610 € kuukaudessa. Lapsen osalta toimeentulotaso on määritetty siten, että euromäärä on ensimmäisen lapsen osalta 7 320 € vuodessa eli 610 € kuukaudessa ja toisen lapsen osalta 5 760 € vuodessa eli 480 € kuukaudessa. Kolmannen ja sitä useamman lapsen osalta toimeentulotaso on 4 320 € vuodessa eli 360 € kuukaudessa.

Esimerkiksi kahden aikuisen ja yhden lapsen muodostaman perheyksikön riittävän toimeentulon euromääräinen taso on 29 160 € vuodessa ja 2 430 € kuukaudessa. Yhden aikuisen ja neljän lapsen riittävän toimeentulon euromääräinen taso on 3 020 € kuukaudessa (1 210 € + 610 € + 480 € + 360 € + 360 €).

Turvaton toimeentulon laskennallinen toimeentulotaso on käytettävissä olevien tulojen tai varojen nettomäärä eli esimerkiksi palkka verojen sekä työnantajan ja työntekijän eläke- ja vakuutusmaksujen jälkeen. Lisäksi pitää ottaa huomioon mahdollinen elatusvelvollisuus, ulosotossa perittävät velat ja mahdolliset muut velat. Kyseiset veloitteet on vähennettävä käytettävissä olevien tulojen ja varojen nettomäärästä.

Yllä määritellyt toimeentulotasot (taulukko 2) koskevat pääkaupunkiseudulla asuvia oleskeluluvan hakijoita. II kuntaryhmän ja III kuntaryhmän kohdalla sovelletaan prosentuaalisesti alempia tasoja, kuten luvussa 2.1.1. on tuotu esiin. Alla näiden kuntaryhmien laskennalliset taulukot (taulukko 3 ja taulukko 4).

Taulukko 3. Toimeentulotasot, II kuntaryhmä.

Perheen koko	€/kk	€/vuosi/hlö	€/kk (2 aikuisen perhe)	€/vuosi (2 aikuisen perhe)
1 aikuinen	1 090	13 080	1 090	13 080
samaan talouteen kuuluva 2. aikuinen	550	6 600	1 640	19 680
1. lapsi	550	6 600	2 190	26 280
2. lapsi	430	5 160	2 620	31 440
3. lapsi	320	3 840	2 940	35 280
4. lapsi	320	3 840	3 260	39 120
5. lapsi	320	3 840	3 580	42 960
6. lapsi	320	3 840	3 900	46 800

Taulukko 4. Toimeentulotasot, III kuntaryhmä.

Perheen koko	€/kk	€/vuosi/hlö	€/kk (2 aikuisen perhe)	€/vuosi (2 aikuisen perhe)
1 aikuinen	1 030	12 360	1 030	12 360
samaan talouteen kuuluva 2. aikuinen	520	6 240	1 550	18 600
1. lapsi	520	6 240	2 070	24 840
2. lapsi	410	4 920	2 480	29 760
3. lapsi	310	3 720	2 790	33 480
4. lapsi	310	3 720	3 100	37 200
5. lapsi	310	3 720	3 410	40 920
6. lapsi	310	3 720	3 720	44 640

Yksittäistapauksessa edellä määritellyistä jokaisen kuntaryhmän toimeentulotasosta voidaan joustaa kokonaisharkinnan perusteella. Jouston pitää kuitenkin olla poikkeuksellista ja perustua tapauskohtaiseen harkintaan. Tapauskohtaisessa harkinnassa voidaan asiakkaan toimittaman selvityksen perusteella ottaa huomioon poikkeuksellisen alhaiset kustannukset ja tällaisena voitaisiin huomioida esimerkiksi poikkeuksellisen alhaiset asumiskustannukset, jotka eivät kuitenkaan liity asuinpaikkakunnan yleisesti alhaisempaan asumisen hintatasoon, jotka on huomioitu edellä esitetyissä kuntaryhmissä. Lapsiperheiden kohdalla voidaan toimeentulotasosta myös tapauskohtaisesti joustaa, jos tulot jäivät hieman alle toimeentulotasojen. Esimerkiksi tilanteessa, jossa lapsen/lapsien vanhemmat turvaavat toimeentulonsa tuloilla, joista suurin osa koostuu palkkatuloista, yritystuloista tai

muusta varallisuudesta, voidaan lapsiperheiden kohdalla tapauskohtaisesti lapsen etu huomioiden joutaa asetetuista toimeentulotasoista, ellei ole viitteitä siitä, että perheen voidaan olettaa joutuvan turvautumaan toimeentulotukeen.

2.1.3 Toimeentulotason määräytyminen perhekokonaisuuksissa

Perheen turvattua toimeentuloa arvioitaessa mukaan lasketaan kaikki samassa kotitaloudessa asuvat henkilöt, vaikka kaikille perheenjäsenille ei haettaisikaan oleskelulupaa. Suomen lain mukaan lapsen huoltajilla on lapsiaan koskeva elatusvelvollisuus. Puolisoilla on myös toisiaan kohtaan avioliittolain mukainen elatusvelvollisuus.

Esimerkiksi tilanteessa, jossa osa perheenjäsenistä hakee kansainvälistä suojelua ja osa oleskelulupaa perhesiteen perusteella, perhesidehakemuksia arvioitaessa myös kansainvälistä suojelua hakevien perheenjäsenet huomioidaan siltä osin, kun puoliset tai vanhemmat ovat elatusvelvollisia. Kaikkien tarkoituksena on kuitenkin jatkaa Suomessa asumista yhdessä perheenjäsentensä kanssa perhe-elämää viettäen, joten koko perhekokonaisuus huomioidaan toimeentuloedellytyksen määrää arvioitaessa. Mikäli perheenjäsenille on tehty kielteiset päätökset ja heillä ei ole lupahakemuksia vireillä, ei heitä huomioida osana perhekokonaisuutta.

KHO arvioi vuosikirjapäätöksessään KHO:2019:112 toimeentuloedellytyksessä huomioitavaa perhekokonaisuutta kun perheenjäsenillä on samaan aikaan vireillä muita lupahakemuksia.

Asiassa alaikäiselle lapselle oli haettu oleskelulupaa, jonka perusteena oli perheside Suomessa määräaikaisella oleskeluluvalla oleskelemaan perheenkokoajana olevaan äitiin.

Perheenkokoajana olevalla äidillä ja hänen aviomiehellään oli hakijan lisäksi kaksi yhteistä alaikäistä lasta. Hakijan isä ja sisarukset asuivat yhdessä hakijan ja perheenkokoajan kanssa. Perheen äidillä oli työnteon perusteella oleskelulupa Suomeen. Hakijan isällä ja sisaruksilla ei ollut oleskelulupaa Suomeen eivätkä he olleet samaan aikaan hakijan kanssa hakeneet oleskelulupaa perheenkokoajaan olevan perhesiteen perusteella, vaan he olivat hakeneet kansainvälistä suojelua. Hakijan isä oli hakenut myös opiskelijan oleskelulupaa.

Maahanmuuttovirasto oli arvioinut toimeentuloedellytyksen täyttymistä samaan talouteen kuuluvan hakijan perheen eli kahden aikuisen ja kolmen lapsen perusteella. Oleskelulupaa ei ollut myönnetty, koska koko perhettä koskeva toimeentuloedellytys ei ollut täyttynyt. Valittajana ollut perheenkokoaja oli katsonut, että toimeentuloedellytyksen täyttymistä olisi tullut arvioida vain perheenkokoajan ja hakijana olevan lapsen osalta. Hallinto-oikeus oli hylännyt perheenkokoajan valituksen.

Korkein hallinto-oikeus totesi, että perheen tarkoituksena oli viettää yhdessä Suomessa perhe-elämää ja myös hakijan isä ja sisarukset olivat hakeneet oleskelulupaa Suomeen. Kun tämän seikan lisäksi otettiin huomioon, että molemmat vanhemmat olivat lastensa huoltajia ja heillä on Suomen lain

mukaan kaikkia lapsiaan koskeva elatusvelvollisuus ja että puolisoilla on myös toisiaan kohtaan avioliittolain mukainen elatusvelvollisuus, toimeentuloedellytys oli tullut määrittää yhteisessä taloudessa asuvan koko perheen osalta siitä huolimatta, että perheenyhdistämistä koskevassa hakemuksessa hakijana oli ainoastaan yksi perheen lapsista.

Korkein hallinto-oikeus katsoi, että Maahanmuuttovirasto oli voinut toimeentuloedellytyksen täyttymistä arvioidessaan ottaa huomioon hakijan ja perheenkokoajan lisäksi myös yhteisessä taloudessa asuvan perheeseen kuuluvan isän ja kaksi hakijan alaikäistä sisarusta, vaikka heille ei ollutkaan haettu perhesideperusteista oleskelulupaa suhteessa perheenkokoajaan.

Samassa kotitaloudessa asuva aikuinen lapsi huomioidaan toimeentuloa arvioitaessa osaksi perhekokonaisuutta siinä tapauksessa, että aikuinen lapsi on taloudellisesti riippuvainen perheen toimeentulosta. Tällaisessa tilanteessa täysi-ikäinen lapsi pitää laskea osaksi perhekokonaisuutta (+610 €), koska hän ilmoitetusti on osa sitä ja hänen elättämisensä vaikuttaa muun perheen toimeentuloon. Jos perheen lapsi on täysi-ikäistynyt hakemuksen vireyttämisen jälkeen katsotaan hänen osaltaan lapsen mukaisia toimeentulotasoja, mikäli täysi-ikäistynyt lapsi aikoo jatkaa perhe-elämän viettämistä perheensä kanssa.

Lähtökohtaisesti täysi-ikäinen lapsi ei voi turvata ruokakunnan toimeentuloa, koska hänellä ei ole elatusvelvollisuutta suhteessa vanhempiinsa tai sisaruksiinsa. Jos hakemuksen käsittelyn aikana asianosaiset kuitenkin ilmoittavat täysi-ikäisen lapsen tai muun yhteisessä taloudessa asuvan ei-ydinperheenjäsenen turvaavan hakijan toimeentuloa Suomessa, pyydetään asiasta selvitystä. Aikuisen lapsen hankkimat tulot huomioidaan koko perheen toimeentuloa arvioitaessa vain, jos hänen tuestaan koko kotitaloudelle on esitetty riittävää selvitystä. Sponsoroinnista lisää luvussa 7.7. Muussa tapauksessa hänen tulonsa turvaavat vain hänen ja hänen elatusvelvollistensa toimeentuloa.

[Linkki – Luku 7.7 Sponsorointi toimeentulon lähteenä](#)

Jos perheeseen kuuluu Suomen kansalaisia lapsia, lasketaan heidätkin osaksi perhekokonaisuutta, jonka toimeentuloa ulkomaalainen perheenjäsen turvaa. Esimerkki: työntekijän oleskeluluvalla Suomessa olevalla perheenkokoajalla on kaksi Suomen kansalaista lasta edellisestä liitostaan, jotka asuvat perheenkokoajan kanssa ja perheenkokoajan uusi puoliso hakee oleskelulupaa. Toimeentuloedellytys lasketaan kahden aikuisen ja kahden lapsen mukaan.

Lähtökohtaisesti jos hakija turvaa toimeentulonsa itse, hänen riittävää toimeentuloa arvioitaessa ei huomioida jo Suomessa oleskelevia perheenjäseniä ja heidän mahdollisesti puutteellista toimeentuloa.

2.2 Opiskelijoiden toimeentulotaso

Opiskelijan oleskelulupaa hakevien kohdalla toimeentulotaso on määritetty yleisistä toimeentulotasoista poikkeavasti. Suomalaisen opiskelijan toimeentulon oletetaan olevan turvattu opintotuella, valtion takaamalla opintolainalla ja asumistuella. Lisäksi on huomioitu, että työssäkäynti on mahdollista opintotuen ohella. Suomessa kahden keskeisen viitebudjetin mukaan opiskelijan riittävä toimeentulo asettuu reilun 1 200 €/kk –tasolle. Opiskelijan oleskelulupaa hakevien toimeentulotasoa määrittäessä on kuitenkin huomioitu elinkustannustasoa laskevat tekijät kuten opiskelija-asuntojen halvempi hintataso, tuettu ruokailu, opiskelijan oleskeluluvan edellytyksenä oleva terveystakuutus sekä mahdolliset opiskelija-alennukset.

Opiskelijan oleskeluluvan kohdalla tulotason **800 €/kk** katsotaan turvaavan opiskelijan toimeentulon.

Maahanmuuttovirasto tarkistaa asetetun euromääräisen toimeentulotason vuosittain ja tekee tarvittaessa indeksikorotuksen opiskelijan oleskeluluvan toimeentulotasoon.

2.3 Au parien ja Working holiday oleskelulupaa hakevien toimeentulotaso

Au pair ja Working holiday oleskelulupaa hakevien toimeentulotasot on määritetty edellisessä Maahanmuuttoviraston soveltamisohjeessa toimeentuloedellytyksen soveltamisesta MIGDno-2018-330. Toimeentulotasot ovat pysyneet samoina vuonna 2013 voimaan tulleesta soveltamisohjeesta lähtien. Ohjeessa au parin osalta on katsottu, että hänen toimeentulonsa katsotaan olevan turvattu, jos vastaanottava perhe tarjoaa hänelle ilmaisen asumisen sekä ateriat ja maksaa vähintään 280 euron nettokorvauksen kuukaudessa. Working holiday lupaa hakevan kohdalla hakijan ei tarvitse saada toimeentuloaan ansiotyöstä, mutta hakijan on esitettävä luotettava selvitys siitä, millä muulla tavoin hän turvaa toimeentulonsa Suomessa. Heidän kohdallaan on aiemmassa ohjeessa katsottu, että noin 2 000 euroa voidaan katsoa riittäväksi summaksi kolmen ensimmäisen kuukauden ajaksi.

Kyseiset toimeentulotasot ovat pysyneet samoina vuodesta 2013. Tulotasoihin tehdään tästä johtuen kuluttajahintaindeksiin perustuvat korotukset (23%), joiden avulla tasot päivitetään vastaamaan nykyisiä elinkustannuksia. Luvut on pyöristetty tasakymmeniin. Tämän ohjeen voimaantulemisesta alkaen toimeentulotasot ovat seuraavat:

- Au pair oleskeluluvan toimeentulotaso on **340 €/kk**
- Working holiday oleskelulupaa hakevan toimeentulotaso on **2 450 €/3 kk**.

Maahanmuuttovirasto tarkistaa asetetut euromääräiset toimeentulotasot vuosittain ja tarvittaessa tekee indeksikorotukset au parin ja Working holiday -oleskelulupien toimeentulotasoihin.

3 Ulkomaalaislain 39 §:n mukaista toimeentuloedellytystä ei sovelleta oleskelulupa-asiassa

Ulkomaalaislain 39 §:n mukainen toimeentuloedellytys on yleinen edellytys oleskeluluvan myöntämiseksi ulkomaalaislain perusteella.

Toimeentuloedellytystä ei kuitenkaan sovelleta, jos laissa toisin säädetään. Ulkomaalaislaissa on säädetty nimenomaisista poikkeuksista 39 §:n 1 momentin mukaiseen pääsääntöön. Seuraavissa kappaleissa on eritelty ne lupaperusteet ja tilanteet, joissa toimeentuloedellytystä ei sovelleta.

On tärkeää huomioida, että näissä tilanteissa toimeentuloedellytyksestä ei poiketa vaan sitä ei ollenkaan sovelleta.

Mikäli toimeentuloedellytystä ei sovelleta, ei toimeentuloa tule selvittää, tehdä siihen liittyviä rekisteritarkastuksia tai pyytää hakijalta selvityksiä toimeentuloon liittyen.

3.1 Kansainvälinen suojelu

Toimeentuloedellytystä ei sovelleta myönnettäessä oleskelulupia kansainvälisen suojelun perusteella (Ukl 6 luku), jollei 114 §:n 3 momentista, 114 a §:n 4 momentista tai 115 §:n 2 momentista muuta johdu. Kansainvälistä suojelua saavat ulkomaalaislain 6 luvun perusteella turvapaikan saaneet henkilöt, kiintiöpakolaiset ja ne henkilöt, joille on myönnetty oleskelulupa toissijaisen suojelun, tilapäisen suojelun tai muun humanitaarisen maahanmuuton perusteella sekä heidän perheenjäsenensä, jotka ovat saaneet kansainvälisen suojeluaseman.

3.1.1 Kansainvälistä suojelua saaneen perheenjäsen

Ulkomaalaislain 114 §:ssä säädetään oleskeluluvan myöntämisestä pakolaisen perheenjäsenelle. Ulkomaalaislain 114 a §:ssä säädetään oleskeluluvan myöntämisestä toissijaista tai tilapäistä suojelua saaneen perheenjäsenelle. Kansainvälistä suojelua saaneen perheenjäseniin pääsäännön mukaan sovelletaan toimeentuloedellytystä.

Nykyisen ulkomaalaislain (voimassa 16.6.2025 alkaen) mukaisesti toimeentuloedellytys tulee aina sovellettavaksi, kun perheenkokoaja saa toissijaista tai tilapäistä suojelua (Ukl 114 a § 4 mom.) tai kun oleskeluluvan hakijana on kansainvälistä suojelua tai tilapäistä suojelua saaneen muu omainen (Ukl 115 § 2 mom.). Toimeentuloedellytys soveltuu pakolaisen niin sanottuun uuteen perheenjäseneseen sekä vanhaan perheenjäseneseen, jos vanha perheenjäsen ei hae oleskelulupaa säädettyssä määräajassa tai perheenyhdistäminen on mahdollista kolmannessa maassa. Pakolaisten kohdalla laissa on Suomessa ilman huoltajaa oleskelevaa alaikäistä perheenkokoajaa koskeva poikkeus.

Pääsäännöstä poiketen toimeentuloedellytystä ei sovelleta seuraavissa tilanteissa (UuKL 114 § 3 mom.):

- Toimeentuloedellytystä ei sovelleta, jos perheenkokoaja on ilman huoltajaa maassa oleva alaikäinen pakolainen

- tai jos
 1. oleskelulupahakemus perhesiteen perusteella on jätetty kolmen kuukauden kuluessa siitä, kun:
 - a) perheenkokoaja on saanut tiedoksi päätöksen hänelle annetusta turvapaikasta; tai
 - b) perheenkokoaja on saanut tiedoksi päätöksen hyväksymisestään Suomeen pakolaiskiintiössä;
 - c) perheenkokoaja on saanut tiedoksi päätöksen perhesiteen perusteella hänelle myönnetystä pakolaisasemasta
 2. perheenkokoajan perhe on muodostettu:
 - a) ennen perheenkokoajan Suomeen tuloa, jos hänelle on annettu turvapaikka; tai
 - b) ennen perheenkokoajan hyväksymistä Suomeen pakolaiskiintiössä;
 - c) ennen perheenkokoajalle perhesiteen perusteella myönnettävän pakolaisaseman antamista; ja
 3. perheenyhdistäminen ei ole mahdollista sellaisessa kolmannessa maassa, johon perheenkokoajalla tai perheenjäsenellä on erityisiä siteitä.

Alaikäisen perheenkokoajan kohdalla toimeentuloedellytyksen soveltamatta jättäminen koskee tilanteita, joissa perheenkokoaja on ilman huoltajaa maassa oleskeleva pakolainen. Alaikäisyyden osalta ratkaiseva ajankohta on perhesidehakemuksen ratkaisupäivä, vaikka perheenkokoaja pidettäisiin alaikäisenä suhteessa vanhempiinsa UuKL 38 §:n perusteella. Hallituksen esityksessä (HE 100/2022 s.30) on tuotu esiin, että toimeentuloedellytys tulisi sovellettavaksi silloin, kun alaikäinen perheenkokoaja tulee täysi-ikäiseksi, ja että merkityksellinen olisi siten ajankohta, jona oleskelulupahakemus ratkaistaan. Mikäli perheenkokoaja on tullut täysi-ikäiseksi ennen ratkaisuaikajankohtaa, tulee silti asiassa huomioida, että toimeentuloedellytys ei tule sovellettavaksi, mikäli muut edellä mainitut edellytykset täyttyvät.

Vanhojen perheenjäsenten kohdalla toimeentuloedellytyksen soveltamatta jättäminen koskee ainoastaan tilanteita, joissa perheenkokoaja on saanut Suomessa pakolaisaseman ja jos edellä listatuista laissa säädetyistä edellytyksistä kohdat 1-3 täyttyvät samanaikaisesti.

On otettava huomioon, että 1.7.2016 on ratkaiseva ajankohta sen kannalta, sovelletaanko pakolaisaseman saaneen ulkomaalaisen vanhoihin perheenjäseniin toimeentuloedellytystä vai ei. Jos perheenkokoaja on saanut oman oleskelulupansa ja pakolaisasemansa 1.7.2016 tai sen jälkeen, sovelletaan hänen vanhoihin perheenjäseniinsä ulkomaalaislain 114 § 3 momentin (505/2016) mukaista toimeentuloedellytystä. Jos perheenkokoaja on saanut oman oleskelulupansa ja pakolaisasemansa ennen kyseistä päivää, sovelletaan hänen vanhoihin perheenjäseniinsä lain 505/2016 voimaan

tullessa voimassa ollutta sääntelyä eli toimeentuloedellytystä ei heidän kohdallaan missään tilanteessa sovelleta.

Ulkomaalaislakia muutettiin 16.6.2025. Aiemmin ulkomaalaislain 114 §:ssä ollut sääntely jaettiin kahteen pykälään siten, että ulkomaalaislain 114 §:ssä säädetään perheenyhdistämisen edellytyksistä silloin, kun perheenkokoaja on pakolainen ja 114 a §ssä säädetään perheenyhdistämisen edellytyksistä silloin, kun perheenkokoaja saa toissijaista tai tilapäistä suojelua. Edellä mainittuja pykäläitä täsmennettiin siten, että niitä sovelletaan myös silloin, kun perheenkokoaja on saanut kansainvälisen suojeluaseman perhesiteen perusteella. Lisäksi ulkomaalaislain mukainen toimeentuloedellytys muuttui tilanteissa, joissa perheenkokoaja on kansainvälistä suojelua saanut alaikäinen. Ulkomaalaislakiin tulleet muutokset koskevat hakemuksia, jotka on jätetty 16.6.2025 alkaen. Lakimuutoksen uusia edellytyksiä ei sovelleta hakemuksiin, jotka on jätetty ennen lain voimaantuloa. Uusia edellytyksiä ei myöskään sovelleta lain voimaantulon jälkeen jätetyissä jatkolupahakemuksissa, joissa lupaa haetaan saman perhesiteen perusteella, kuin millä aiempi perhesidelupa on myönnetty. Näin ollen toimeentuloedellytystä ei siirtymäsäännöksen mukaisissa tilanteissa sovelleta, jos perheenkokoaja on kansainvälistä suojelua saanut alaikäinen.

3.1.1.1 Kolmen kuukauden määräaika

Kolmen kuukauden määräajan (edellisellä sivulla olevan listauksen 1. kohta) laskeminen alkaa siitä päivästä, jolloin perheenkokoaja on saanut tiedoksi itseään koskevan päätöksen (Ulkl 114 §:n 3 mom.). Päätöksentekijän pitää tarvittaessa tarkistaa tuo ajankohta UMA-järjestelmästä perheenkokoajan kansainvälistä suojelua koskevasta asiasta.

Kiintiöpakolaisten osalta ei ole aina mahdollisuutta saada UNHCR:ltä tietoon tarkkaa tiedoksiantopäivämäärää. Jos tiedoksiantopäivämäärä on tiedossa, lasketaan 3 kuukauden määräaika aina tästä lähtien. Jos selvitysten perusteella voidaan varmistua, että perheenkokoaja on tietynä ajankohtana saanut tiedon päätöksestä, lasketaan määräaika tästä lähtien, vaikka se ei välttämättä olisi tiedoksiannon ensimmäinen ajankohta. Jos tarkempaa tietoa päätöksen tiedoksiannosta ei kiintiöpakolaisen kohdalla saada, pitää määräaika laskea Suomeen saapumisesta. Jos perheenkokoaja on hyväksytty Suomeen pakolaiskiintiössä, ei hän välttämättä ole itsekään vielä saapunut Suomeen määräajan kuluessa. Määräpäivä lain mukaisesti lasketaan näissäkin tapauksissa tiedoksiannosta.

Jos Suomen edustuston ruuhkaisuus estää oleskelulupahakemuksen jättämisen kolmen kuukauden määräajassa, hakijan pitää kuitenkin määräajan kuluessa todistettavasti varata edustustosta aika hakemuksensa jättämistä varten. Tällöin hänen hakemuksensa katsotaan kolmen kuukauden kuluessa jätetyksi, vaikka asiointiaika edustustossa olisikin vasta myöhemmin. Edustustoja on neuvottu tekemään ajanvarauksesta merkintä UMA-järjestelmään.

Toimeentuloedellytystä ei sovelleta, jos hakemuksen jättäminen vasta kolmen kuukauden määräajan jälkeen on erityisten olosuhteiden takia objektiivisesti anteeksiannettavaa.

Euroopan unionin tuomioistuimen tuomio asiassa C-380/17

Unionin tuomioistuin on arvioinut kolmen kuukauden aikamäärästä myöhästymistä. "...kyseistä hylkäysperustetta (=hakemus jätetty kolme kuukautta myöhemmin) ei voida käyttää tilanteissa, joissa erityiset olosuhteet tekevät ensimmäisen hakemuksen myöhäisestä jättämisestä objektiivisesti anteeksiannettavaa. Tuomiossa on mainitun edellytyksen osalta viitattu unionin oikeuden tehokkuusperiaatteeseen, jonka mukaan kansallisessa lainsäädännössä säädellyt menettelytavat eivät saa tehdä unionin oikeusjärjestyksessä vahvistettujen oikeuksien käyttämisestä käytännössä mahdotonta tai suhteettoman vaikeaa (kohdat 56 ja 58–62)."

Perheenkokoaja saa ohjeistuksen perheenyhdistämisestä oman päätöksen tiedoksiannon yhteydessä. Tämän vuoksi tietämättömyys hakemuksen jättämiseen liittyvistä seikoista ei lähtökohtaisesti ole objektiivisesti anteeksiannettava peruste hakemuksen myöhästymiselle. Myöskään taloudellisia syitä ei lähtökohtaisesti katsota objektiivisesti anteeksiannettavaksi syyksi. Asiassa pitää ottaa huomioon, että hakemuksen jättäminen vaatii usein käynnin edustustossa ja tästä syystä myös hakijan kotimaan olosuhteet voivat vaikuttaa arvioon. Hakijalla saattaa esimerkiksi olla vaikeuksia päästä siihen maahan, jonka edustustossa hänen tulisi asioida. Jos myöhästymisen johtuisi Suomen viranomaisen selvästi osoitetusta virheestä, voidaan tämä katsoa objektiivisesti anteeksi annettavaksi syyksi.

Tilanteissa hakijalta edellytetään selvitystä myöhästymisen syistä. Pääsääntöisesti myöhästymisen hyväksyttävyyttä arvioidaan hakemuksessa esitettyjen selvitysten ja yleisen maatiedon pohjalta.

Alla on käyty läpi korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisuja, joissa on arvioitu sitä, minkälaisissa tilanteissa on katsottu olevan kyse objektiivisesti anteeksiannettavista olosuhteista.

KHO on vuosikirjapäätöksessään 2021:98 arvioinut objektiivisesti anteeksi annettavia olosuhteita ja hakijan toimintaa sen jälkeen, kun este hakemuksen vireyttämiselle oli poistunut.

KHO on katsonut, että Ulkl 114 §:n 4 momentin säännöstä oleskelulupahakemuksen jättämisestä kolmen kuukauden kuluessa perheenkokoajan päätöksen tiedoksisaannista tulee tulkita niin, ettei toimeentuloedellytys tule sovellettavaksi, jos erityiset olosuhteet tekevät hakemuksen myöhäisestä jättämisestä objektiivisesti anteeksiannettavaa ja hakemuksen jättämiselle määräajan jälkeen on hyväksyttävä syy. KHO on todennut, että hakijalta voidaan edellyttää, että hän jättää hakemuksensa välittömästi esteen poistuttua. Asiassa hakemus perheenyhdistämiseksi oli jätetty lähes vuosi määräajan päättymisen jälkeen. KHO totesi, ettei hakijan

toiminta ollut osoittanut hänen pyrkineen kiirehtimään hakemuksensa vireillepanoa esittämänsä esteen poistuttua. Kokonaisuutena arvioiden asiassa ei ole ilmennyt sellaisia erityisiä olosuhteita, joiden perusteella hakemuksen myöhästyminen voitaisiin katsoa olevan objektiivisesti anteeksiannettavaa. Toimeentuloedellytys tuli siten hakijan asiassa sovellettavaksi. Toimeentuloedellytys ei täyttynyt, eikä asiassa ilmennyt seikkoja, jotka puoltaisivat poikkeamista toimeentuloedellytyksestä.

KHO on vuosikirjapäätöksessään 2021:99 arvioinut objektiivisesti anteeksiannettavaa syytä tilanteessa, jossa myöhästyminen on johtunut tarvittavien asiakirjojen hankkimisesta.

KHO on katsonut, että hakemuksen myöhästyminen kolmen kuukauden määräajasta oli objektiivisesti arvioiden anteeksiannettavaa ja toimeentuloedellytystä ei tullut soveltaa. Migrin lausunnon mukaan edustusto vaatii oleskelulupahakemuksen jättämistä varten todistuksen laillisesta maassa oleskelusta. Edustusto ei pidä kirjaa asiakkaista, joille ei todistuksen puuttumisen vuoksi varata aikaa tai jotka eivät tästä syystä pääse asioimaan edustustoon. Hakijat ovat kertomansa mukaan yrittäneet asioida edustustossa ennen määräajan päättymistä siinä onnistumatta. Aika hakemusten jättämiselle oli asiassa onnistuttu varamaan 8 päivää määräajan päätyttyä. KHO:n ratkaisun mukaan hakijan osalta keskeistä on arvioida, millaiset ovat olleet hänen tosiasialliset mahdollisuutensa jättää hakemus määräajassa ottaen huomioon myös se, että hakemuksen jättämiseen voi varautua etukäteen. Hakijalta voidaan myös edellyttää, että hän jättää hakemuksensa välittömästi esteen poistuttua, jotta suotuisampaan kohteluun voidaan vedota. Tarvittava asiakirja oli asiassa saatu vain muutama päivä määräajan päättymisen jälkeen ja heti tämän jälkeen tehty ajanvaraus edustustoon. KHO katsoi, että asian erityisissä olosuhteissa hakemuksen myöhästyminen on ollut sillä tavoin objektiivisesti anteeksiannettavaa, että hakemuksen jättämiselle määräajan jälkeen on siten esitetty hyväksyttävä syy, eikä asiassa tule soveltaa toimeentuloedellytystä.

Objektiivisesti anteeksiannettavan syyn arviointi on aina tapauskohtaista ja asiassa pitää huomioida hakijoiden tilanne kokonaisuudessaan.

3.1.1.2 Vanha ja uusi perheenjäsen

Toimeentuloedellytystä ei sovelleta, jos perheenkokoaja on ilman huoltajaa maassa oleskeleva pakolainen, tai jos perheenkokoajan niin sanottu vanha perheenjäsen hakee oleskelulupaa kolmen kuukauden kuluessa siitä, kun perheenkokoaja on saanut tiedon hänelle annetusta turvapaikasta, hyväksymisestäään Suomeen pakolaiskiintiössä tai perhesiteen perusteella myönnetystä pakolaisasemasta. Rajaus tulee suoraan ulkomaalaislain sääntelystä, joka sisältää vanhan perheenjäsenen määritelmän (UlkL 114 § 3 mom. 2 kohta). Perheenjäsen katsotaan vanhaksi perheenjäseneksi:

- jos perheenkokoaja on tullut Suomeen turvapaikanhakijana ja perhe on muodostettu ennen kuin hän on saapunut Suomeen
- jos perheenkokoaja on kiintiöpakolainen ja perhe on muodostettu ennen kuin perheenkokoaja on hyväksytty Suomeen pakolaiskiintiössä
- jos perheenkokoaja on saanut pakolaisaseman perhesiteen perusteella ja perhe on perustettu ennen kuin perheenkokoajalle on annettu pakolaisasema

Hallituksen esityksessä on mainittu esimerkkinä toimeentuloedellytyksen soveltamistilanteesta avioituminen perheenkokoajan Suomeen tulon jälkeen. Hallituksen esityksen mukaan perheenjäsen voidaan katsoa niin sanotuksi uudeksi perheenjäseneksi myös silloin, jos perheenkokoaja on ollut aiemminkin aviossa nykyisen puolisonsa kanssa ja oleskelulupaa haetaan Suomeen tulon jälkeen solmitun uuden avioliiton perusteella. (HE 240/2009 s. 41.)

Lähtökohtaisesti edellytetään, että perheenkokoaja on ilmoittanut aiemmin oman oleskelulupa-asiansa yhteydessä perheenjäsenistään, jotka hakevat oleskelulupaa vanhoina perheenjäseninä. Jos tiedot perheenjäsenistä poikkeavat perheenkokoajan aikaisemmasta ilmoituksesta, perhesuhteen olemassaolosta edellytetään säännönmukaisesti luotettavaa asiakirjaselvitystä, jotta perheenjäsenet voidaan katsoa vanhoiksi perheenjäseniksi. Jos perhe on muodostettu ennen perheenkokoajan Suomeen tuloa, perheenkokoajan Suomeen tulon jälkeen syntyneet biologiset lapset katsotaan vanhoiksi perheenjäseniksi. (HE 240/2009 s.41.)

Kiintiöpakolaisten kohdalla ratkaisevaa on päätös pakolaiseksi hyväksymiseksi Suomeen pakolaiskiintiössä. Jos avioliitto on solmittu sen jälkeen, kun perheenkokoajalle on tehty päätös pakolaiseksi hyväksymiseksi, mutta kuitenkin ennen pakolaisen Suomeen tuloa, kohdellaan hakijaa tässä tilanteessa uutena perheenjäsenenä ja toimeentuloedellytystä sovellettaisiin myös kolmen kuukauden määräaikana (HE 43/2016 s.29).

3.1.1.3 Kolmas maa

Toimeentuloedellytyksestä soveltamatta jättämisen edellytyksenä kolmen kuukauden määräajan tilanteissa on, että perheenyhdistäminen ei ole mahdollista sellaisessa kolmannessa maassa, johon perheenkokoajalla tai perheenjäsenellä on erityisiä siteitä.

E erityisen siteen olemassaoloa osoittaa esimerkiksi tilanne, jossa on olemassa perusteltu tieto siitä, että perheenkokoajalla, perheenjäsenellä tai kummallakin on kolmannessa maassa perhettä tai kulttuurisia tai sosiaalisia siteitä. Tällainen tilanne voisi olla esimerkiksi silloin, kun perheenkokoajan perheenjäsenet asuvat kyseisessä kolmannessa maassa. Lisäksi edellytetään, että perheellä on oikeus oleskella kyseisessä maassa tai maatietoon perustuva realistinen mahdollisuus saada oleskeluoikeus kyseiseen maahan. (HE 43/2016 s. 29.)

Perheenkokoajan tai perheenjäsenten mahdollisuutta oleskeluoikeuden saamiseen kolmannesta maasta voi tarvittaessa selvittää Maahanmuuttoviraston maatietopalvelun avulla. Kun Maahanmuuttovirasto

vetoaa siihen, että perheenkokoajalla tai perheenjäsenelle on erityisiä siteitä kolmanteen maahan, Maahanmuuttoviraston pitää osoittaa, että perheenyhdistäminen on mahdollista kolmannessa maassa. Siirtyminen kolmanteen maahan ei saa aiheuttaa pakolaisaseman saaneelle tai hänen perheenjäsenelleen vainon tai palauttamisen riskiä, ja pakolaisaseman saaneella pitää olla mahdollisuus saada siellä suojelua pakolaisten oikeudellista asemaa koskevan yleissopimuksen mukaisesti.

3.1.2 Kansainvälistä suojelua saaneen alaikäisen muu omainen

Ulkomaalaislain 115 §:ssä säädetään oleskeluluvan myöntämisestä kansainvälistä suojelua tai tilapäistä suojelua saaneen muulle omaiselle. Oleskeluluvan myöntäminen muulle omaiselle edellyttää, että tämän toimeentulo on turvattu.

Jos hakemus kuitenkin on laitettu vireille ennen 16.6.2025 tai jatkolupahakemukseen soveltuu lainmuutokseen liittyvä siirtymäsäännös, toimeentulovaatimusta ei ole, jos perheenkokoaja on alaikäinen (ks. luku 3.1.1).

3.2 Oleskelulupa yksilöllisestä inhimillisestä syystä

Ulkomaalaislain 52 §:n 1 momentin mukaan Suomessa olevalle ulkomaalaiselle myönnetään jatkuva oleskelulupa, jos oleskeluluvan epääminen olisi ilmeisen kohtuutonta hänen terveydentilansa, Suomeen syntyneiden siteiden tai muun yksilöllisen inhimillisen syyn vuoksi, kun erityisesti otetaan huomioon olosuhteet, joihin hän joutuisi kotimaassaan, tai hänen haavoittuva asemansa. Tällaisen oleskeluluvan myöntäminen ei edellytä, että ulkomaalaisen toimeentulo on turvattu (UlkL 52 §:n 2 mom.).

3.2.1 Yksilöllinen inhimillinen syy – oleskeluluvan saaneen alaikäinen sisarus

Ulkomaalaislain 52 §:n 4 momentin mukaan, jos oleskelulupa 1 momentin perusteella myönnetään Suomeen yksin tulleelle alaikäiselle lapselle, hänen ulkomailla olevalle alaikäiselle sisarukselleen myönnetään tietyin edellytyksin jatkuva oleskelulupa. Tällaisen oleskeluluvan myöntäminen ei edellytä, että ulkomaalaisen toimeentulo on turvattu.

3.3 Ihmiskaupan uhri

Ulkomaalaislain 52 a §:n mukaan Suomessa olevalle ihmiskaupan uhrille voidaan myöntää oleskelulupa. Oleskeluluvan myöntäminen ihmiskaupan uhrille ei edellytä, että ulkomaalaisen toimeentulo on turvattu (UlkL 52 §:n 3 mom.).

3.4 Todistajansuojeluohjelmassa oleva

Ulkomaalaislain 52 e §:n mukaan ulkomaalaiselle, joka on todistajansuojeluohjelmasta annetun lain (88/2015) mukaisessa

todistajansuojeluohjelmassa, myönnetään jatkuva oleskelulupa. Oleskeluluvan myöntäminen ei edellytä, että ulkomaalaisen toimeentulo on turvattu (UlkL 52 e §:n 1 mom.).

3.5 Työnantajan moitittava menettely

Ulkomaalaislain 54 b §:n mukaan ulkomaalaiselle myönnetään jatkolupa uuden työn hakemista tai yritystoimintaa varten, jos on perusteltua aihetta epäillä, että hänen työnantajansa on merkittäväällä tavalla laiminlyönyt velvollisuuksiaan hänen työnantajanaan tai muulla tavalla hyväksikäyttänyt häntä. Oleskeluluvan myöntäminen ei edellytä, että ulkomaalaisen toimeentulo on turvattu (UlkL 54 b §:n 2 mom.).

3.6 Syntyperältään suomalainen ja hänen perheenjäsenensä

Ulkomaalaislain 47 §:n 1 mom. 1 kohdan mukaan jatkuva oleskelulupa myönnetään ulkomailla olevalle henkilölle, jos ulkomaalainen on ollut Suomen kansalainen tai ainakin toinen hänen vanhemmistaan tai yksi hänen isovanhemmistaan on tai on ollut syntyperäinen Suomen kansalainen. Jatkuvan oleskeluluvan myöntäminen 1 momentin 1 kohdan nojalla ei edellytä, että ulkomaalaisen tai hänen perheenjäsenensä toimeentulo on turvattu (UlkL 47 §:n 4 mom.).

3.7 Suomen kansalaisen perheenjäsen ja muu omainen

Ulkomaalaislain 50 §:n mukaan Suomessa asuvan Suomen kansalaisen perheenjäsenelle, tämän alaikäiselle naimattomalle lapselle ja Suomen kansalaisen muulle omaiselle myönnetään oleskelulupa. Tällaisen oleskeluluvan myöntäminen ei edellytä, että ulkomaalaisen toimeentulo on turvattu (UlkL 50 §:n 4 mom.).

3.8 Suomessa asuvan Pohjoismaan kansalaisen perheenjäsen tai tämän alaikäinen lapsi

Ulkomaalaislain 50 a §:n mukaan Suomessa asuvan ja oleskelunsa rekisteröineen unionin kansalaisen tai häneen rinnastettavan perheenjäsenelle taikka tämän alaikäiselle lapselle, jonka oleskeluoikeutta ei voida rekisteröidä tai vahvistaa 10 luvun perusteella, myönnetään perhesiteen perusteella jatkuva oleskelulupa. Oleskelulupa myönnetään Suomessa tai ulkomailla haettuna.

Kun tällainen oleskelulupa myönnetään Pohjoismaan kansalaisen perheenjäsenelle tai tämän alaikäiselle lapselle, niin silloin ulkomaalaisen toimeentulon ei tarvitse olla turvattu (UlkL 50 a § 2 mom.).

Jos unionin kansalaisen perheenjäsenen tai tämän alaikäisen lapsen oleskeluoikeus kuitenkin poikkeuksellisesti käsitellään ulkomaalaislain 4 luvun perusteella, tulee toimeentuloedellytys sovellettavaksi ja toimeentuloedellytyksestä poikkeaminen arvioidaan tapauskohtaisesti UlkL 39 § 1 momentin mukaan ja huomioidaan, vaatiiko poikkeuksellisen painava syy tai lapsen etu poikkeamista.

3.9 Entisen Neuvostoliiton alueelta peräisin oleva henkilö ja hänen perheenjäsenensä

Ulkomaalaislain 48 §:ssä säädetään oleskeluluvan myöntämisestä entisen Neuvostoliiton alueelta peräisin olevalle henkilölle ja hänen perheenjäsenelleen. Tällaisen oleskeluluvan myöntäminen ei edellytä, että ulkomaalaisen tai hänen perheenjäsenensä toimeentulo on turvattu.

Entisen Neuvostoliiton alueelta peräisin olevien henkilöiden varsinainen paluumuutto päättyi 1.7.2016 (kumotun ulkomaalaislain (301/2004) 48 §:n 1 momentin 3 kohta). Heidän oli viimeistään tuolloin jätettävä oleskelulupahakemuksensa. Kyseisen ajankohdan jälkeen vain Inkerin siirtoväkeen kuuluneiden tai Suomen armeijassa palvelleiden henkilöiden paluumuutto on ollut mahdollista.

3.10 Euroopan unionin kansalainen ja häneen rinnastettavan oleskelu

Ulkomaalaislain 39 §:n mukaista toimeentuloedellytystä ei sovelleta Euroopan unionin jäsenvaltion kansalaisen, häneen rinnastettavan tai hänen perheenjäsenensä mukaiseen maassa oleskeluun (Ukl 10 luku). Jos unionin kansalainen tai hänen perheenjäsenensä ei täytä 10 luvun mukaisen oleskeluoikeuden edellytyksiä, voidaan hänelle poikkeuksellisesti myöntää hakemuksesta oleskelulupa. Tällöin sovelletaan tavanomaisia oleskeluluvan myöntämisedellytyksiä eli luvan perusteesta riippuen myös ulkomaalaislain 39 §:n mukaista toimeentuloedellytystä.

Euroopan unionin kansalaisen, häneen rinnastettavan sekä hänen perheenjäsentensä maassa oleskelusta ja riittävien varojen edellytyksestä tarkemmin Maahanmuuttoviraston soveltamisohjeessa "Euroopan unionin kansalaisen, häneen rinnastettavan sekä hänen perheenjäsentensä maassa oleskelu".

3.11 Maasta poistumisen estyminen

Ulkomaalaislain 51 §:n 1 momentin mukaan Suomessa olevalle ulkomaalaiselle myönnetään tilapäinen oleskelulupa, jos häntä ei tilapäisestä terveydellisestä syystä voida palauttaa kotimaahansa tai pysyvään asuinmaahansa taikka hänen paluunsa kotimaahan tai pysyvään asuinmaahan ei ole tosiasiasa mahdollista. Tällaisen oleskeluluvan myöntäminen ei edellytä, että ulkomaalaisen toimeentulo on turvattu (Ukl 51 §:n 3 mom.).

3.12 Laittomasti maassa oleskellut ja työskennellyt

Ulkomaalaislain 52 d §:n mukaan Suomessa olevalle laittomasti työskennelleelle kolmannen maan kansalaiselle voidaan myöntää tilapäinen oleskelulupa edellytysten täytyessä. Oleskeluluvan myöntäminen ei edellytä, että ulkomaalaisen toimeentulo on turvattu (Ukl 52 d §:n 2 mom.).

3.13 Ansiotyö ja yritystoiminta

Työntekoa ja elinkeinon harjoittamista varten myönnettävistä oleskeluluvista säädetään ulkomaalaislain 5 luvussa. Ansiotyötä ja elinkeinon harjoittamista varten myönnettäviä oleskelulupia koskevasta turvatusta toimeentulosta säädetään erikseen (UklL 71 §:n 1 mom. 3 kohta ja 74 §:n 3 mom.) Näiden lupaperusteiden toimeentuloon liittyvästä ohjeistuksesta tarkemmin Maahanmuuttoviraston ohjeessa "Oleskeluluvat työntekoa ja elinkeinon harjoittamista varten".

Ulkomaalaislain 39 §:n mukaista toimeentuloedellytystä kuitenkin sovelletaan harkittaessa ulkomaalaislain 80 §:n mukaisen kasvuyrittäjän oleskeluluvan myöntämistä sekä ulkomaalaislain 75 §:n mukaisen Suomessa tutkinnon tai tutkimuksen suorittaneen oleskeluluvan myöntämistä.

4 Ulkomaalaislain 39 §:n mukaista toimeentuloedellytystä sovelletaan

4.1 Perhesideluvat (sisältäen muun omaisen oleskeluluvat)

Perhesiteen perusteella myönnettävissä oleskeluluvissa pääsääntöisesti on ulkomaalaislain 39 §:n mukainen toimeentuloedellytys, paitsi kun kyseessä on Suomen kansalaisen perheenjäsen. Muista poikkeuksista tarkemmin luvuissa 3.1.1 ja 3.1.2. Toimeentuloedellytystä sovelletaan seuraaviin perheenjäsenten oleskelulupiin ja muiden omaisten oleskelulupiin.

- Ulkomaalaislain 47 §:n 3 mom. perusteella myönnettävät perhesideluvat.
- Ulkomaalaislain 45 §:n 3 mom. perusteella myönnettävät perhesideluvat.
- Ulkomaalaislain 114 §:n perusteella myönnettävät perhesideluvat. Pois lukien poikkeukset, katso luku 3.1.1.
- Ulkomaalaislain 114 a §:n perusteella myönnettävät oleskeluluvat
- Ulkomaalaislain 115 §:n perusteella myönnettävä oleskelulupa muulle omaiselle.

Toimeentulo voi olla turvattu hakijan omilla varoilla tai perheenkokoajan varoilla. Alaikäisen kohdalla toimeentulo voidaan turvata myös hakijan toisen huoltajan antamin varoin. Puolisoiden sekä lapsen ja huoltajan välillä vallitsee elatusvelvollisuus. Kun kyse on Suomessa asuvista puolisoista tai lapsesta ja huoltajasta, toimeentulon turvaamista ei heidän kohdallaan arvioida sponsoroinnin näkökulmasta.

[Linkki – Luku 3.1.1. Kansainvälistä suojelua saaneen perheenjäsen](#)

[Linkki – Luku 3.1.2 Kansainvälistä suojelua saaneen alaikäisen muu omainen](#)

4.1.1 Perheenkokoajan tulot

Perheenkokoajan tulot ja varallisuus voivat turvata perhesiteen perusteella hakevan toimeentulon kokonaisuudessaan. Tuloina hyväksytään kaikki laillisesti ja työnteko-oikeuden ja lupaperusteen mukaisesti hankitut tulot. Kun toimeentulon esitetään perustuvan perheenkokoajan tuloihin, toimeentulon arviointi kohdistuu perheenkokoajan tulonlähteisiin ja varallisuuteen. Tarvittava selvitys haetaan perheenkokoajan rekisteritiedoista ja mahdolliset lisäselvitykset pyydetään suoraan perheenkokoajalta. Perheenkokoajan tulonlähteitä arvioidaan samalla tavalla kuin ne olisivat hakijan omia tuloja. Eri tulonlähteiden arvioinneista luvussa 7.

[Linkki – Luku 7 Eri tulonlähteiden arviointiin liittyvä ohjeistus](#)

4.1.1.1 Perheenkokoajan työnteko-oikeus ja oleskeluvan peruste

Perheenkokoajan tulojen huomioimisessa pitää kiinnittää huomioita perheenkokoajan oleskelulupaperusteeseen. Perheenkokoajan oleskeluluvassa saattaa esimerkiksi olla rajoitettu työnteko-oikeus. Työntekijän oleskeluluvalla oleskelevan tulisi myös pääsääntöisesti turvata toimeentulonsa työnteollaan eikä esimerkiksi yrittäjyydestä saamallaan tuloilla. Työntekijän

oleskeluluvalla oleskelevalla on oikeus elinkeinonharjoittamiseen, mutta jos hän toimii päätoimisesti yrittäjänä, tulisi hänen hakea ensisijaisesti yrittäjän oleskelulupaa. Näissä tilanteissa perheenkokoajan jatkoluvan kohdalla voi tulla myös harkittavaksi ulkomaalaislain 36 b §:n 1 mom. 2 kohdan mukainen toiminta. Niin sanotusti oikeudettomasti saaduista tuloista yleistä tietoa luvussa 1.4.

[Linkki – Luku 1.4 Tulojen laillisuus ja velvoitteiden hoitaminen](#)

Toimeentuloharkinnassa huomioidaan vain tulot, jotka perheenkokoaja on hankkinut työnteko-oikeutensa mukaisesti. Jos perheenkokoaja on saanut tuloja työskennelemällä sellaisella ammattialalla, johon hänellä ei ole työnteko-oikeutta hänen työntekijän oleskelulupansa perusteella, ei tuloja voida huomioida, koska ne on hankittu laittomasti. Näissä tilanteissa pitää myös arvioida tarve perheenkokoajan oleskeluluvan peruuttamisharkinnan aloittamisesta.

Pääasiallisen oleskelun perusteen pitää vastata oleskeluluvan perustetta. Yritystoimintaa voi siis harjoittaa myös muulla perusteella kuin yritystoimintaa varten myönnettyllä oleskeluluvalla, jos maassa oleskelun pääasiallinen tarkoitus on edelleen oleskeluluvan mukainen. Jos perheenkokoajan oleskeluluvan perusteena on työnteko, hänellä on oikeus myös elinkeinonharjoittamiseen. Perheenkokoajalta edellytetään yrittäjän oleskelulupaa, jos hänen tuloistaan antaman selvityksen perusteella on selvää, että hänen tuloja perustuvat yksinomaan yritystoimintaan eivätkä lainkaan hänen oleskelulupansa mukaiseen työntekoon. Tällaisessa tilanteessa voidaan asiassa katsoa, että toimeentuloedellytys ei täyty, jos ei ole esitetty selvitystä muista tuloista. Näissä tilanteissa pitää myös arvioida tarve perheenkokoajan oleskeluluvan peruuttamisharkinnan aloittamisesta.

4.2 Opiskelijan oleskelulupa

Opiskelijan oleskelulupa myönnetään tutkija- ja opiskelijalain perusteella joko direktiivin mukaisena oleskelulupana tai kansallisena opiskelijan oleskelulupana. Tutkija- ja opiskelijalain soveltamisesta on erillinen soveltamisohje "Tutkija- ja opiskelijalain soveltaminen Maahanmuuttovirastossa". Lupaharkinnassa sovelletaan UlkL 39 §:n toimeentuloedellytystä (tutkija- ja opiskelijalaki, 7 §:n 4 mom. ja 7 a §:n 4 mom.)

Opiskelijoiden määritelly toimeentulotaso on 800 euroa kuukaudessa ja 9600 euroa vuodessa. Toimeentulotason määrittämisestä lisää luvussa 2.2.

[Linkki – Luku 2.2 Opiskelijoiden toimeentulotaso](#)

4.2.1 Opiskelijan tulonlähteet

Toimeentulo on turvattava omin varoin ja yleisimmin toimeentulo osoitetaan tilillä olevilla varoilla. Opiskelijan toimeentulon pitää olla turvattu koko opintojen ajalle, mutta selvitystä toimeentulosta tarvitsee esittää vain ensimmäisen vuoden ajalta (tutkija- ja opiskelijalaki, 7§ 3 ja 4 mom.).

Opiskelijoiden kohdalla toimeentulon lähteenä voivat olla erilaiset stipendit ja apurahat, jotka huomioidaan tulona. Opiskelijan ja myös hänen perheenjäsenensä toimeentulo voi olla kokonaan tai osittain turvattu esimerkiksi Suomen valtion, hakijan kotivaltion, vastaanottavan tai lähettävän oppilaitoksen stipendillä tai apurahalla.

Opiskelun perusteella maassa oleskeleva ei yleensä ole oikeutettu opintotukeen. Opintotuki voidaan kuitenkin hyväksyä toimeentuloa turvaavana etuutena jatkolupavaiheessa, jos hakija säilyttää aiemman A-oleskeluluvalla oleskelunsa aikana saamansa oikeuden opintotukeen. Opintotuki on tulona hyväksyttävä sosiaalietuus.

Opintososiaaliset etuudet, jotka opiskelija saa oppilaitokseltaan maksuttoman opetuksen (eli opetuksen, josta ei peritä lukukausimaksuja) lisäksi, otetaan huomioon arvioitaessa toimeentuloedellytyksen täyttymistä. Opintososiaaliset edut alentavat opiskelijalta vaadittavan muun rahoituksen määrää taulukon 5 mukaisesti.

Taulukko 5. Opintososiaalisten etuuksien arvioiminen suhteessa vaadittavaan muuhun rahoitukseen.

Täysi ylläpito* ja taskurahaa vähintään 150 €/kk	omavastuu 0 €/kk
Täysi ylläpito*, ei taskurahaa	omavastuu 150€/kk
Ilmainen asuminen koko ajan sekä ateriat koulupäivinä	omavastuu 270€/kk
Ilmainen asunto, ei aterioita	omavastuu 400€/kk
Ei opintososiaalisia etuuksia	omavastuu 800€/kk

* Täysi ylläpito sisältää ilmaisen asumisen ja ateriat koko ajan (täysihoito) sekä opiskelutarvikkeet.

Kun oleskelulupaa haetaan suomalaiseen lukioon vaihto-ohjelman kautta tulevalle opiskelijalle tai vaihto-oppilaalle, joka tulee Suomeen kansainvälisen vaihto-ohjelman kautta, toimeentuloedellytyksen täyttymistä arvioitaessa otetaan huomioon kulloinkin kyseessä olevan vaihdosta vastaavan järjestön palvelut.

Opiskelijan oleskeluluvan toimeentulotasoa koskee myös vaihto-opiskelijoita.

4.2.1.1 Toimeentulon turvaaminen työnteolla

Lähtökohtaisesti ensimmäistä oleskelulupaa haettaessa toimeentuloa ei katsota turvatuksi pelkällä hakijan esittämällä työsopimuksella, koska hakijan pääasiallinen tarkoituksen Suomeen tulolle tulisi olla opiskelu. Jos kuitenkin työn tarjoaa oppilaitos, ja on selvää, että työntekeä ei haittaa opintojen etenemistä, työsopimus voidaan hyväksyä osana toimeentuloa tai kokonaan, jos korvaus on riittävä.

Vakiintuneen hallintokäytännön mukaan on kuitenkin katsottu, että opintojen ohessa tehtävä työ ja siitä saatavat ansiotulot voidaan huomioida jatkolupaa haettaessa, mutta ei yleensä ensimmäistä lupaa haettaessa. Harkinnassa kiinnitetään huomiota siihen, että opiskelijan työnteko on mahdollista siten, ettei se haittaa opintojen etenemistä. Tämä arviointi ei yleensä ole mahdollista vielä ensimmäistä lupaa haettaessa. Harkinnassa pitää kiinnittää huomiota työsopimuksen laatuun ja hakijan työhistoriaan samalla työnantajalla. Jos ilmenee, että hakija työskentelee täysipäiväisesti, pitää selvittää, onko opiskelijan luvan myöntämiselle perustetta, ja onko hakija työskennellyt työnteko-oikeutensa mukaisesti. Opiskelijan oleskeluluvalla oleskelevalla on työnteko-oikeus, jos työ on tutkintoon sisältyvää työharjoittelua tai opintoihin sisältyvän lopputyön tekemistä ansiotyönä, tai jos työn määrä tasoittuu kalenterivuoden aikana keskimäärin 30 tuntiin viikossa (tutkija- ja opiskelijalaki, 14§:n 1 mom. 3kohta).

4.2.2 Opiskelijan toimeentulosta esitettävä selvitys

Tutkija- ja opiskelijalain 7 § 3 momentin mukaan yhtenä oleskeluluvan myöntämisen edellytyksenä on, että opiskelija esittää selvityksen turvatusta toimeentulosta ensimmäiseksi vuodeksi. Jos oleskelulupaa haetaan lyhyemmäksi ajaksi kuin vuodeksi, opiskelijan pitää esittää selvitys turvatusta toimeentulosta koko oleskeluluvan keston ajaksi. Pykälän 3 momentin mukaan toimeentulon pitää olla turvattu Ulkl 39 §:n mukaisesti koko oleskeluluvan voimassaolon ajan.

Oleskeluluvan myöntäminen edellyttää, että lukuvuosimaksu on maksettu siten kuin oppilaitos sitä edellyttää (tutkija- ja opiskelijalaki, 7 § ja 7a 1 mom.). Edellytys lukuvuosimaksujen maksamisesta pitää erottaa toimeentuloedellytyksestä. Jos oppilaitos perii ennen lukuvuoden aloittamista vain puolet lukuvuosimaksusta, hakijalla pitää olla tilillään riittävät varat lukuvuosimaksun loppuosan maksamiseen sekä toimeentuloedellytyksen täyttävään toimeentulotasoon.

Jos toimeentuloedellytys tulee manuaalisesti arvioitavaksi, arvioinnissa pitää kiinnittää huomiota sekä hakijan käytössä olevien tulojen ja varojen määrään että niistä esitetyn selvityksen luotettavuuteen.

Ensimmäistä oleskelulupaa myönnettäessä opiskelijalta edellytetään lähtökohtaisesti 9 600 euron suuruista, tai vähintään 800 euroa kuukautta kohti, omalle pankkitilille tehtyä pankkitalletusta käytettäväksi opiskeluajan toimeentuloon. Suomessa avatun pankkitilin lisäksi otetaan huomioon ulkomailla opiskelijan nimellä oleva tili, johon on nosto-oikeus Suomessa.

Jos hakijan tarkoituksena on turvata toimeentulonsa säästöillään, tarvittavien varojen pitää olla hakijan omalla pankkitilillä, ja kyseisestä tilistä on esitettävä tiliote. Tilin saldon lisäksi Maahanmuuttovirasto voi harkinnassaan kiinnittää huomiota tilitapahtumiin ja niiden uskottavuuteen myös pidemmällä aikavälillä. Sukulaisten, tuttavien tai työnantajien antamat lupaukset taloudellisesta tuesta eivät pääsääntöisesti riitä selvitykseksi toimeentulosta.

Jos hakijan toimeentulo perustuu stipendiin, apurahaan tai sponsorointiin, hakijan pitää esittää tästä luotettava selvitys.

Hakijan toimeentulostaan antamaa selvitystä pitää arvioida suhteessa siihen, voidaanko hänen olettaa joutuvan turvautumaan toimeentuloa turvaavaan etuuteen. Hakijalta ei pidä edellyttää enempää näyttöä kuin on tarpeen tuon edellytyksen täyttymisen arvioimiseksi. Toimeentulo on siis katsottava turvatuksi, jos hakijan esittämän selvityksen perusteella ei voida olettaa, että hän joutuisi turvautumaan toimeentuloa turvaavaan etuuteen.

Jos hakijan toimeentulostaan esittämää selvitystä ei voida pitää riittävän uskottavana tai luotettavana, hakijan toimeentuloa ei lähtökohtaisesti voida pitää turvattuna.

4.2.2.1 Toimeentulo jatkolupavaiheessa

Jatkolupaa hakevan opiskelijan pitää esittää varat vain ensimmäisen vuoden osalta, samalla tavalla kuin ensimmäistä lupaa hakiessa.

Jatkolupaa harkitessa pitää lukukausimaksujen suorittaminen huomioida vastaavalla tavalla kuin ensimmäistä lupaa harkitessa. Jos hakija turvaa jatkolupavaiheessa toimeentulonsa tilillä olevilla varoilla, hänellä pitää olla tilillä riittävät varat myös seuraavan lukukauden lukuvuosimaksun maksamiseen, jotta toimeentulon voidaan katsoa olevan turvattu. Jos hakija turvaa toimeentulonsa työnteolla, lukuvuosimaksuun tarvittavien varojen ei ole tarpeen olla tilillä etukäteen.

Jos oppilaitos ilmoittaa Maahanmuuttovirastolle, että opiskelija ei pysty suoriutumaan lukukausimaksuistaan eikä näin ollen kykene jatkamaan opintojaan, voidaan aloittaa oleskeluluvan peruutusharkinta.

4.2.3 Opiskelijan perheenjäsen

Opiskelijan perheenjäsenten maahantulosta säädetään tutkija- ja opiskelijalain 16 §:ssä. Opiskelijan perheenjäsenen toimeentulon pitää olla turvattu ulkomaalaislain 39 §:n mukaisesti (tutkija- ja opiskelijalaki 16§:n 3 mom.). Opiskelua varten oleskeluluvan saaneen ulkomaalaisen perheenjäseniin sovelletaan samanlaista toimeentulotasoa kuin muihinkin perhesiteen perusteella oleskelulupaa hakeviin. Toimeentulotasosta lisää luvussa 2.1. Toimeentuloedellytyksen täyttymistä arvioidaan samalla tavalla kuin muiden perhesidehakemusten kohdalla.

[Linkki – Luku 2.1 Yleiset toimeentulotasot](#)

4.3 Tutkijan oleskelulupa

Tutkijan oleskelulupa myönnetään tutkija- ja opiskelijalain perusteella joko direktiivin mukaisena oleskelulupana tai kansallisena tutkijan oleskelulupana. Tutkija- ja opiskelijalain soveltamisesta on erillinen soveltamisohje "Tutkija- ja opiskelijalain soveltaminen Maahanmuuttovirastossa". Lupaharkinnassa sovelletaan ULK 39 §:n toimeentuloedellytystä (tutkija- ja opiskelijalaki 6 §:n 2 mom. ja 6 a §:n 2 mom.).

Tutkijan toimeentulon on oltava turvattu koko sen ajan, jolle hän hakee oleskelulupaa. Toimeentuloedellytys määräytyy tutkijan ja

utkimusorganisaation välisen oikeussuhteen mukaan. Jos on kyse työsuhteesta, sen pitää täyttää työlainsäädännön sekä työehtosopimuksen mukaiset vaatimukset ja tutkijan on saatava riittävä toimeentulo kyseisestä ansiotyöstä. Minimipalkkavaatimus on työttömyysturvalain mukaisen työssäoloehdon täyttävä palkka, joka vuonna 2025 on 1430 euroa kuukaudessa. Osa-aikaisen työsuhteen osalta minimipalkkavaatimusta voi täydentää omin varoin.

Jos on kyse muusta kuin työsuhteesta, toimeentuloedellytystä arvioidaan ulkomaalaislain 39 §:n perusteella. Opiskelijoita koskevia ohjeellisia tuloarvoja ei sovelleta tutkijoihin, vaan omaraahoitteisen tutkijan kohdalla sovelletaan yleisiä toimeentulotasojta, eli kuukausittainen toimeentulotaso on 1210 euroa. Yleisistä toimeentulotasosta lisää luvussa 2.1. Omarahoitteisen tutkijan osalta toimeentulon lähteeksi hyväksytään lähtökohtaisesti kaikki sallitut tulonlähteet ja niistä on hakemuksen yhteydessä esitettävä luotettava selvitys. Tuloista on esitettävä selvitys oleskeluluvan voimassaolon ajaksi. Jatkolupaharkinnan yhteydessä pitää huomioida, mihin toimeentulo on edellisen luvan aikana perustunut, ja että maassa oleskelun peruste on ollut tutkimustyön tekeminen.

[Linkki – Luku 2.1 Yleiset toimeentulotasot](#)

4.4 Työperusteiset oleskeluluvat

Työntekoa varten myönnettäviin oleskelulupiin sovellettavasta turvatun toimeentulon edellytyksestä säädetään erikseen työntekijän oleskelulupien osalta ulkomaalaislain 71 § 1 momentin 3 kohdassa ja muun ansiotyön tai elinkeinon harjoittamista varten myönnettävien oleskelulupien osalta ulkomaalaislain 74 § 3 momentissa. Toimeentulon pitää olla turvattu pääosin sillä tulolla, jota varten oleskelulupa on myönnetty, mutta arvioinnissa voidaan ottaa huomioon myös ansiotulon ja elinkeinotulon yhdistelmä (UlkL 71 § 1 mom. 3 kohta ja 74 § 3 mom.). Työntekijän oleskeluluvan osalta toimeentulon riittävyden harkitsee työ- ja elinkeinotoimisto 1.1.2025 asti, jolloin harkinta siirtyy lakimuutoksen myötä Maahanmuuttovirastolle. Muiden ansiotyötä varten myönnettävien ensimmäisten oleskelulupien osalta toimeentulon riittävyden harkitsee ja ratkaisun asiassa tekee Maahanmuuttovirasto.

Erytisasiantuntijan oleskeluluvan (UlkL 73 § 1 mom.) ja Euroopan unionin sinisen kortin osalta (Erytisosajalaki 224/2024, 5§ 1 mom. 1 kohta) säädetään bruttopalkalle ehdoton vähimmäismäärä.

Näiden oleskelulupien kohdalla sovelletaan kyseisiä erityissäännöksiä, ei toimeentuloedellytystä koskevaa ulkomaalaislain 39 §:ää. Työntekoa varten myönnettäviä oleskelulupia ja niitä koskevaa toimeentuloedellytystä käsitellään tarkemmin Maahanmuuttoviraston ohjeessa "Oleskeluluvat työntekoa ja elinkeinon harjoittamista varten".

Tässä ohjeessa tarkastellaan työntekijöiden oleskeluluvista toimeentulon osalta vain niitä lupaperusteita, joihin sovelletaan ulkomaalaislain 39 §:ää.

4.4.1 Kausityö maatalouden ja matkailun aloilla

Kausiluonteisesta työskentelystä maatalouden ja matkailun aloilla säädetään kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä kausityöntekijöinä työskentelyä varten annetulla lailla (907/2017), eli niin sanotulla kausityölailla. Sillä on Suomessa pantu täytäntöön kausityödirektiivi (2014/36/EU).

Kausityölain 6 §:ssä säädetään kausityöhön oikeuttavan luvan myöntämisedellytyksistä. Edellytykset koskevat kaikkia kausityöhön oikeuttavia lupia eli

- kausityöviisumia
- kausityötodistusta
- kausityöoleskelulupaa.

Kausityöntekijöiden kohdalla sovelletaan myös yleisiä maahantuloon, viisumiin ja oleskelulupaan liittyviä säännöksiä; esimerkiksi ulkomaalaislain 36 §:n mukaisia yleisiä edellytyksiä oleskeluluvan myöntämiselle sekä 39 §:n mukaista toimeentuloedellytystä (HE 80/2017 s.67).

Kausityöntekijän toimeentulon pitää olla turvattu ansiotyöstä saatavalla tulolla. Kausityöntekijän toimeentuloa voidaan yleensä pitää 39 §:n edellyttämällä tavalla turvattuna, kun hänelle maksetaan kausityön tekemisestä vähintään kyseiseen työhön sovellettavan työehtosopimuksen mukaista vähimmäispalkkaa. Finlexissä julkaistaan työehtosopimukset, joiden yleissitovuus on vahvistettu. Jos työehtosopimuksen voimassaolo on päättynyt eikä uuden työehtosopimuksen yleissitovuutta ole vielä vahvistettu, hyväksytään vanhan työehtosopimuksen palkkamääräykset. Työehtosopimuksen puuttuessa tai osa-aikaisessa kausityössä toimeentuloa voidaan pitää turvattuna, kun palkka täyttää vähintään työttömyysturvalain mukaisen työssäoloehdon. Jotta työssäoloehdon mukainen päivärahaoikeus täyttyy, on kokoaikaisesta työstä maksettavan bruttopalkan oltava vähintään 1430 euroa kuukaudessa vuonna 2025. Tuntipalkkaisen kausityöntekijän toimeentulo voidaan katsoa turvatuksi, kun työntekijän viikoittainen tuntityömäärä kerrottuna tuntipalkalla ja sen jälkeen 4,3:lla on bruttona vähintään 1430 euroa kuukaudessa (vuonna 2025).

4.4.1.1 Kausityöntekijän toimeentulosta esitettävä selvitys

Työnantaja ilmoittaa työnteon ehdot hakemukseen liitettävällä TY6_plus -liitelomakkeella. Työnantajan ilmoittamien työehtojen pitää täyttää kausityölain 6 §:ssä säädetyt edellytykset. Työnantajan pitää ilmoittaa liitelomakkeella sovellettavan työehtosopimuksen tarkka nimi. Jos työehtosopimus jää epäselväksi liitelomakkeen perusteella, työehtosopimuksesta pitää pyytää selvitys työnantajalta. Työehdoissa ilmoitetun palkan määrän pitää olla vähintään työehdoissa ilmoitetun työehtosopimuksen mukainen.

Tietyissä tilanteissa kausityöluvista voidaan hyväksyä niin sanottu nollatuntisopimus. Nollatuntisopimus voidaan hyväksyä esimerkiksi tilanteessa, kun kausityöntekijä työskentelee urakkapalkalla ja työnantaja on TY6_plus -

liitelomakkeella vakuuttanut, että kausityöntekijän toimeentulo on turvattu ansiotyöstä saatavalla tulolla kausityöhön oikeuttavan luvan ajan. Tuntipalkan pitää näissäkin tilanteissa olla työssä sovellettavan työehtosopimuksen mukainen, vaikka palkan määräytymisen perusteeksi olisi ilmoitettu urakkapalkka ja toimeentulon olisi vakuutettu olevan turvattu. Jos palkan määräytymisen peruste on urakkapalkka, työnantajaa pitää pyytää ilmoittamaan hinnoittelun perusteena oleva tuntipalkan määrä.

Jos käsittelyssä on havaittu, että asiassa ei ole esitetty riittävää selvitystä turvatusta toimeentulosta, tietoja ei ole saatavissa tulorekisteristä ja edellisen kausityöluvan aikaisessa palkanmaksussa on ollut epäselvyyksiä, hakijalta ja työnantajalta voidaan pyytää palkkalaskelmia.

Jos palkanmaksussa ilmenee epäselvyyksiä, kuten epäselviä vähennyksiä, asiaa pitää selvittää työnantajalta.

Jos hakija hakee uutta kausityöhön oikeuttavaa lupaa samalle työnantajalle, voidaan tulorekisteristä tarkastaa, että palkka on edellisen luvan yhteydessä täyttänyt turvatun toimeentulon edellytyksen. Jos turvattu toimeentulo ei ole edellisen luvan yhteydessä täyttynyt tai palkkatietoja ei löydy tulorekisteristä, tulee asiasta lähettää selvityspyyntö työnantajalle. Mikäli selvityksen perusteella turvatusta toimeentulosta ei voida vakuuttaa, ei kausityöhön oikeuttavaa lupaa voida lähtökohtaisesti myöntää.

Kausityöluvan edellytyksistä yleisesti on kerrottu tarkemmin Maahanmuuttoviraston soveltamisohjeessa "Oleskeluluvat työntekoa ja elinkeinon harjoittamista varten".

4.4.2 Suomessa tutkinnon suorittanut työntekijä tai elinkeinonharjoittaja

Ulkomaalainen, joka on tutkija- ja opiskelijalain perusteella myönnetyn oleskeluluvan voimassaolon aikana suorittanut Suomessa tutkinnon tai tutkimuksen loppuun, ei tarvitse työntekijän oleskelulupaa työskennelläkseen Suomessa. Hänelle myönnetään Suomessa työskentelyä varten ulkomaalaislain 75 §:n (16.2.2023/216) mukainen oleskelulupa Suomessa tutkinnon tai tutkimuksen suorittamisen perusteella.

Hakijan toimeentulon pitää olla turvattu Ulkl 39 §:n mukaisesti. Tutkinnon suorittaneen työntekijän tai elinkeinonharjoittajan oleskelulupa sovelletaan yleisiä toimeentulotasoja, joiden täytyessä toimeentulo katsotaan turvatuksi. Luvan hakijan tulojen pitää olla nettona vähintään 1210 euroa kuukaudessa.

Toimeentulo voi koostua muustakin kuin ansiotyöstä tai elinkeinon harjoittamisesta saatavasta tulosta. Huomioon voidaan ottaa myös niin sanotut kustannuksia korvaavat sosiaalietuudet. Toimeentuloa voidaan osittain turvata myös säästöillä. Pitää kuitenkin huomioida, että pääasiallisen maassa oleskelun tarkoituksen pitää olla työnteko tai elinkeinon harjoittaminen. Osan tuloista pitää koostua näistä tulonlähteistä.

4.4.3 Oleskelulupa työnhakua ja yritystoimintaa varten

Tutkija- ja opiskelijalain 10 §:ssä säädetään niin sanotusta työnhakuluvasta eli työnhakua tai yritystoimintaa varten myönnettävästä oleskeluluvasta, kun 6, 6a, 7 tai 7a §:n perusteella myönnetyn oleskeluluvan nojalla Suomessa oleskellut tutkija on saattanut tutkimustoimintansa loppuun tai opiskelija on suorittanut tutkinnon Suomessa. Luvan tarkoituksena on antaa hänelle aikaa löytää Suomesta työpaikka tai aloittaa yritystoiminta. Lupaa on 10 §:n 1 momentin mukaan haettava viiden vuoden kuluessa tutkimusta tai opiskelua varten myönnetyn luvan päättymisestä.

Oleskeluluvan myöntäminen työnhakua ja yritystoimintaa varten edellyttää, että hakijan toimeentulo on turvattu ulkomaalaislain 39 §:n mukaisesti (Tutkija- ja opiskelijalaki 10 § 2 mom.). Lupaa myöntäessä Maahanmuuttovirasto soveltaa opiskelijoita koskevaa ohjeellista toimeentulotasoa sekä entisten tutkijoiden että entisten opiskelijoiden kohdalla. Vaadittava toimeentulotasoa työnhakuluvan kohdalla on 800 euroa kuukaudessa. Toimeentulona huomioidaan kaikki lailliset tulot, jotka huomioidaan 39§:n mukaisesti tulona. Esimerkiksi työmarkkinatukea ei huomioida tulona myöskään työnhakuluvan kohdalla. Toimeentulon pitää olla turvattu luvan voimassaolon ajan.

4.4.4 Työharjoittelija ja harjoittelija

Suomessa suoritettavaa työharjoittelua ja harjoittelua varten voidaan myöntää oleskelulupa tutkija- ja opiskelijalain (719/2018) nojalla. Tutkija- ja opiskelijalain 4 §:n 4 kohdan mukaan työharjoittelijalla tarkoitetaan kolmannen maan kansalaista, jolle on myönnetty oikeus päästä osallistumaan Suomessa työsuhteiseen harjoitteluun, jonka tavoitteena on saada tietoa ja kokemusta ammatillisesta toimintaympäristöstä.

Samana pykälän 4 a) kohdan mukaan harjoittelijalla puolestaan tarkoitetaan kolmannen maan kansalaista, jolle on myönnetty oikeus päästä osallistumaan Suomessa harjoitteluohjelmaan, jossa suoritettava harjoittelu ei tapahdu työsuhteessa, ja jossa tavoitteena on saada tietoa ja kokemusta ammatillisessa toimintaympäristössä. Työharjoittelijan ja harjoittelijan erottaa se, onko kyseessä työsuhteessa tapahtuva työharjoittelu vai muuhun oikeussuhteeseen perustuva harjoitteluohjelma.

Oleskeluluvan myöntäminen sekä työharjoittelijalle että harjoittelijalle edellyttää, että hakijan toimeentulo on turvattu. Työharjoittelijan on tutkija- ja opiskelijalain 8 §:n 2 momentin nojalla täytettävä toimeentuloedellytys työharjoittelusta saatavalla tulolla. Toimeentulo katsotaan turvatuksi, kun hänelle maksetaan vähintään kyseisen alan työehtosopimuksen mukaista harjoittelijan vähimmäispalkkaa. Jos kyseisellä alalla ei ole työehtosopimusta, katsotaan työharjoittelijan toimeentulo turvatuksi, kun hänen palkkansa on vähintään työttömyysturvalain työssäoloehdon mukaisen päivärahoikeuden täyttävä määrä 1430 euroa kuukaudessa (vuonna 2025).

Muussa kuin työsuhteessa tapahtuvan harjoittelun osalta harjoittelijan on tutkija- ja opiskelijalain 8 a §:n 3 momentin nojalla täytettävä ulkomaalaislain 39 §:n mukainen toimeentuloedellytys siten, että pääasiallinen tulon lähde on harjoittelua varten annettava apuraha tai muu etuus. Muita etuuksia voivat

olla esimerkiksi asumisetu ja matkatuki. Harjoittelijalle annettavien etuuksien on selvittävä harjoittelua koskevasta sopimuksesta.

Laki edellyttää, että harjoittelua varten annettavat etuudet ovat harjoittelijan pääasiallinen tulonlähde. Harjoittelijan toimeentulo voi niiden lisäksi koostua myös muista tuloista ja varoista, kuten hänen henkilökohtaisista säästöistään. Jotta laissa säädetty edellytys etuuksien pääasiallisuudesta täyttyy, pitää muiden tulojen ja varojen osuuden kuitenkin olla etuuksien osuutta pienempi.

4.4.5 Vapaaehtoistyöntekijä

Vapaaehtoistoimintaan osallistumista varten voidaan myöntää oleskelulupa tutkija- ja opiskelijalain 9 §:n perusteella. Sen 1 momentissa säädetään oleskeluluvasta direktiivin tarkoittamaa EU:n vapaaehtoishjelmien puitteissa tapahtuvaa toimintaa varten ja 2 momentissa niin sanotusta kansallisesta oleskeluluvasta muuta vapaaehtoistoimintaa varten, joka perustuu Suomen ja toisen valtion väliseen sopimukseen tai kansalaisjärjestöjen vaihto-ohjelmaan.

EU:n vapaaehtoishjelmissä on käytännössä kyse Euroopan solidaarisuusjoukkojen (European Solidarity Corps, ESC) järjestämästä vapaaehtoistoiminnasta. Muita vakiintuneiden ja luotettavien järjestäjien vapaaehtoishjelmia, joita varten voidaan myöntää kansallinen oleskelulupa, ovat esimerkiksi Maailmanvaihto ry:n, ICYE Finlandin, AIESEC:n (Association Internationale des Etudiants en Sciences Economiques et Commerciales), japanilaisen IIP-järjestön (International Internship Program) sekä IYF ry:n (International Youth Fellowship) vapaaehtoishjelmat.

Hakijan on esitettävä varat, joilla katetaan kolmannen maan kansalaisen toimeentulo- ja majoituskulut, sekä koko oleskelun ajan taskurahana annettava vähimmäismäärä.

Toimeentuloedellytyksestä säädetään 9 §:n 3 momentissa. Sen mukaan oleskeluluvan myöntämisen edellytyksenä on, että vapaaehtoistoimintaan tulevan toimeentulo on turvattu siten kuin ulkomaalaislain 39 §:ssä säädetään. EU:n rahoituslähteeseen perustuvaan vapaaehtoistoimintaan osallistuvan toimeentuloa voidaan yleensä pitää turvattuna hänelle toiminnan puitteissa tarjottavan ylläpidon ja käyttörahan johdosta.

Muuhun vapaaehtoistoimintaan osallistuvan toimeentuloa voidaan yleensä pitää turvattuna, jos vastaanottava yksikkö on vakiintunut tai muutoin luotettavaksi arvioitu toimija, jolta hakija saa riittävää taloudellista tukea, kuten majoituksen, ateriat sekä käyttörahaa päivittäisiin henkilökohtaisiin menoihinsa. Yleensä taloudellinen tuki määritellään vapaaehtoistoiminnasta tehtävässä sopimuksessa. Jos vastaanottavaa yksikköä ei voida pitää riittävän vakiintuneena, tai sen tarjoamaa taloudellista tukea riittävänä, voidaan toimeentuloharkinnassa ottaa huomioon myös hakijan muut mahdolliset tulot ja varat, esimerkiksi hänen henkilökohtaiset säästönsä.

4.4.6 Työloma eli Working holiday

Tutkija- ja opiskelijalain 9 a §:ssä säädetään oleskeluluvan myöntämisestä työlomasopimuksen, eli niin sanotun Working Holiday -sopimuksen perusteella.

Lupa voidaan myöntää, kun hakijan kansalaisuusvaltion ja Suomen valtion välillä on tehty työlomasopimus, ja hakija täyttää sopimuksessa määrätyt edellytykset. Suomella on tällä hetkellä working holiday -järjestelyä koskevat sopimukset Australian, Uuden-Seelannin, Japanin sekä Kanadan kanssa. Hakijan pitää täyttää oleskeluluvan myöntämisen yleiset edellytykset ja hänen toimeentulonsa pitää olla turvattu ulkomaalaislain 39 §:n mukaisesti.

Working holiday -järjestelyssä hakijan ei tarvitse saada toimeentuloaan ansiotyöstä, mutta hakijan on kuitenkin esitettävä viranomaiselle luotettava selvitys siitä, millä muulla tavoin hän turvaa toimeentulonsa Suomessa. Hakuvaiheessa 2450 euroa voidaan pitää riittävänä summuna kolmen ensimmäisen kuukauden ajaksi riippumatta työloman kestosta.

4.5 Elinkeinon harjoittamista varten myönnettävät oleskeluluvat

4.5.1 Yrittäjä

Yrittäjän oleskeluluvan myöntäminen perustuu ELY-keskuksen suorittamaan harkintaan, jossa pitää muun muassa varmistaa, että yritystoiminnalla on kannattavan toiminnan edellytykset (UuKL 79 a § 1 mom.).

Maahanmuuttovirasto ei arvioi toimeentuloedellytystä, vaan ainoastaan oleskeluluvan myöntämisen yleisten edellytysten täyttymistä.

Maahanmuuttovirasto suorittaa toimeentuloharkinnan ulkomaalaislain 74 §:n mukaisen muun elinkeinon harjoittamista varten myönnettävän oleskeluluvan kohdalla. Hakijan toimeentulon pitää olla turvattu tulolla, joka pääosin saadaan siitä perusteesta, jota varten oleskelulupa myönnetään, eli tässä tapauksessa elinkeinon harjoittamisesta (UuKL 74 § 3 mom.). Toimeentulo voi perustua myös ansiotyöstä ja elinkeinon harjoittamisesta saatavan tulon yhdistelmään.

Näiden oleskelulupien kohdalla sovelletaan siis kyseisiä erityissäännöksiä, ei toimeentuloedellytystä koskevaa UuKL 39 §:ää. Elinkeinon harjoittamista varten myönnettäviä oleskelulupia ja niitä koskevaa toimeentuloedellytystä käsitellään tarkemmin Maahanmuuttoviraston ohjeessa "Oleskeluluvat työntekoa ja elinkeinon harjoittamista varten".

Tässä ohjeessa tarkastellaan elinkeinonharjoittajien oleskeluluvista toimeentulon osalta vain niitä lupaperusteita, joihin sovelletaan ulkomaalaislain 39 §:ää.

4.5.2 Kasvuyrittäjä

Ulkomaalaiselle kasvuyrittäjälle myönnetään kasvuyrittäjän oleskelulupa ulkomaalaislain 80 §:n perusteella. Kasvuyrittäjän oleskelulupa ja tavanomainen yrittäjän oleskelulupa ovat erillisiä lupaperusteita. Ne eroavat toisistaan sekä luvan myöntämisedellytysten että lupamenettelyn osalta. Innovaatiorahoituskeskus Business Finland arvioi kasvuyrittäjän määritelmän täyttymistä ensimmäisen oleskeluluvan kohdalla aina ja Maahanmuuttovirastoa sitovasti. Maahanmuuttovirasto arvioi kasvuyrittäjän

toimeentuloedellytyksen täyttymistä. Kasvuyrittäjän oleskeluluvan myöntäminen edellyttää, että toimeentulo on turvattu ulkomaalaislain 39 §:n mukaisesti (Ulkl 80 §:n 3 mom.).

Kasvuyrittäjän oleskeluluvan myöntäminen ei edellytä, että hakija saisi riittävän toimeentulon yritystoiminnastaan. Kasvuyrittäjä saa tehdä työtä työsuhteessa toisen palveluksessa tai elinkeinonharjoittajana. Kasvuyrittäjänä toimimisen on kuitenkin oltava hänen maassa oleskelunsa pääasiallinen tarkoitus. Kasvuyrittäjältä ja hänen perheenjäseniltään edellytetään ulkomaalaislain 39 §:n perusteella yleisten toimeentulotasojen mukaista toimeentuloa, joista lisää luvussa 2.1.

[Linkki – Luku 2.1 Yleiset toimeentulotasot](#)

4.5.2.1 Kasvuyrittäjän toimeentulon selvittäminen

On yleistä, että kasvuyrittäjän ensimmäistä oleskelulupaa haettaessa toimeentulo turvataan hakijan esittämällä varallisuudella ja säästöillä. Varallisuuden ja säästöjen arviointia turvatus toimeentulon lähteenä on eritelty luvussa 7.5.

[Linkki – Luku 7.5 Varallisuus ja säästöt toimeentulon lähteenä](#)

Hakijan kotimaastaan saamien ansiotulojen ei lähtökohtaisesti arvioida turvaavan toimeentuloa, sillä luvan myöntämisen edellytyksenä on, että hakija muuttaa Suomeen työskentelemään kasvuyrityksessään. Ansiotulot voidaan huomioida, kun jo aloitetun kasvuyritystoiminnan voidaan olettaa jatkuvan Suomessa samankaltaisena kuin lähtömaassa.

Hakijalle voidaan myöntää kahden vuoden oleskelulupa, jos hänen esittämänsä toimeentulo on riittävä luvan koko voimassaolon ajaksi. Muussa tapauksessa arvioidaan, täytyvätkö vuodeksi myönnettävän luvan edellytykset.

Myös kasvuyrittäjien jatkolupien kohdalla on yleistä, että toimeentulo turvataan hakijan säästöillä. Mahdolliset muut tulot huomioidaan riittävää toimeentuloa arvioitaessa. Oleskelun ensisijaisena perusteena pitää kuitenkin olla kasvuyrittäjänä toimiminen.

Jatkoluvan osalta arvioidaan kasvuyrityksen maksamia ansiotuloja ja osinkoja sekä kasvuyrityksen lakisääteisten velvoitteiden hoitoa. Ansiotyöstä ja elinkeinonharjoittamisesta saadun toimeentulon arviointia on eritelty luvuissa 7.1 ja 7.2.

[Linkki – Luku 7.1 Työntekijän tulot toimeentulon lähteenä](#)

[Linkki – Luku 7.2 Yrittäjän tulot toimeentulon lähteenä](#)

4.6 Muut luvat

4.6.1 Au parin oleskelulupa

Ulkomaalaislain 46 §:ssä säädetään oleskeluluvan myöntämisestä au pair-sijoitusta varten. Au pair-oleskelulupaa ei myönnetä tilanteessa, jossa au pair-

sijoitus on katsottava työsuhteeksi. Au pairin pitää tehdä isäntäperheen kanssa kirjallinen sopimus, jossa on sovittu hänen ylläpidostaan ja toimeentulostaan (Ulkl 46 § 1 mom. kohta 6 a). Au pairin toimeentulon pitää perustua isäntäperheen antaman ylläpidon ohella taskurahaan, jonka suuruuden Maahanmuuttovirasto määrittää vuosittain (HE 21/2018 s.68). Au pair -oleskeluluvan toimeentulotaso eli isäntäperheen maksama taskurahan määrä on edellä esitetysti päivitetty tämän ohjeen myötä ja sen pitää olla nettona vähintään 340 euroa kuukaudessa.

Au pairin taskurahan nettomäärän pitää tulla ilmi hakijan ja isäntäperheen välisestä sopimuksesta.

4.6.2 Oleskelulupa vakiintuneen suhteen perusteella

Tilapäinen oleskelulupa voidaan myöntää ulkomailla olevalle henkilölle, jos luvan myöntämiselle on muu erityinen syy (Ulkl 45 § 1 mom. kohta 3). Muun erityisen syyn perusteella oleskelulupa voidaan poikkeustapauksissa myöntää perhe-elämän perusteella, kun ulkomaalainen on tulossa Suomeen avioitumistarkoituksessa (HE 28/2003 s.144). Seurustelusuhteen pitää näissä tilanteissa olla vakiintunut.

Ulkomaalaislain 45 §:n perusteella myönnettäviin oleskelulupiin sovelletaan 39 §:n mukaista toimeentuloedellytystä. Toimeentuloedellytys koskee myös Suomen kansalaisen kanssa seurustelevia. Toimeentulon pitää olla turvattu oleskeluluvan keston ajan. Vakiintuneen suhteen perusteella myönnettävän oleskeluluvan toimeentulon arviointi perustuu tässä ohjeessa asetettuihin yleisiin toimeentulotasoihin, joista lisää luvussa 2.1. Jos hakijan toimeentulo perustuu seurustelukumppanin sponsorointiin, pitää myös puoliso huomioida perhekokonaisuudessa ja toimeentulotaso on yhden aikuisen ja puolison yhteenlaskettu määrä.

[Linkki – Luku 2.1 Yleiset toimeentulotasot](#)

Lähtökohtaisesti hakijan pitää turvata toimeentulonsa itse omassa käytössään ja omassa hallinnassaan olevilla tuloillaan, varoillaan tai säästöillään. Seurustelukumppaneiden välillä ei ole lakiin perustuvaa elatusvelvollisuutta, jollainen vallitsee aviopuolisoiden välillä. Suomessa asuvan seurustelukumppanin mahdollisesti antama taloudellinen tuki tai lupaus taloudellisen tuen antamisesta, kuten asumiskulujen ja päivittäisten kustannusten kattaminen, voidaan ottaa harkinnassa huomioon, mutta tuen antamisesta pitää esittää luotettavaa selvitystä. Seurustelukumppanin varojen pitää riittää kummankin toimeentulon kattamiseen. Sponsoroinnista lisää luvussa 7.7.

[Linkki – Luku 7.7 Sponsorointi toimeentulon lähteenä](#)

Jos hakija ilmoittaa turvaavansa toimeentulon Suomessa työskentelyllä ja esittää työsopimuksen, asiassa pitää huomioida, että vakiintuneen suhteen perusteella myönnettävään oleskelulupaan liittyy rajoitettu työnteko-oikeus (Ulkl 81a § 3 mom., 73 § ja 74 § 1 mom. kohdat 4-5 ja 8-10). Hakemuksen perusteella toimeentulosta vastaavan työsuhteen pitää olla rajoitetun työnteko-oikeuden mukainen.

4.6.3 Oleskelulupa lääketieteellistä hoitoa varten Suomeen tulevalle

Tilapäinen oleskelulupa voidaan myöntää ulkomailla olevalle henkilölle, jos luvan myöntämiselle on muu erityinen syy (Ukl 45 § 1 mom. kohta 3). Erityiseksi syyksi voidaan tietyissä tapauksissa katsoa Suomesta lääketieteellisen hoidon hakeminen kansainvälisten järjestöjen kautta (HE 28/2003 s.144).
Ulkomaalaislain 45 §:n perusteella myönnettäviin oleskelulupiin sovelletaan 39 §:n mukaista toimeentuloedellytystä.

Oleskeluluvan toimeentulon arviointi perustuu tässä ohjeessa asetettuihin yleisiin toimeentulotasoihin, joista lisää luvussa 2.1. Jos ulkomaalainen tulee Suomeen lääketieteellistä hoitoa varten, hänen pitää osoittaa, että hänellä on varaa kustantaa oleskelu ja hoito Suomessa. Tämän ohjeen toimeentulotasot voivat tällöin olla liian matalat ja asiaa pitää tarkastella Ukl 39 §:n 2 momentin mukaan tosiasiallinen tilanne huomioon ottaen.

[Linkki – Luku 2.1 Yleiset toimeentulotasot](#)

4.7 Jatkolupa (Ukl 39 §)

Toimeentulon selvittäminen jatkolupaa myönnettäessä riippuu perusteesta, jolla lupaa haetaan, ei siis edellisen oleskeluluvan perusteesta. Toimeentuloedellytystä pitää soveltaa esimerkiksi silloin, kun Suomen kansalaisen perheenjäsenenä ensimmäisen lupansa saaneen perheside on päättynyt ja hän hakee jatkolupaa esimerkiksi kasvuyrittäjänä (Ukl 80§). Tällöin toimeentuloedellytystä ei sovellettu ensimmäistä oleskelulupaa myönnettäessä, mutta sitä sovelletaan kuitenkin jatkolupavaiheessa. Jos jatkolupaa haetaan sellaisella perusteella, jossa toimeentuloedellytystä ei ole, toimeentuloedellytystä ei sovelleta. Näin tehdään siitä huolimatta, vaikka hakijalla olisi ensimmäisen luvan kohdalla ollut toimeentuloedellytys. Jatkoluvissa toimeentulon arviointi kuuluu sille taholle, jossa arviointi tehdään ensimmäisen luvan kohdalla, jos lupaperuste on sama.

Tässä ohjeessa ohjeistetaan niiden jatkolupien osalta, joita koskee Ukl 39 §:n mukainen toimeentuloedellytys.

Uusi määräaikainen oleskelulupa eli jatkolupa myönnetään, jos edellytykset, joiden perustella edellinen määräaikainen oleskelulupa myönnettiin, ovat edelleen voimassa. Jatkolupaa haettaessa pääsääntö on, että toimeentulon pitää olla turvattu Ukl 39 § 1 momentissa säädetyllä tavalla, jos ei toisin ole säädetty.

Toimeentuloedellytyksen täyttymistä selvitetään jatkolupaa myönnettäessä lähtökohtaisesti samalla tavalla kuin ensimmäistä oleskelulupaa myönnettäessä. Hakijan on jatkoluvan yhteydessä esitettävä selvitystä siitä, millä tavoin hänen toimeentulonsa on turvattu Suomessa. Jos oleskelun perusteena on perheside, voi selvitystä esittää myös Suomessa asuva perheenkokoaja. Jatkoluvan kohdalla hyödynnetään samalla tavalla eri rekistereistä saatavia tietoja toimeentuloon liittyen. Luvussa 2 määritellyt toimeentulotasot koskevat myös jatkolupia.

[Linkki – Luku 2 Toimeentulotasot – Ulkomaalaislain 39 §:n mukaisen toimeentuloedellytyksen arviointiin käytettävät euromääräiset toimeentulotasot](#)

Jatkolupien kohdalla toimeentulotasosta voidaan yksittäistapauksissa kokonaisharkinnan perusteella joustaa. Jatkolupavaiheessa tulee erityisesti kiinnittää huomiota hakijan ja hänen perheenjäsentensä olosuhteisiin kokonaisuudessaan. Jos jatkolupavaiheessa hakijan tulot jäävät hieman alle asetettujen toimeentulotasojen, mutta hakija turvaa toimeentulonsa pääasiassa ansiotuloilla, elinkeinotuloilla ja varallisuudella eikä hän tai hänen perheenjäsenensä ole edellisen oleskeluluvan aikana turvatutun toimeentulotukeen, voidaan hakijan toimeentuloa pitää turvattuna Maahanmuuttoviraston määrittelemää toimeentulotasoa pienemmälläkin summalla. Erityisesti jousto voi tulla kyseeseen lapsiperheiden kohdalla lapsen etu huomioiden. Mikäli asiassa on viitteitä siitä, että perheen voidaan olettaa joutuvan turvautumaan toimeentulotukeen, ei toimeentulon voida kuitenkaan katsoa olevan turvattu.

Jos toimeentulosta ja tulojen jatkuvuudesta ei voida jatkolupaa myönnettäessä varmistua pidemmältä aikaväliltä, voi luvan myöntämistä lyhyemmälle ajalle harkita. Pääsääntönä jatkolupa myönnetään neljäksi vuodeksi. Jos luvan pituutta rajoitetaan toimeentuloon liittyvien syiden vuoksi esimerkiksi vuoden mittaiseksi, asia pitää perustella päätöksessä.

Jatkoluvan yhteydessä pitää myös tarvittaessa harkita, onko asiassa perusteita toimeentuloedellytyksestä poikkeamiselle.

4.7.1 Turvautuminen toimeentulotukeen jatkolupavaiheessa

Tilapäinen turvautuminen toimeentulotukeen tai muuhun vastaavaan toimeentuloa turvaavaan etuuteen ei ole jatkoluvan myöntämisen esteenä (UklL 39 § 3 mom.). Sosiaalietuuksien osalta harkinta poikkeaa osittain jatkoluvissa, kun verrataan ensimmäisiin oleskelulupiin. Hallituksen esityksessä on tuotu esiin, että toimeentuloedellytys arvioitaisiin käytettävissä olevien tulojen mukaan, jotka voivat osittain koostua myös sosiaaliturvaetuuksista, mutta toimeentulo ei kuitenkaan voi perustua toistuvasti myönnettävään toimeentulotukeen (HE 28/2003 s.140). Ensimmäistäkin lupaa myönnettäessä hakija saattaa olla oikeutettu tiettyihin sosiaalietuuksiin ja osa etuuksista, kuten lapsilisä, voidaan huomioida ennakoivasti, mutta lähtökohtaisesti sosiaalietuuksien huomiointi koskee jatkolupia. Eri sosiaalietuuksien huomioimisesta tulona lisää luvussa 7.4.

[Linkki – Luku 7.4 Sosiaalietuudet toimeentulon lähteenä](#)

Jos henkilö tulee maahantulonsa jälkeen oikeutetuksi sosiaaliturvaan ja hän saa jotakin sosiaaliturvaetuutta Suomessa, sillä ei ole oleskeluoikeuden kannalta merkitystä eikä se estä jatkoluvan myöntämistä. Poikkeuksena on tilanne, jossa henkilön olosuhteet ovat muuttuneet luvan hakemisen jälkeen ja henkilön toimeentulo on ollut toistuvasti toimeentulotuen tai muun toimeentuloa turvaavan etuuden varassa. (HE 28/2003 s.140)

Ulkomaalaislain 39 §:n osalta jatkoluvan myöntämistä harkittaessa pitää kiinnittää huomioita hakijan kokonaistilanteeseen. Jotta toimeentuloedellytyksen voidaan katsoa täyttyvän, toimeentulo ei voi perustua toistuvasti myönnettävään toimeentulotukeen. Näissä tilanteissa pitää harkita toimeentuloedellytyksestä poikkeamista. Jos hakijan toimeentulo on kuitenkin vain tilapäisesti perustunut toimeentulotukeen ja hakija päätöstä tehtäessä näyttäisi täyttävän toimeentuloedellytyksen, voidaan toimeentuloedellytyksen lähtökohtaisesti katsoa täyttyvän. Jos hakijan toimeentulo ei ole edellisen oleskeluluvan osalta koko ajalta ollut turvattu ja hän on tilapäisesti turvautunut toimeentulotukeen, mutta päätöksentekohetkellä taloudellinen tilanne näyttää korjaantuneen, voidaan jatkolupa lähtökohtaisesti myöntää. Myös muiden lupaedellytysten pitää hakijan kohdalla täytyä.

Toimeentulotuen saamisen osalta pitää kiinnittää huomioita tuen saamisen toistuvuuteen, tuen saamisen syihin ja siihen, millainen hakijan taloustilanteen voidaan arvioida olevan tulevaisuudessa. Toimeentulotukeen turvautumisen toistuvuutta arvioitaessa pitää kiinnittää huomiota esimerkiksi hakijan Suomessa oleskelun ja etuuden saamisen keston sekä siihen, onko hakija saanut etuutta yhtäjaksoisesti vai useissa lyhyemmissä jaksoissa ja onko hän näiden jaksojen välillä kyennyt turvaamaan toimeentulonsa muutoin. Kun harkitaan ensimmäisen jatkoluvan myöntämistä, toimeentulotukeen turvautumista voidaan yleensä pitää toistuvana, jos hakija on saanut etuutta vähintään kolme kuukautta. Huomiota pitää kiinnittää myös siihen, mitä muita tuloja hakijalla on Suomessa oleskelunsa aikana ollut ja kuinka paljon.

4.8 Pysyvä oleskelulupa

Ulkomaalaislain 56 §:n mukaan pysyvä oleskelulupa myönnetään ulkomaalaiselle, joka on jatkuvan oleskeluluvan saatuaan luvallisesti oleskellut maassa yhtäjaksoisesti neljän vuoden ajan, jos edellytykset, joiden perusteella ulkomaalaiselle myönnetään jatkuva oleskelulupa, ovat olemassa ja pysyvän oleskeluluvan myöntämiselle ei ole tässä laissa mainittuja esteitä. Jos jatkuvan oleskeluluvan myöntäminen kyseisellä perusteella edellyttäisi turvattua toimeentuloa, on hakijan toimeentulon oltava turvattu myös pysyvää lupaa myönnettäessä tai toimeentuloedellytyksestä poikkeamiseen on kyseisessä tapauksessa oltava poikkeuksellisen painava syy tai lapsen edun on sitä vaadittava.

Jos jatkuvan oleskeluluvan myöntäminen kyseisellä perusteella ei edellyttäisi turvattua toimeentuloa, ei sitä edellytetä myöskään pysyvää oleskelulupaa myönnettäessä. Jos aiemman jatkuvan luvan yhteydessä toimeentuloedellytyksestä on poikettu eikä hakijan tilanteessa ja olosuhteissa ole tapahtunut merkittäviä muutoksia, toimeentuloedellytyksestä voidaan lähtökohtaisesti poiketa myös pysyvän luvan kohdalla. Harkinnassa on huomioitava se, että jatkuvan oleskeluluvan peruste voi pysyvää oleskelulupaa haettaessa olla joko sama kuin hakijan edellisen luvan peruste, tai jokin muu ulkomaalaislain mukainen peruste. Kuten jatkolupien kohdalla, toimeentulon selvittäminen pysyvää oleskelulupaa myönnettäessä riippuu perusteesta, jolla pysyvää oleskelulupaa haetaan, ei siis edellisen oleskeluluvan perusteesta.

Kun harkitaan pysyvän oleskeluluvan myöntämistä, toimeentulotukeen turvautumiseen suhtaudutaan samalla tavalla kuin jatkoluvan kohdalla. Tästä lisää luvussa 4.7.1.

[Linkki – Luku 4.7.1 Turvautuminen toimeentulotukeen jatkolupavaiheessa](#)

4.9 Pitkään oleskelleen kolmannen maan kansalaisen EU-oleskelulupa (P-EU- lupa)

Oleskelulupa myönnetään pitkään oleskelleen kolmannen maan kansalaiselle ulkomaalaislain 56 a §:n perusteella. Pykälän taustalla on pitkään oleskelleiden asemaa koskeva direktiivi 2003/109/EY. Direktiivin 4 artiklan mukaan jäsenvaltiot myöntävät pitkään oleskelleen kolmannen maan kansalaisen aseman sellaisille kolmansien maiden kansalaisille, jotka ovat oleskelleet kyseisen jäsenvaltion alueella laillisesti ja yhtäjaksoisesti viiden vuoden ajan välittömästi ennen asiaa koskevan hakemuksen jättämistä. Ulkomaalaislaissa säädetään myös, että pitkään oleskelleen kolmannen maan kansalaisen EU-oleskeluvan myöntämiselle ei saa olla ulkomaalaislaissa mainittuja esteitä (UlkL 56 a §:n 1 mom.). P-EU -luvan myöntämistä koskevassa ulkomaalaislain 56 a §:ssä ei ole nimenomaista mainintaa toimeentuloedellytyksestä mutta pykälän perusteluissa (HE 94/2006 s. 29–30) todetaan, että lupa myönnetään, jos toimeentulo on turvattu UlkL 39 §:ssä säädetyllä tavalla. Direktiivin 2003/109/EY 5 artiklan mukaan pitkään oleskelleen aseman saaminen edellyttää vakaita ja säännöllisiä varoja, jotka riittävät hänen itsensä ja perheenjäsentensä elättämiseen turvautumatta kyseisen jäsenvaltion sosiaaliturvajärjestelmään. Direktiivin johdanto-osan 7 kohdan mukaan kolmannen maan kansalaisen on osoitettava, että hänellä on riittävät varat, jotta voidaan välttää se, että kyseisestä henkilöstä ei muodostu rasitetta jäsenvaltiolle.

Pitkään oleskelleen aseman soveltamisalaa laajennettiin koskemaan myös kansainvälistä suojelua saavia henkilöitä direktiivillä 2011/51/EU, joka saatettiin Suomessa voimaan lailla 668/2013. Mainitut direktiivit tai kansallinen lainsäädäntö perusteluineen eivät sisällä kirjauksia, joiden johdosta joitakin kolmannen maan kansalaisia olisi toimeentuloedellytyksen suhteen kohdeltava pääsäännöstä poiketen. Edellä mainitun muutosdirektiivin johdanto-osassa mainitaan, että kansainvälistä suojelua saavat henkilöt voivat saada pitkään oleskelleen aseman samoin edellytyksin kuin muut kolmansien maiden kansalaiset.

P-EU -lupaa haettaessa toimeentuloedellytys koskee kaikkia hakijoita hänen edellisen määräaikaisen lupansa perusteesta riippumatta. Turvattua toimeentuloa edellytetään myös silloin, kun edellinen oleskelulupa on saatu Suomen kansalaiseen olevan perhesiteen tai kansainvälisen suojelun perusteella. Tämä erottaa P-EU -luvan pysyvästä oleskeluluvasta, jonka myöntäminen ei edellytä turvattua toimeentuloa, jos sitä ei ole edellytetty määräaikaisen luvan myöntämiseen. Jos kolmannen maan kansalainen, joka on esimerkiksi kansainvälistä suojelua saanut tai Suomen kansalaisen perheenjäsen, ei täytä toimeentuloedellytyksiä, hän voi halutessaan hakea P-EU -luvan sijaan pysyvää oleskelulupaa.

Kaikilta P-EU -lupaa hakevilta edellytetään turvattua toimeentuloa.

Tämän ohjeen luvussa 2.1. määritetyt yleiset toimeentulotasot koskevat myös P-EU -lupaa. Lupaa myönnettäessä keskeistä on se, voidaanko hakijan olettaa turvautuvan toimeentulotukeen. Arvioinnissa pitää tarkastella hakijan toimeentuloa aiemman Suomessa oleskelun ajalta ja pyrittävä ennakoimaan tulevaa taloudellista tilannetta. P-EU lupahakemuksen käsittelyssä arvioidaan ensisijaisesti hakijan omia tuloja. Asiassa voidaan huomioida myös muita toimeentulon lähteitä (EUT:n ratkaisu asiassa C-302/18). Erityisesti Suomessa asuva hakijan kanssa yhteistä perhe-elämää viettävä puoliso voi turvata hakijan toimeentulon. Hakijan tulojen pitää olla vakaat, säännölliset ja riittävät direktiivin tarkoittamalla tavalla.

[Linkki – Luku 2.1 Yleiset toimeentulotasot](#)

Toimeentuloedellytyksen täyttymistä selvitetään lähtökohtaisesti samalla tavalla kuin ensimmäistä oleskelulupaa myönnettäessä. Sosiaalietuuksiin turvautumisen osalta katso ohjeistus jatkolupia koskevasta luvusta 4.7.1.

[Linkki – Luku 4.7.1 Turvautuminen toimeentulotukeen jatkolupavaiheessa](#)

P-EU- luvan kohdalla direktiivi edellyttää, että hakijalla on vakaat ja säännölliset varat myös hänen perheenjäsentensä elättämiseen. Huomioiden direktiivin edellytys, tulee P-EU- luvan kohdalla selvittää, ovatko hakijan perhekokonaisuuteen kuuluvat perheenjäsenet turvautuneet toimeentulotukeen. Mikäli hakijan kanssa samassa kotitaloudessa asuvat perheenjäsenet ovat turvautuneet toimeentulotukeen, ei hakijan toimeentulon voida katsoa olevan direktiivin edellyttämällä tavalla turvattu, vaikka hänen tulot riittäisivät täyttämään hänen kohdallaan edellytetyn toimeentulotason.

P-EU- luvan kohdalla toimeentuloedellytyksestä ei voida poiketa. Yleisesti ottaen ulkomaalaislain 39 §:ää sovelletaan P-EU lupien kohdalla. Direktiivi ei kuitenkaan mahdollista vakaiden ja säännöllisten varojen edellytyksestä poikkeamista. Direktiivin 13 artiklan mukaan jäsenvaltiot voivat myöntää pysyviä tai rajoittamattoman ajan voimassa olevia oleskelulupia suotuisammin edellytyksin kuin direktiivissä säädetään, mutta tällaiset oleskeluluvat eivät anna haltijalleen direktiivin III luvun mukaista oikeutta oleskella toisissa jäsenvaltioissa. Näin ollen ulkomaalaislain 39 § 1 momentin mukainen mahdollisuus poiketa toimeentuloedellytyksestä poikkeuksellisen painavan syyn tai lapsen edun perusteella ei tule sovellettavaksi P-EU- luvissa.

Ohjeen 5 luvun toimeentuloedellytyksestä poikkeaminen ei koske P-EU-lupia.

5 Ulkomaalaislain 39 §:n toimeentuloedellytyksestä poikkeaminen yksittäistapauksessa

Ulkomaalaislain 39 §:n mukaisesta toimeentuloedellytyksestä voidaan yksittäisessä tapauksessa poiketa, jos siihen on poikkeuksellisen painava syy tai lapsen etu sitä vaatii (UlkL 39 §:n 1 mom.). Toimeentuloedellytyksestä poikkeaminen pitää aina harkita viran puolesta tilanteissa, joissa hakija ei täytä häneltä vaadittua 39 §:n mukaista toimeentuloedellytystä. Toimeentuloedellytyksestä poikkeamisen harkinta pitää tehdä ensimmäisien oleskelulupien kohdalla, jatkolupien kohdalla sekä pysyvien lupien kohdalla. P-EU-luvan kohdalla poikkeamista ei sovelleta. Hallintolain mukaisesti päätös on perusteltava. Jos toimeentuloedellytyksestä poiketaan, poikkeaminen pitää perustella.

Toimeentuloedellytyksen asettaminen ei ole ristiriidassa Euroopan neuvoston ihmisoikeussopimuksen (SopS 63/1999) eikä perheen yhdistämisdirektiivin (2003/86/EY) kanssa. Euroopan ihmisoikeussopimuksen 8 artiklan mukaan jokaisella on oikeus nauttia yksityis- ja perhe-elämänsä, kotiinsa ja kirjeenvaihtoonsa kohdistuvaa kunnioitusta. Viranomaiset eivät saa puuttua tämän oikeuden käyttämiseen, paitsi kun laki sen sallii ja se on välttämätöntä demokraattisessa yhteiskunnassa kansallisen ja yleisen turvallisuuden tai maan taloudellisen hyvinvoinnin vuoksi, epäjärjestyksen tai rikollisuuden estämiseksi, terveyden tai moraalin suojaamiseksi, tai muiden henkilöiden oikeuksien ja vapauksien turvaamiseksi. Perheen yhdistämistä koskevan hakemuksen jättämisen yhteydessä jäsenvaltio voi vaatia hakemuksen tehneeltä henkilöltä todisteita siitä, että perheenkokoajalla on vakaat ja säännölliset tulot ja varat, jotka riittävät perheenkokoajan ja hänen perheenjäsentensä ylläpitoon, ilman että heidän pitää turvautua asianomaisen jäsenvaltion sosiaalihuoltojärjestelmään (Euroopan unionin neuvoston direktiivi oikeudesta perheen yhdistämiseen, 7 artikla, kohta 1 c). Jäsenvaltioiden on arvioitava näiden tulojen ja varojen luonne ja säännöllisyys, ja ne voivat ottaa huomioon kansallisten vähimmäispalkkojen ja eläkkeiden tason sekä perheenjäsenten lukumäärän.

Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ratkaisukäytäntö huomioon ottaen voidaan katsoa, että perhe-elämän suoja ei lähtökohtaisesti rikota, kun perhe-elämä on perustettu sellaiseen aikaan, jolloin asianomaiset ovat tienneet, että heidän asemansa ja perhe-elämän jatkuvuus Suomessa on alusta alkaen ollut epävarmaa. Näin ollen yksittäistapauksessa voidaan kiinnittää huomiota siihen, onko perheside uusi vai vanha.

Mahdollisuus poiketa toimeentuloedellytyksestä on tarpeellinen sen varmistamiseksi, että toimeentulo vaatimus ei muodostu yksittäistapauksessa kohtuuttomaksi (HE 43/2016 s.20).

Hakijan pitää esittää luotettava selvitys siitä, miksi toimeentuloedellytyksestä tulisi hänen kohdallaan poiketa. Toimeentuloedellytyksestä poikkeamista lapsen edun perusteella selvitetään myös viranomaisaloitteisesti, tarpeen mukaan yhteistyössä sosiaaliviranomaisten kanssa.

5.1 Poikkeuksellisen painava syy

Toimeentuloedellytyksestä on mahdollista poiketa yksittäistapauksessa, jos siihen on poikkeuksellisen painava syy (UlkL 39 §).

Poikkeuksellisen painavat syyt voivat olla moninaisia ja asiassa pitää ottaa huomioon hakijan tilanne ja olosuhteet kokonaisuudessaan. Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on tulkintakäytännössään korostanut yksittäistapauksellista harkintaa ja omaksunut kohtuullisuuskriteerin arvioidessaan turvaton toimeentulon vaatimista yksittäistapauksessa.

Hakijan vammaisuutta voidaan pitää poikkeuksellisen painavana syynä. YK:n yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista ja sen valinnainen pöytäkirja tulivat Suomessa voimaan 10.6.2016. Sopimuksen tavoitteena on taata mahdollisuus nauttia ihmisoikeuksista ja perusvapauksista täysimääräisesti ilman syrjintää. Sopimus ei sisällä uusia tai erityisiä oikeuksia vammaisille, mutta se asettaa velvoitteita siitä, kuinka vammaisten mahdollisuuksia nauttia ihmisoikeuksista tulisi edistää. Henkilön vammaisuuden merkitys toimeentuloedellytyksestä poikkeamiselle harkitaan tapauskohtaisesti.

Perheenkokoajan tausta kansainvälistä suojelua saavana henkilönä ei voi yksin olla peruste poiketa toimeentuloedellytyksestä hänen perheenjäsentensä kohdalla. Hallituksen esityksessä (HE 43/2016 s.26) on katsottu, että kansainvälistä suojelua saaneet vanhat perheet ovat usein heikossa asemassa ja mahdollisuus poiketa toimeentuloa koskevasta edellytyksestä yksittäistapauksellisen harkinnan johdosta korostuu heidän hakemuksiin ratkaistaessa. Turvaton toimeentulon edellyttäminen heidän perheenjäseniltään on kuitenkin säädetty ulkomaalaislaissa lähtökohdaksi (UlkL 114 § ja 114 a §). Euroopan ihmisoikeustuomioistuin (EIS) antoi tuomion asiassa S.F. v. Suomi 35276/20, joka koski kansainvälistä suojelua saaneen perheenyhdistämistä. Perheenyhdistämistä koskevassa päätöksessä toimeentuloedellytys ei ollut täytynyt eikä asiassa ollut esitetty sellaista poikkeuksellisen painavaa syytä, joka olisi edellyttänyt toimeentuloedellytyksestä poikkeamista. EIT katsoi, että ihmisoikeussopimuksen 8 artiklaa ei oltu asiassa loukattu.

Tietyissä tilanteissa poikkeuksellisen painavana syynä voidaan pitää, että perheenkokoajan ei voitaisi kohtuudella edellyttää palaavan kotimaahansa viettämään perhe-elämää. Sille seikalle ei kuitenkaan voida antaa harkinnassa yksin ratkaisevaa painoarvoa niissä ulkomaalaislain 114 § 3 momentin tarkoittamissa tapauksissa, joissa perhe on perustettu vasta perheenkokoajan maahantulon jälkeen, tai joissa oleskelulupaa haetaan vasta kyseisessä lainkohdassa säädetyn määräajan jälkeen. Kansainvälistä suojelua saaneiden perheenjäsenten kohdalla poikkeamisharkinnassa otetaan huomioon hakijoiden henkilökohtainen tilanne sekä olosuhteet heidän kotimaassaan tai mahdollisessa asuinmaassaan. Pitää kuitenkin muistaa, että oleskelulupahakemuksen yhteydessä ei harkita kansainvälisen suojelun perusteita.

KHO arvioi vuosikirjapäätöksessään KHO:2014:50 toimeentuloedellytyksestä poikkeamista painavan syyn perusteella

kun kyseessä oli toissijaista suojelua saaneen perheenjäsen ja perheside oli muodostettu perheenkokoajan Suomeen tulon jälkeen.

Asiassa perheenkokoaja oli toissijaista suojelua Suomessa saanut, joka oli avioitunut Suomeen tulon jälkeen Italiassa suojelunperusteisen oleskeluvan saaneen kanssa. Toimeentuloedellytys ei täytynyt hakijan kohdalla, joten arvioitavaksi tuli edellytyksestä poikkeaminen poikkeuksellisen painavan syyn perusteella. KHO otti asiassa huomioon, että perhe-elämä oli alkanut ajankohtana, jolloin edes perheenkokoajalla ei ollut ollut oleskelulupaa Suomeen ja perhe-elämän jatkaminen Suomessa oli ollut alusta asti epävarmaa. Koska laissa säädettiin toimeentuloedellytyksestä myös toissijaista suojelua saaneen perheenjäsenille silloin, kun perhe on perustettu vasta maahantulon jälkeen, ei poikkeamista harkittaessa ollut annettava ratkaisevaa painoarvoa sille, että yhteisen perhe-elämän viettämiselle puolisoiden kotimaassa oli olemassa todennäköisiä vaikeuksia.

KHO arvioi vuosikirjapäätöksessään KHO:2021:98 poikkeuksellisen painavaa syytä tilanteessa, jossa pakolaisen perheenjäsenen hakemuksen myöhäiselle jättämiselle ei katsottu olevan objektiivisesti anteeksi annettavaa syytä.

Koska asiassa ei katsottu olevan Ulkl 114 §:n 4 momentissa säädetyn kolmen kuukauden määräajasta myöhästymiselle objektiivisesti anteeksi annettavia syitä, tuli asiassa toimeentuloedellytys sovellettavaksi. Asiassa toimeentuloedellytys ei täytynyt. KHO toi esiin, että ulkomaalaislain 114 §:n 4 momentissa toimeentuloedellytys on nyttemmin määräaikaa koskevaa poikkeusta lukuun ottamatta säädetty myös pakolaisaseman saaneen henkilön perheenjäsenille. Näin ollen perheenkokoajan pakolaisasema ei sellaisenaan ole riittävä syy poiketa toimeentuloedellytyksestä, vaikka säännöksen esitöiden perusteella kansainvälistä suojelua saaneen henkilön elämäntilanteeseen liittyvät seikat tuleekin ottaa huomioon arvioitaessa poikkeuksellisen painavan syyn olemassaoloa. Toimeentuloedellytyksestä poikkeamisen tarvetta on arvioitava tapauskohtaisesti konkreettisten tosiseikkojen perusteella. Poikkeamisen perusteena oli vedottu määräajan noudattamiseen liittyviin ongelmiin, pakolaisen oikeuteen perhe-elämään sekä puolisoiden tilanteeseen kokonaisuutena. Perheenkokoajalla on kerrottu olevan ahdistusta ja hakijan tilanteen on kerrottu olevan vaikea. Esitetyn selvityksen perusteella puolisoiden ei kuitenkaan voitu katsoa olevan erityisen haavoittuvassa asemassa. Toimeentuloedellytyksen soveltamisen ei voitu asiassa katsoa muutoinkaan muodostuvan hakijan kannalta kohtuuttomaksi, eikä tapauksessa ollut ilmennyt muita sellaisia seikkoja, jotka puoltaisivat poikkeamista toimeentuloedellytyksestä.

Muiden kuin ensimmäisten oleskelulupien kohdalla pitää myös ottaa huomioon tilanteet, joissa hakijan ja mahdollisten perheenjäsenten taloudellinen tilanne on aiemmasta muuttunut. Oleskeluluvan epääminen saattaisi olla kohtuutonta esimerkiksi tilanteessa, jossa hakijan, hänen Suomessa asuvan perheenjäsenensä tai muun yhteiseen talouteen kuuluvan

henkilön alun perin riittävällä tasolla olleiden ansioiden väheneminen on johtunut sairaudesta, tapaturmasta, raskaudesta, äitiydestä tai isyydestä. Sama koskee tilannetta, jossa hakija, hänen perheenjäsenensä tai muu yhteiseen talouteen kuuluva henkilö on joutunut tilapäisesti työttömäksi itsestään riippumattomista syistä.

KHO arvioi päätöksessään 21.12.2018/6061 poikkeuksellisen painavaa syytä tilanteessa, jossa perheenkokoaja on menettänyt työkyvyn terveydentilassa tapahtuneen muutoksen vuoksi.

Asiassa perheenkokoaja oli saanut Suomesta toissijaista suojelua ja asunut Suomessa noin 10 vuotta. Perheenkokoajalla ja hakijalla oli kaksi Suomessa syntynyttä lasta. Asiassa katsottiin olevan poikkeuksellisen painavia syitä toimeentuloedellytyksestä poikkeamiselle perheenkokoajan toistaiseksi jatkuvan työkyvyttömyyden, terveydentilassa tapahtuneen olennaisen heikkenemisen ja jatkuvan hoidon ja huolenpidon tarpeen takia. KHO:n mukaan oli kohtuutonta edellyttää, että perheenkokoaja muuttaisi kotimaahansa viettämään perhe-elämää. Asiassa myös huomioitiin, että perheyhteyden katketessa hakija joutuisi palaamaan kotimaahansa kahden pienen lapsen kanssa ja yhteydenpito perheenkokoajaan olisi todennäköisesti terveydentilasta johtuen vaikeaa. Näissä olosuhteissa korkein hallinto-oikeus katsoi, että toimeentuloedellytyksestä poikkeamiselle oli poikkeuksellisen painava syy.

Sekä hakijan, että muiden perheenjäsenten terveydelliset ongelmat voivat muodostaa poikkeuksellisen painavan syyn toimeentuloedellytyksestä poikkeamiselle.

KHO arvioi vuosikirjapäätöksessään KHO 2010:18 lapsen terveydentilan ja hoidontarpeen osalta poikkeuksellisen painavia syitä.

Asiassa perheenkokoaja toimi Suomessa lapsensa omaishoitajana. Perheenkokoajan lapsi oli tullut Suomeen UNHCR:n sairaustapauksena ja perheenkokoaja saapui Suomeen lapsensa saattajana. Perheen tulot koostuivat yhteiskunnallisista etuuksista ja tuista. Hakijana oli perheenkokoajan puoliso, joka ei ollut perheenkokoajan lapsen isä. Perheenkokoajan lapsi oli asunut Suomessa 13 vuotta ja sai edelleen hoitoa ja erikoispalveluja Suomessa näkövammansa johdosta ja oli erityisen riippuvainen äitinsä hoidosta ja tuesta. KHO katsoi, että huomioiden lapsen terveydentila ja hoidontarve oli asiassa poikkeuksellisen painavia syitä poiketa toimeentuloedellytyksestä ottaen huomioon voittamattomat esteet perheen asumiselle puolisoitten yhteisessä kotimaassa.

5.2 Lapsen etu

Toimeentuloedellytyksestä voidaan poiketa yksittäistapauksessa lapsen edun sitä vaatiessa. Lapsen asian käsittelyä ja etua on käsitelty tarkemmin Maahanmuuttoviraston ohjeessa "Ohje lapsen asian käsittelystä – Lapsen etu – ohje". Kun toimeentuloedellytyksestä harkitaan oleskelulupa-asiassa, jossa on osallisina lapsia, harkinnassa pitää ottaa huomioon myös se, mitä edellä

mainitussa ohjeessa on todettu lapsen edusta. Ulkomaalaislain mukaisessa päätöksenteossa on aina otettava huomioon ulkomaalaislain 6 §:n 1 momentti sekä Euroopan ihmisoikeussopimuksen 8 artikla.

Lapsen etu on aina yksilöllinen ja sidottu lapsen elämäntilanteeseen. Lapsen etua pitää harkita kokonaisuudessaan, kun harkittavana on toimeentuloedellytyksestä poikkeaminen lapsen edun perusteella. Lapsen etu on aidosti otettava huomioon paitsi lapsen omaa oleskeluoikeutta koskevassa harkinnassa, myös esimerkiksi lapsen vanhempaa/huoltajaa koskevassa päätöksessä ja siinä tehtävässä kokonaiisharkinnassa. Jos toimeentuloedellytys ei asiassa täyty ja päätös koskee myös lasta, se ei yksinään ja automaattisesti johda toimeentuloedellytyksestä poikkeamiseen.

KHO arvioi vuosikirjapäätöksessään KHO:2014:50 toimeentuloedellytyksestä poikkeamista painavan syyn sekä lapsen edun perusteella tilanteessa kun kyseessä oli toissijaista suojelua saaneen perheenjäsen ja perheside oli muodostettu perheenkokoajan Suomeen tulon jälkeen.

KHO katsoi päätöksessään, että lapsen etu ei edellyttänyt toimeentuloedellytyksestä poikkeamista yksinomaan siitä syystä, että oleskeluluvan epääminen saattoi johtaa yhteiselämän katkeamiseen lapsen ja toisen vanhemman välillä. Poikkeaminen lapsen edun perusteella edellytti myös muita yksilöllisiä lapsen etuun konkreettisesti vaikuttavia seikkoja tai olosuhteita, joita tapauksessa ei ilmennyt.

Asiassa pitää aina selvittää tapauksen yksilölliset olosuhteet. Lapsen terveydentila voi tietyissä tilanteissa olla lapsen edun kannalta peruste poiketa toimeentuloedellytyksestä. Kuten edellä on todettu lapsen edun huomioiminen ei myöskään edellytä sitä, että lapsi on asiassa hakijana tai perheenkokoajana.

KHO arvioi vuosikirjapäätöksessään KHO:2014:51 toimeentuloedellytyksestä poikkeamista lapsen edun perusteella tilanteessa, jossa perheen lapsen hoidon saannista muualla kuin Suomessa ei ollut takeita ja perheenkokoajalla oli useampi lapsi huolehdittavanaan.

KHO katsoi, että toimeentuloedellytyksestä poikkeaminen lapsen edun perusteella poikkeuksetta tilanteissa, joissa puoliset ovat perustaneet perheen Suomessa tietoisina siitä, että heidän tai ainakin toisen heistä oleskelun jatkaminen maassa on epävarmaa, johtaisi ulkomaalaislain 39 §:stä ja 114 §:n 4 momentista ilmenevän pääsäännön vastaiseen tilanteeseen. KHO arvioi tästä syystä, että yksinomaan yhteiselämän katkeamisen mahdollisuus hakijana olevan vanhemman kanssa ei edellytä toimeentuloedellytyksestä poikkeamista ulkomaalaislain 39 §:n 1 momentissa tarkoitettulla tavalla lapsen edun vuoksi. Toimeentuloedellytyksestä poikkeaminen lapsen edun perusteella edellyttää myös muita yksilöllisiä lapsen etuun konkreettisesti vaikuttavia seikkoja tai olosuhteita. Asiassa on kuitenkin huomioitu lapsen terveydentila, joka vaatii säännöllistä hoitoa eikä selvityksen perusteella ole

takeita, että vanhemmat kykenisivät hankkimaan hoitoa muualla kuin Suomessa. Lapsen hoito vaatii perheenkokoajalta paljon voimavaroja ja hänellä on myös kaksi muuta alaikäistä lasta huollettavanaan. Korkein hallinto-oikeus on näiden poikkeuksellisten olosuhteiden osalta katsonut, että painavat lapsen etuun liittyvät syyt edellyttävät hakijan osallistumista kiinteästi perheen elämään Suomessa ja lapsen etu edellyttää toimeentuloedellytyksestä poikkeamista.

Toimeentuloedellytyksestä voi olla perusteltua poiketa lapsen etu ja perhe-elämän suoja huomioon ottaen, vaikka lapsen oleskeluluvilla Suomessa asuvat vanhemmat eivät pystyisi turvaamaan lapsen toimeentuloa Suomessa. Tällainen tilanne voi olla, jos Suomessa syntyneelle lapselle haetaan ensimmäistä oleskelulupaa. Toimeentuloedellytyksestä ei tällaisessa tapauksessa voida kuitenkaan poiketa, jos lapsen vanhempien oleskelulupien peruuttamista tai vanhempien maasta poistamista harkitaan samaan aikaan.

Jos samassa perhekokonaisuudessa on myös muita vireillä olevia hakemuksia, koko perheen päätökset pyritään lähtökohtaisesti tekemään samanaikaisesti. Tästä pääperiaatteesta voidaan kuitenkin poiketa tarpeen mukaan, jotta lapsen asia saadaan ratkaistua ilman viivytyksiä.

Toimeentuloedellytyksestä voi olla perusteltua poiketa lapsen etu ja perhe-elämän suoja huomioon ottaen, jos perheenkokoajana on Suomessa ilman huoltajaansa oleskeleva lapsi, joka on saanut oleskeluluvan toissijaisen suojelun tai yksilöllisen inhimillisen syyn perusteella.

Perustuslakivaliokunta on kiinnittänyt huomiota siihen, että alaikäisellä perheenkokoajalla on tosiasiallisesti vain vähäinen mahdollisuus täyttää toimeentuloedellytys. Tämän vuoksi ulkomaalaislain 39 §:ssä säädetyn poikkeamismahdollisuuden merkitys on myös korostunut. (PeVL 27/2016 vp). Hallituksen esityksessä (HE 11/2025 vp) on toissijaista suojelua tai tilapäistä suojelua saaneiden perheenjäsenten toimeentulovaatimuksen osalta todettu, että poikkeamisharkinnassa pitää kiinnittää erityisesti huomioita lapsen etuun, jos alaikäisen lapsen kerrotaan turvaavan vanhempiensa toimeentulon Suomessa. Toimeentuloedellytyksestä poikkeaminen voisi soveltua ainakin silloin, kun Suomeen ilman huoltajaa tulleen alaikäisen perheenkokoajan huoltajat hakevat oleskelulupia ja lapsen vakava sairaus tai vamma puoltaa toimeentuloedellytyksestä poikkeamista lapsen erityistarpeista huolehtimisen varmistamiseksi ja tämä olisi lapsen edun mukaista.

5.2.1 Lapsi Suomen kansalainen

Kun arvioidaan toimeentuloedellytyksestä poikkeamista lapsiperheiden kohdalla, pitää ottaa huomioon myös Euroopan unionin tuomioistuimen ratkaisukäytäntö Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (SEUT) 20 artiklan tulkinnasta. SEUT 20 artiklan mukaan jokaisella, jolla on jonkin jäsenvaltion kansalaisuus, on unionin kansalaisen asema. EUT on linjannut unionin kansalaisen aseman vaikutuksesta oleskelulupaharkintaan, kun perhekokonaisuuteen kuuluu lapsi, joka on unionin kansalainen esimerkiksi

ratkaisuissa Ruiz Zambrano C-34/09 ja Subdelegación del Gobierno en Toledo C-451/19 ja C-532/19.

Poikkeaminen oleskeluluvan myöntämisen edellytyksistä SEUT 20 artiklan perusteella tulee EUT:n oikeuskäytännön perusteella kyseeseen kuitenkin vain hyvin poikkeuksellisissa tilanteissa. Tapauskohtaisen harkinnan perusteella toimeentuloedellytyksestä poikkeaminen voi olla perusteltua, jos oleskeluluvan myöntämättä jättäminen merkitsee välittömästi sitä, että unionin kansalainen ei tosiasiallisesti voi käyttää pääosaa unionin kansalaisen asemaan perustuvista oikeuksistaan.

KHO otti vuosikirjapäätöksessään KHO:2013:97 kantaa toimeentuloedellytyksestä poikkeamiseen asiassa, jossa perheenkokoajalla oli huollossaan lapsi, joka on Suomen kansalainen ja jolle kuuluu EU kansalaisen oikeudet.

Asiassa perheenkokoajalla oli aiemmasta avioliitosta syntynyt Suomen kansalainen lapsi. Hakijana oli perheenkokoajan puoliso. Toimeentuloedellytys ei hakijan kohdalla täyttynyt. Korkein hallinto-oikeus on pyytänyt asiassa ennakkoratkaisun unionin tuomioistuimelta. Ennakkoratkaisussa on tuotu esiin, että SEUT 20 artiklaa on tulkittava siten, ettei se nyt kysymyksessä olevanlaisessa tilanteessa ole esteenä hakijan perhesideperusteisen oleskeluluvan epäämiselle, kunhan tämä ei asianomaisen unionin kansalaisen kannalta merkitse sitä, ettei hän tosiasiallisesti voi käyttää pääosaa unionin kansalaisen asemaan perustuvista oikeuksista. Maahanmuuttoviraston päätös ei asiassa suoraan kohdistunut perheenkokoajaan eikä hänen lapsiinsa. Päätös ei estä perheenkokoajaa jatkamasta laillista oleskeluaan Suomessa yhdessä lastensa kanssa. Hakijan oleskelulupahakemuksen hylkäämisellä ei ole sellaisia välittömiä seurauksia, että perheenkokoajan vanhempi lapsi ei voisi tosiasiallisesti käyttää unionin kansalaisen asemaan perustuvia oikeuksiaan jatkossakin. Asiassa ei ole myöskään ilmennyt minkäänlaista huoltosuhteeseen verrattavaa riippuvuussuhdetta perheenkokoajan vanhemman lapsen ja hakijan välillä.

5.2.2 Poikkeaminen toimeentuloedellytyksestä jatkolupavaiheessa

Jos toimeentuloedellytyksestä on edellisen oleskeluluvan kohdalla poikettu ulkomaalaislain 39 § 1 momentin mukaisen tapauskohtaisen harkinnan, eli poikkeuksellisen painavan syyn tai lapsen edun perusteella, on jatkolupaa, tai pysyvää oleskelulupaa myönnettäessä arvioitava uudelleen, ovatko poikkeamiseen johtaneet seikat tai olosuhteet edelleen olemassa. Poikkeuksellisen painavaan syyhyn tai lapsen etuun perustuva poikkeaminen edellyttää aina tapauskohtaista kokonaisharkintaa, joka on suoritettava jokaisen oleskelulupahakemuksen kohdalla erikseen.

Ensimmäisen oleskeluluvan kohdalla tehty poikkeaminen ei automaattisesti tarkoita, että toimeentuloedellytyksestä pitäisi poiketa myös myöhempien oleskelulupahakemusten kohdalla. Olosuhteet voivat muuttua siten, että perustetta poikkeamiseen ei enää myöhemmän hakemuksen kohdalla ole. Myös päinvastainen tilanne voi olla mahdollinen eli toimeentuloedellytyksestä

voi olla perusteltua poiketa myöhemmän hakemuksen kohdalla. Jos edellisen luvan kohdalla toimeentuloedellytyksestä poikkeamiseen johtaneet syyt ovat pääosin yhä olemassa, poiketaan toimeentuloedellytyksestä lähtökohtaisesti myös myöhemmän oleskelulupahakemuksen kohdalla.

Hallituksen esityksen (HE 28/2003 s.140) mukaan jatkoluvan epääminen saattaa olla kohtuutonta, jos vähimmäistoimeentuloa turvaaviin etuuksiin turvautumisen ja omien ansioiden vähenemisen syynä on ollut sairaudesta, tapaturmasta tai esimerkiksi äitiydestä johtuva olosuhteiden muutos. Sama koskee tilannetta, jossa hakija on joutunut tilapäisesti työttömäksi itsestään riippumattomista syistä jatkoluvan hakemisen aikaan. Käytännössä tilapäinen työttömyys voi tarkoittaa joko lomauttamista tai työsuhteen päättymistä, jos työn jatkuminen tai uuden työn alkaminen lähiaikoina vaikuttaa kuitenkin todennäköiseltä.

Harkinnassa on keskeistä huomioida se, että hakijasta riippumattoman poikkeuksellisen tilanteen vaikutus ei muodostu yksittäisessä tapauksessa hakijan kannalta kohtuuttomaksi erityisesti sellaisessa tilanteessa, jossa tulot ovat aiemmin olleet riittävällä tasolla. Koronaviruspandemian aiheuttamat äkilliset heikennykset jatkoluvan hakijan toimeentuloon ovat esimerkki päätösharkinnassa huomioidusta poikkeuksellisesta tilanteesta. Hakijan irtisanominen, lomauttaminen tai hänelle tarjottavan työn määrän vähentyminen muutoin, muodostivat joissain tapauksissa hakijan kokonaistilanne huomioiden poikkeuksellisen painavan syyn poiketa toimeentuloedellytyksestä. Myös isyyden vaikutus tuloihin voidaan huomioida samalla tavalla kuin äitiydestä johtuva tulojen väheneminen. Vanhempainvapaasta johtuvien tulojen vähenemisen osalta on tärkeä kuitenkin kiinnittää huomiota siihen, onko toimeentulo ollut turvattu ennen vanhempainvapaalle jäämistä.

Samoihin seikkoihin voidaan kiinnittää huomiota jatkoluvan lisäksi myös pysyvää oleskelulupaa koskevan hakemuksen kohdalla.

Mitä pidempään hakija on oleskellut Suomessa, sitä alempana voidaan yleensä pitää kynnystä tapauskohtaiseen toimeentuloedellytyksestä poikkeamiseen. Toimeentulon täyttymistä tai siitä poikkeamista arvioitaessa on pysyvän luvan hakemusten yhteydessä tehtävä laajaa kokonaisharkintaa, ja merkitystä on siten annettava myös hakijan Suomeen syntyneille siteille.

Toimeentuloedellytyksestä poikkeaminen jatkolupavaiheessa on yleensä perusteltua esimerkiksi silloin, kun on kyse perhesiteen perusteella myönnetystä oleskeluluvasta ja perheeseen on edellisen luvan voimassaoloaikana syntynyt lapsi eikä toimeentulo lapsen syntymän jälkeen ole enää turvattu, vaikka jatkolupaa hakevalla vanhemmalla olisi edelleen työpaikka ja hänen tulonsa ovat vähintään aiemmalla tasolla. Toimeentuloedellytyksestä poikkeaminen voi olla perusteltua myös kansainvälistä suojelua saaneen henkilön perheenjäsenen hakiessa jatko- tai pysyvää oleskelulupaa, myös tilanteessa, jossa perheside on katkennut. Hakijan ja/tai perheenkokoajan kansainvälisen suojeluaseman, palautuskiellon ja perhe-elämän suojan vuoksi oleskeluluvan epääminen pelkästään puuttuvan toimeentulon vuoksi ei yleensä tule silloin kysymykseen.

Pysyvän oleskeluluvan kohdalla pitää kiinnittää huomiota tilanteisiin, joissa hakija on tullut Suomeen alaikäisenä ja hiljattain täysi-ikäistynyt hakiessaan pysyvää oleskelulupaa. Tapauskohtaisesti näissä tilanteissa toimeentuloedellytyksestä poikkeaminen on perusteltua huomioiden hakijan täysi-ikäistymisen ajankohta.

Toimeentuloedellytyksestä poikkeaminen voi yksittäisessä tapauksessa olla peruste myöntää jatkolupa lyhyemmäksi kuin ulkomaalaislain 55 § 1 momentin (358/2007) sallimaksi enimmäisajaksi. Tällöin hakijan tilannetta voidaan tarvittaessa seurata ja arvioida nopeammin uudelleen. Jatkoluvan pituus perustuu tapauskohtaiseen harkintaan. Jos hakijalle myönnetään lain sallimaa enimmäisaikaa tai hakijan itse ilmoittamaa kestoja lyhyempi jatkolupa, luvan pituus pitää perustella päätöksessä.

6 Kansalaisuus, toimeentulon selvittäminen

Kansalaisuuslain 13 §:ssä säädetään kansalaistamisen yleisistä edellytyksistä ja pykälän 1 momentin 5 kohdassa säädetään, että hakemusta ratkaistaessa hakijan pitää pystyä luotettavasti selvittämään, miten hän saa toimeentulonsa. Lain esitöissä tuodaan esiin, että ehdotuksen mukaan hakijalta ei enää edellytettäisi, että hänen ja hänen perheensä toimeentulo katsottaisiin turvatuksi, vaan säännöstä sovelletaan siten, että hakijan edellytetään itsenäisesti tai perheenjäsenen avulla huolehtivan toimeentulostaan ilman huomattavaa yhteiskunnallista tukea (HE 235/2002 vp, s 41). Esimerkiksi pelkän toimeentulotuen varassa eläminen ei estäisi eikä edes vaikeuttaisi kansalaisuuden saamista (HE 235/2002 s.41). Toimeentulon selvittäminen liittyy läheisesti sen selvittämiseen, täyttääkö hakija 13 §:n 1 momentin muut edellytykset. Hakemuksen yhteydessä pitää saada tieto hakijan toimeentulolähteestä, jotta voidaan arvioida nuhteettomuusedellytystä sekä asumisajan täyttymistä (HE 235/2002 s.41).

Hakijan on liitettävä kansalaisuushakemukseensa kansalaisuuslain 13 §:n 1 momentin 5 kohdassa tarkoitettu selvitys siitä, kuinka hän saa Suomessa toimeentulonsa (KansalaisuusL 45 § 1 mom.).

Hakijalta edellytetään, että hän voi luotettavasti ja uskottavasti selvittää toimeentulolähteensä vaaditulta asumisajalta. Selvitysvastuu on hakijalla. Hakijalta ei sinänsä edellytetä mitään tiettyä toimeentulon määrää. Sen sijaan tarkoitus on selvittää, että hakija on uskottavasti voinut tulla ilmoittamansa toimeentulolähteen avulla toimeen, ja että hakijan todellinen toimeentulolähde on todistetusti luotettava, vakaa ja hyväksyttävä. Hakijan pitää saada toimeentulonsa hyväksyttävistä rahalähteistä.

Toimeentulolähdettä selvitetään ensisijaisesti hakijan hakemuksen ja UMA:n rekisteritietojen (tulorekisteri-, Vero- ja Kela-rekisteritarkastukset) perusteella. Lisäksi yrittäjältä tarkastetaan VHS-rekisteri, jos hän täyttää organisaatiohenkilön kriteerit.

Eri tulonlähteiden selvittämisestä ja arvioinnista lisää luvussa 7, jonka ohjeistus koskee kansalaisuusasioita soveltuvin osin huomioiden, että kansalaisuuden edellytyksenä ei ole varsinaista toimeentuloedellytystä.

[Linkki – Luku 7 Eri tulonlähteiden arviointiin liittyvä ohjeistus](#)

Lain esitöiden perusteella hakijan edellytetään itsenäisesti tai perheenjäsenen avulla huolehtivan toimeentulostaan ilman huomattavaa yhteiskunnallista tukea. Alaikäisen lapsen kohdalla, joka asuu vanhempiensa luona, ei toimeentulon selvittäminen lähtökohtaisesti ole tarpeen huomioiden huoltajien elatusvelvollisuus.

Kuten edellä on todettu, kansalaisuushakemuksen kohdalla ei edellytetä mitään tiettyä toimeentulon määrää. Toimeentulon selvittämisen osalta pitää kuitenkin kiinnittää huomiota tilanteisiin, joissa hakijan vuosittaiset tulot ovat huomattavan alhaiset ja hän ei esimerkiksi nosta sosiaalietuuksia. Laki velvoittaa luotettavasti selvittämään, miten hakija saa toimeentulonsa. Toimeentulon määrälliseen arviointiin vaikuttavat myös yksilölliset olosuhteet. Esimerkiksi vanhempiensa luona asuvan opiskelijan on useimmiten mahdollista

saada Kelalta ainoastaan opintorahaa sekä opintolainan valtioneuvoston takaus. Vanhempien luona asuvan opiskelijan kulut ovat usein kuitenkin alhaisemmat.

Jos toimeentulon katsotaan olevan huomattavan alhainen tai tiedoissa on selkeitä aukkoja, asiasta kysytään ensisijaisesti hakijalta itseltään ja toimeentulolähteestä pyydetään tositteita (KansalaisuusL 46 § 4 mom.). Toimeentulolähdettä on syytä selvittää tarkemmin myös, jos on ilmennyt syy epäillä hakijan Suomessa oloa tai toimeentulolähteen asianmukaisuutta, vaikka hakijalla sinänsä olisi riittävästi tuloja tai varoja. Esimerkiksi jos hakija on saanut vuosikausia toimeentulotukia, mutta hänellä on selkeästi tulot ylittäviä menoja, voidaan häneltä tiedustella näiden rahoittamisesta. Toimeentulolähdettä pitää tutkia tarkemmin myös, jos selvitys palkanmaksusta tai työsuhteesta/-ehdoista ei vaikuta uskottavalta.

KHO arvioi vuosikirjapäätöksessään KHO:2017:40 toimeentulon selvittämistä kansalaisuusasiassa ja tulonlähteistä annetun selvityksen luotettavuutta.

Maahanmuuttovirasto oli pyytänyt kansalaisuusasiassa hakijalta selvitystä toimeentulostaan ajanjaksoilta, jolloin hänen toimeentulonsa ei ollut perustunut toimeentulotukeen tai muihin toimeentuloa turvaaviin etuuksiin. Kansalaisuuslain 13 §:n 1 momentin 5 kohdan sanamuodon sekä mainitun lainkohdan esitöiden mukaan selvityksen toimeentulolähteestä pitää olla luotettavaa, vakaata ja hyväksyttävää. Luotettavuus sisältää vaatimuksen siitä, että hakija saa toimeentulonsa hyväksyttävistä rahallaisista lähteistä. Hakijalla oli ollut käytössään rahavaroja, mutta työsuhteeseen ja tilitetietoihin liittyi epävarmuustekijöitä. Epävarmuustekijöiden osalta KHO toi esiin, että aloituspalkka oli poikkeuksellinen alan palkkatason ja työnantajajärityksen taloudelliseen asemaan nähden ja saman työnantajan palveluksessa tehdystä samasta työstä oli palkan osalta tapahtunut muutoksia. Olosuhteisiin nähden asiassa oli myös poikkeuksellisia tilitapahtumia. Hakijan käytössä olleiden rahavarojen alkuperästä saatua selvitystä ei pidetty luotettavana, kun otettiin huomioon hakijan työsuhteeseen ja tilitetietoihin liittyneet epävarmuustekijät. Tämän vuoksi hakija ei ollut kansalaisuuslain 13 §:n 1 momentin 5 kohdan edellyttämällä tavalla luotettavasti selvittänyt, miten hän oli saanut toimeentulonsa Maahanmuuttoviraston päätöstä edeltävällä ajanjaksolla.

Toimeentulolähteeseen pitää kiinnittää huomiota myös asumisaikaedellytyksen osalta. Jos tulonlähde ei mitenkään sido hakijaa Suomeen – esimerkiksi jos toimeentulo perustuu ulkomailla olevan puolison tuloihin tai olemassa olevaan varallisuuteen – pitää asumisaikaedellytystä tarvittaessa selvittää tästäkin näkökulmasta. Toimeentulo voi perustua puolison tuloihin ja tällöin selvitetään puolison taloudellista tilannetta ja sitä, riittävätkö puolison tulot molempien elantoon.

7 Eri tulonlähteiden arviointiin liittyvä ohjeistus

Hakijan tulot voivat perustua erilaisiin tulonlähteisiin. Tulojen arviointi riippuu siitä, mistä tulonlähteestä on kyse. Ulkomaalaislain 39 §:n mukaisen toimeentuloedellytyksen arvioinnissa hyödynnetään Maahanmuuttoviraston asettamia toimeentulotasoja, joista lisää luvussa 2. Eli arvioinnissa kiinnitetään erityistä huomiota tulojen määrään ja riittävyteen.

[Linkki – Luku 2 Toimeentulotasot – Ulkomaalaislain 39 §:n mukaisen toimeentuloedellytyksen arviointiin käytettävät euromääräiset toimeentulotasot](#)

Kansalaisuusasioissa kyse on toimeentulon luotettavasta selvittämisestä eli asiassa selvitetään, kuinka ja mistä tulonlähteistä hakija saa toimeentulonsa. Hakijan tulojen määrään kiinnitetään myös kansalaisuusasioissa huomiota. Hakijan tulojen pitää olla sellaiset, että niillä hakijan voidaan katsoa pystyvän huolehtimaan toimeentulostaan, jotta tulojen katsotaan olevan luotettavasti selvitettyt.

Tässä luvussa ohjeistetaan eri tulonlähteiden selvittämisestä ja tulojen arvioinnista.

Tämän luvun ohjeistusta sovelletaan soveltuvin osin kansalaisuusasioihin.

7.1 Työntekijän tulot toimeentulon lähteenä

Jos hakijan toimeentulon on ilmoitettu perustuvan työntekoon, asiassa pitää selvittää palkkatulojen määrä ja tarvittaessa lakisääteisten velvoitteiden hoitaminen. Oleskelulupien kohdalla toimeentuloedellytys koskee luvan voimassaoloaikaa ja näin oleskelulupien kohdalla pitää myös kiinnittää huomiota työsuhteen jatkuvuuteen.

Työntekijä on työsuhteessa ja saa työsuorituksestaan palkkaa. Hakijalla voi olla useampi työnantaja. Palkkatuloista pitää arvioida keskimääräinen yhteenlaskettu nettomäärä ja oleskelulupa-asioissa verrata sitä asetettuihin toimeentulotasoihin.

Hakija tai perheenkokoaja voi saada tuloja työntekijänä myös ulkomailta, jos hän esimerkiksi työskentelee Suomesta käsin etänä. Ulkomailta saatavat palkkatulot huomioidaan myös tulona toimeentuloa selvittäessä. Ulkomailta saatavien ansiotulojen osalta tulee esittää luotettava selvitys tuloista ja työsuhteesta.

Kyseinen ohjeistus ei koske niitä ulkomaalaislain 5 luvun mukaisien työntöön perusteella myönnettävien oleskelulupien toimeentulon arviointia, joissa ei ole 39 §:n mukaista toimeentuloedellytystä. Näiden lupien osalta ohjeistusta Maahanmuuttoviraston soveltamisohjeessa "Oleskeluluvat työntekoa ja elinkeinon harjoittamista varten".

7.1.1 Työntekijän tulojen arvioinnin lähteet

Työntekijän tulojen arvioimiseen vaadittavia selvityksiä saadaan monesta eri lähteestä. Alla listauksessa eritellään eri tietolähteet ja mitä tietoja niistä on mahdollista saada.

Työsuhteen tiedot tulorekisteristä

- Minkä suuruinen on työsopimuksen takaama palkka ja mitä on kirjattu mahdollisista lisistä?
- Mikä on työsopimuksen takaama työaika?
- Onko työsopimus jatkuva vai määräaikainen?
- Jos työsuhteesta ei saada tarvittavia tietoja tulorekisteristä, pyydä työsopimus tarvittaessa hakijalta.

Palkkatiedot tulorekisteristä

- Mikä on nettomääräinen palkka?
- Kuukausitulojen vaihdellessa, mikä on nettomääräinen palkka vuoden alusta tai työsuhteen alusta lähtien?
- Onko ennakonpidätyksen määrä oikeassa suhteessa tuloihin?
- Maksetaanko hakijalle luontoisetuja ja lisiä?
- Onko nettomääräisessä palkassa lisiä, joita ei huomioida toimeentuloedellytystä arvioitaessa?
- Vähennetäänkö mahdollinen ulosotto palkasta suoraan?

Tulee huomioida, että tulorekisteristä saatavien tietojen määrä riippuu työnantajan järjestelmään kirjaamista tiedoista.

Tarvittaessa työntekijän tulojen arvioinnissa voi myös hyödyntää seuraavia lähteitä

Verotiedot rekisteristä:

- Mitkä ovat hakijan tulot edellisiltä vuosilta?

Palkkalaskelmat hakijalta:

- Mikä on hakijan nettomääräinen kuukausittainen palkka ja mitä lisiä ja vähennyksiä palkkaan sisältyy?
- Mikä on hakijan veroprosentti ja maksettujen verojen määrä?
- Mitkä ovat hakijan palkanmaksukaudet ja maksupäivät?

Palkkalaskelmia ei pyydetä, jos tarvittavat tiedot selviävät tulorekisteristä.

Tiliotteet hakijalta:

- Onko palkanmaksuun liittyen epäselvyyksiä tai merkkejä palkan takaisinmaksusta?
- Maksaako hakija ulosottomaksuja?
 - Näkykö tilillä ulosottomaksuja?

7.1.2 Työsuhteen jatkuvuus oleskelulupa-asioissa

Tämä ohjeistus ei koske kansalaisuusasioita.

Toimeentuloedellytyksen selvittämisen lähtökohtana on, että hakija pystyy turvaamaan toimeentulonsa koko oleskelulupansa ajalta. Tästä syystä on tärkeä kiinnittää huomiota työsuhteen jatkuvuuteen. Pääsääntönä voidaan pitää, että työsuhteen pitää olla toistaiseksi voimassa oleva tai riittävän pitkäaikainen turvaamaan toimeentulon koko oleskeluajan. Lyhyempikään määräaikainen työsuhde ei ole ehdoton este katsoa palkkatuloja jatkuviksi, kun otetaan huomioon määräaikaisten työsopimusten yleisyys ja tiettyjen alojen työtilanne. Hakijan työsuhdetta ja työtilannetta pitää arvioida kokonaisuutena ja tapauskohtaisesti.

Jos hakijalla on useampi peräkkäinen määräaikainen työsopimus samalle työnantajalle, voidaan työsuhde katsoa jatkuvaluonteiseksi. Määräaikaisten työsopimusten arviointi pitää aina olla tapauskohtaista ja asiassa pitää huomioida määräaikaisuuden pituus ja hakijan työhistoria pidemmältä ajalta. Jos hakijalla on työhistoriaa Suomessa ja ansiotulot ovat olleet pidemmän aikaa riittävällä tasolla, voidaan toimeentulo tapauskohtaisesti katsoa turvatuksi lyhyemmästä määräaikaisesta työsuhteesta huolimatta. Lähtökohtaisesti ansiotulojen voidaan katsoa olleen pidemmän aikaa riittävällä tasolla, kun tulot ovat olleet vakiintuneet 1-2 vuotta. Lyhyen määräaikaisen työsuhteen jatkuvuuteen vaikuttaa kuitenkin myös alojen käytännöt ja työtilanne, joiden perusteella tulot voidaan tapauskohtaisesti arvioida vakiintuneiksi myös kuuden kuukauden jälkeen. Mitä pidempään toimeentulon voidaan katsoa olleen riittävällä tasolla määräaikaisista työsuhteista huolimatta, sitä vakiintuneemmaksi työtilanne voidaan hakijan kohdalla katsoa.

Työsuhteen jatkuvuus ja tulojen vakiintuneisuus edellyttää aina tapauskohtaista ja kokonaisvaltaista arviointia.

KHO arvioi vuosikirjapäätöksessään KHO:2016:198 tulojen vakautta ja säännöllisyyttä lyhyiden määräaikaisten työsuhteiden kohdalla toimeentuloedellytystä arvioitaessa.

Asiassa perheenkokoajan ansiot olivat koostuneet työskentelystä useiden eri työnantajien palveluksessa. Sanomalehdenjakelua koskevan vakituisen osa-aikaisen työsuhteen lisäksi perheenkokoaja oli solminut pääasiassa keittiöalalla lukuisia lyhyitä määräaikaisia työsuhteita useiden työvoiman vuokrausta harjoittavien yritysten kanssa. Osassa henkilöstövuokrausyrityksiä perheenkokoaja oli työskennellyt säännöllisesti useiden vuosien ajan. Korkein hallinto-oikeus totesi, että etenkin matalapalkkaisilla aloilla työvoiman rekrytointi henkilöstövuokrausyrityksestä lyhyisiin määräaikaisiin työsuhteisiin on varsin tavanomaista. Korkein hallinto-oikeus katsoi, että muiden kuin vakituisen kokoaikaisten työsuhteiden solmimista osoittaville työmarkkinoiden käytännöille oli suhteellisuusperiaate huomioon ottaen annettava

asianmukainen painoarvo perheenkokoajan saamien tulojen vakautta ja säännöllisyyttä arvioitaessa.

Yksittäisissä työsuhteissa perheenkokoajan ansiotaso oli ollut suhteellisen alhainen. Kokonaisuutena arvioiden perheenkokoajan nettoansiot olivat kuitenkin usean vuoden ajan ylittäneet perheeltä vakiintuneen käytännön perusteella kulloinkin edellytetyn toimeentulon tason. Perheenkokoajan ansiotulojen vuosittaisista kokonaismääristä, säännöllisyydestä ja vakiintuneisuudesta saatu selvitys huomioon ottaen ei ollut syytä olettaa, että muutoksenhakija joutuisi muutoin kuin korkeintaan tilapäisesti toimeentulotuen tai muun toimeentuloa turvaavan etuuden tarpeeseen.

Perheenkokoajan keskimääräisten nettoansioiden oli katsottava olleen riittävät turvaamaan muutoksenhakijan toimeentulo ulkomaalaislain 39 §:n 3 momentissa tarkoitetulla tavalla.

Jos työnantajat ovat vaihdelleet ja kyseessä on määräaikainen työ tai uusi työsuhde, asiassa pitää selvittää työsopimuksen ehdot. Jos työsopimusta ei ole toimitettu hakemuksen liitteenä, tarkista löytyvätkö työsuhteen tiedot tulorekisteristä ennen lisäselvityspyynnön tekemistä.

Uuden työsuhteen kohdalla kiinnitetään huomiota siihen, onko työsuhteessa koeaika. Jos kyseessä on vasta solmittu työsuhde ja koeaika ei ole kulunut, pitää kiinnittää erityistä huomioita tulojen vakiintumiseen aiemmalta ajalta.

Kun toimeentulo perustuu hakijan omaan työsopimukseen, koeaikaa ei voida katsoa hakijan vahingoksi tilanteessa, jossa hän aikoo itse turvata toimeentulonsa työsuhteesta saatavin ansioin ja hakijalla ei ole aiempaan lupaan perustuvaa työnteko-oikeutta, vaan työnteko-oikeus alkaisi vasta luvan myöntämisestä. Jos hakija ensimmäisen oleskeluluvan kohdalla ilmoittaa, että tarkoituksena on turvata toimeentulo Suomessa työskentelemällä, pyydetään häntä toimittamaan selvitys työsuhteesta. Työsopimuksesta on käytävä ilmi työn alkamisajankohta ja kesto sekä työstä maksettava palkka ja mahdolliset luontaisedut.

7.1.3 Palkkatiedot

Hakijan palkkatiedoista määritetään hakijan keskimääräinen nettopalkka, jota pystytään oleskelulupa-asioissa vertaamaan määriteltyihin toimeentulotasoihin. Kansalaisuusasioissa palkkatiedoista selvitetään, onko hakija voinut tulla toimeen ilmoittamansa toimeentulolähteen perusteella. Hakijalla saattaa palkkatulojen lisäksi olla myös muita tulonlähteitä, jotka pitää huomioida.

Keskimääräistä nettopalkkaa määrittäessä huomioidaan työsopimuksen takaama palkka, jonka pääsääntöisesti tulisi olla riittävä toimeentulon turvaamiseksi koko oleskeluluvan voimassaoloajan. Useissa tapauksissa palkkatulot koostuvat työsopimuksen takaaman palkan lisäksi lististä ja muista korvauksista. Työtunnit voivat myös vaihdella sopimuksesta riippuen.

Jos hakijalla on kuukausipalkka eikä hänelle makseta säännöllisesti lisiä, katsotaan kuukausittainen nettopalkka hakijan tuloksi. Kuukausipalkka ja nettopalkka selviää hakijan työsopimustiedoista ja palkkatiedoista.

Jos kuukausittaiset tulot vaihtelevat työtuntien tai lisien vaihtelusta johtuen, pitää hakijan keskimääräiset nettotulot arvioida tulorekisterin tietojen perusteella ja tarvittaessa tarkastella edellisen vuoden verotuspäätöstä Veron rekisteristä. Tilanteessa, jossa työsopimus ei takaa riittävää toimeentuloa, mutta tulojen katsotaan vakiintuneesti olevan riittävällä tasolla, voidaan toimeentulo katsoa turvatuksi. Oleskeluluissa palkkatulojen vakiintumisen toteamiseksi asiaa tarkastellaan edeltävien kuuden kuukauden ajalta ja huomioidaan kaikilta työnantajilta saatavat palkkatulot. Lisistä huomioidaan iltta-, yö-, ylityö- ja viikonloppulisät sekä veronalaiset kustannuksia korvaavat etuudet ja luontoisedut.

Luontoisedut, kuten asunto-, puhelin-, ravinto- tai autoetu, voidaan yleensä ottaa huomioon osana palkkaa, verotusarvonsa mukaisesti. Kokonaisharkinnassa voidaan kuitenkin kiinnittää huomiota siihen, jos luontoisetujen osuus ansiotuloista on poikkeuksellisen suuri. Luontoisetujen määrää voidaan yleensä pitää poikkeuksellisen suurena, jos ne muodostavat pääosan palkasta tai ylittävät täysihoitoedun verotusarvon.

Verovapaita kustannuksia korvaavia etuuksia, kuten päivärahoja ja matkakorvauksia, ei huomioida osana toimeentuloa turvaavaa nettopalkkaa, koska kyseiset etuudet ovat korvausta työhön liittyvistä palkansaajalle aiheutuvista kustannuksista.

7.1.4 Epäselvyydet palkanmaksussa ja palkkatulojen jatkuvuudessa

7.1.4.1 Palkkataso ei vastaa työtehtävää

Palkan selvittämisessä pitää huomioida mahdolliset epä johdonmukaisuudet ilmoitetun työn ja maksetun palkan välillä. Jos palkkataso vaikuttaa huomattavasti normaalia pienemmältä/suuremmalta, vertaa tietoja alan työehtosopimuksen ehtoihin. Jos palkka on alhaisempi kuin työehtosopimuksessa määritetty, tehdään asiasta ilmoitus Aluehallintovirastolle. Jos palkka on huomattavasti suurempi kuin työehtosopimuksessa määritetty tai hakijan palkka samassa työtehtävässä on merkittävästi noussut, pitää tapauskohtaisesti selvittää vastaako tosiasiallinen palkka hakemuksessa esitettyä. Tarkempaa selvittelyä ei tehdä tapauksissa, joissa palkka vaikuttaa lähtökohtaisesti oikeasuuntaiselta.

7.1.4.2 Lakisääteisten velvoitteiden laiminlyönti

Työnantaja vastaa ansiotyötä tekevän työntekijän lakisääteisten velvoitteiden hoitamisesta. Työnantajan pidättää palkasta työttömyysvakuutusmaksun, eläkevakuutusmaksun ja tuloveron. Työntekijän kohdalla lakisääteisten velvoitteiden hoitaminen ei siis lähtökohtaisesti kuulu työntekijälle.

Oleskeluluissa toimeentuloedellytyksen osalta kiinnitetään kuitenkin huomiota myös tulojen jatkuvuuteen. Jos hakijan toimeentulo perustuu ansiotyöhön ja selvitysten perusteella selkeästi ilmenee, että työnantaja laiminlyö lakisääteiset velvoitteensa eikä esimerkiksi maksa ollenkaan verovelvoitteitaan tai yrityksen toiminta vaikuttaa lakaneen, pitää arvioida voidaanko palkkatulojen katsoa jatkuvan oleskeluluvan voimassaolon ajan tai onko asiassa viitteitä työperäisestä hyväksikäytöstä.

Palkanmaksun epäselvyyksiä varten hakijalta voi tarvittaessa pyytää palkkalaskelmat ja tiliotteet. Tiliotteista voi tarkistaa vastaako palkanmaksupäivä ja palkan määrä työsopimuksessa ilmoitettua ja ilmeneekö tilitiedoista, että palkkaa on mahdollisesti maksettu takaisin työnantajalle. Jos ristiriitoja ilmenee, pyydä hakijalta tarvittaessa lisäselvitystä asiasta. Huomioi, että mahdolliset lisät voivat selittää työsopimuksessa ilmoitettua suurempaa palkkaa. Jos suurempi palkka selittyy ylitöillä ja ylitöitä on huomattavasti, kannattaa kiinnittää huomioita työaikalain mukaiseen viikkolepoon ja sen toteutumiseen. Jos työtunnit ja työtehtävät viittaavat siihen, että hakijalle tulisi maksaa esimerkiksi iltat-, viikonloppu- ja ylityölisä ja niitä ei ilmene palkkatiedoista, se voi viitata väärinkäyttöihin.

Palkanmaksun epä johdonmukaisuudet voivat viitata työperäiseen hyväksikäyttöön ja ihmiskauppaan, johon pitää kiinnittää huomiota asiaa selvittäessä.

Jos hakija tai perheen kokoaja turvaa toimeentulonsa ulkomailla toimipaikkaa pitävän työnantajan tai yrityksen kautta saamalla tuloilla, lakisääteiset verot ja maksut pitää maksaa Suomeen, jos Suomessa asuva työntekijä on verovelvollinen Suomeen. Jos näiden lakisääteisten velvoitteiden hoitamisessa ilmenee epäselvyyksiä, pyydä hakijalta selvitystä asiasta.

7.1.4.3 Ennakonpidätys liian alhainen tulotasoon nähden oleskelulupa-asian yhteydessä

Työnantaja vastaa lakisääteisten velvoitteiden hoitamisen työntekijän palkasta. Verotuksen määrä riippuu työntekijästä.

Oleskeluluvan toimeentuloedellytystä arvioitaessa pitää kiinnittää huomiota tilanteisiin, joissa ennakonpidätys vaikuttaa erityisen alhaiselta tulotasoon nähden. Nettomääräisen palkan suuruus voi vääristyä liian alhaisen ennakonpidätyksen johdosta, joka johtaa siihen, että loppuvuodesta ennakonpidätys on huomattavasti suurempi. Jos ennakonpidätys vaikuttaa suhteessa erityisen alhaiselta, selvitä ilmeneekö hakemuksen liitteistä veroprosenttia tai verokorttia. Pyydä tarvittaessa selvitys hakijalta. Jos veroprosentti on selkeästi arvioitu liian alhaiseksi, ota tämä huomioon toimeentuloa arvioitaessa.

7.2 Yrittäjän tulot toimeentulon lähteenä

Yritystoiminnasta ja elinkeinon harjoittamisesta saatavat tulot perustuvat joko hakijan tai perheen kokoajan toimintaan yksityisenä elinkeinonharjoittajana, henkilöyhtiön yhtiömiehenä tai osakkaana yrityksessä, josta hakija tai

perheenkokoaja saa toimeentulonsa. Kansalaisuusasioissa toimeentulo voi perustua myös perheenjäsenen yritystoimintaan.

Yksityisen elinkeinonharjoittajan saama ansiotulo perustuu yksityisottoihin.

Avoimen yhtiön ja kommandiittiyhtiön yhtiömies voi nostaa tulonsa joko yksityisottona, tilinpäätöksen yhteydessä sovittuina osinkoina, tai hänelle voidaan maksaa palkkaa.

Osakeyhtiön osakkaalle voidaan maksaa palkkaa tai hänelle voidaan maksaa osinkoja tilinpäätöksessä sovittu mukaisesti.

Yritystoiminnasta saatavat tulot voivat koostua monesta eri yrityksestä, jos hakija tai perheenkokoaja/perheenjäsen toimii useassa yrityksessä.

Yrittäjän tulot voivat jakautua epätasaisesti vuoden ajalle, joka on hyväksyttävää, kun se liittyy yrityksen tavanomaiseen toimintaan. Yrittäjän tulojen vaihtelu voi yritystoiminnan luonteesta riippuen johtua myös pidemmistä poissaoloista, kuten Suomen ulkopuolella oleskelusta. Toimeentuloa arvioitaessa tällaiset poissaolot pitää huomioida.

7.2.1 Yrittäjän tulojen arvioinnin lähteet

Yrittäjän tuloja arvioidaan viranomaisrekistereistä ja hakijan toimittamista selvityksistä. Yrittäjien yksityisotot ja osingot eivät näy tulorekisterissä, joten ne pitää selvittää tilinpäätöksen asiakirjoista, vahvistetusta verotuksesta tai suoraan hakijalta tai perheenkokoajalta. Avoimen yhtiön ja kommandiittiyhtiön yhtiömiehen ja osakeyhtiön osakkaan maksetut palkat näkyvät tulorekisterissä ja velvoitteidenhoitoselvitys- eli VHS-raporteilla.

7.2.1.1 VHS-rekisteritietojen hyödyntäminen

Velvoitteidenhoitoselvitys, eli VHS-rekisteritiedot tarjoavat tietoa yrittäjän ja yrityksen toimeentulosta ja lakisääteisten velvoitteiden hoidosta.

VHS-tiedot haetaan sekä y-tunnuksella että yrittäjän henkilötunnuksella. Jos yrityksen tai elinkeinonharjoittajan y-tunnus ei ole tiedossa, voi tarkastuksen tehdä ensin henkilötunnuksella ja tämän jälkeen VHS-tiedoista saatavalla y-tunnuksella. Käsittelijän pitää varmistaa, että hakija tai perheenkokoaja täyttää organisaatiohenkilön määritelmän.

Velvoitteidenhoitoselvityksestä selvitetään yrityksen ja elinkeinonharjoittajan liiketoiminnasta seuraavia asioita:

- liiketoiminnan kannalta keskeisiin viranomaisrekistereihin kuuluminen:
 - kaupparekisteri
 - arvonlisäverovelvollisen rekisteri
 - ja ennakonperintärekisteri

Pyydä hakijalta tarvittaessa selvitys siitä, miksi yritys tai elinkeinonharjoittaja ei kuulu asianmukaisesti rekistereihin.

Arvonlisäverovelvollisten rekisteriin on ilmoitauduttava, jos yrityksen / elinkeinonharjoittajan tilikauden liikevaihto ylittää vähäisen liiketoiminnan

rajan (15 000 euroa). Jos yritys tai elinkeinonharjoittaja on arvonlisäverovelvollinen, mutta se/ hän ei ole liittynyt rekisteriin kohtuullisessa ajassa, ei yritystoiminnasta saatavia tuloja voida huomioida osana toimeentuloa. Asiakkaalle tulee kuitenkin varata tilaisuus korjata asia ennen kielteisen päätöksen tekemistä.

Selvitä VHS-rekisteriotteelta seuraavat seikat:

- verotuksen ilmoituspuutteet
- verojen ja maksujen erääntyminen
- ulosotot.

Verotuksen ilmoituspuutteet osoittavat yleensä, että tilitettävää veroa on jäänyt maksamatta, mutta se ei näy vielä verovelkana. Ilmoituspuutteiden osalta verot pitää maksaa myöhemmin. Pyydä asiasta tarvittaessa selvitys hakijalta tai perheenkokoajalta.

Tarkasta ja arvioi velvoitteidenhoitopuutteiden vaikutus tulojen arviointiin oleskelulupa-asioissa.

- Kannattavuus, vakavaraisuus ja velat sekä liikevaihdon volyyymi, muutokset ja jatkuvuus.
- Hakijan tai perheenkokoajan omistusosuus yrityksestä ja kytkennät muihin yrityksiin. Osakeyhtiön osingonjako määräytyy omistusosuuden perusteella. Avoimen yhtiön ja kommandiittiyhtiön tuloksen jakautumisesta yhtiömiehille pyydetään selvitys hakijalta tai perheenkokoajalta.
- Työnantaja-asema ja siihen kuuluva velvoitteidenhoito, kuten palkkojen ja työeläkevakuutusmaksujen hoito. VHS-rekisteristä ilmenevien palkkatietojen pitää vastata muussa selvityksessä esitettyjä tietoja.

7.2.1.2 Tarkasteltavat selvitykset

- Todistus yrittäjän YEL-vakuutuksesta oleskelulupa-asioissa. Todistuksen antaa eläkevakuutusyhtiö. Hakijalla tai perheenkokoajalla, joka toimii yrittäjänä ja hänen vuosittaiset tulonsa ylittävät vakuuttamisvelvollisuuden alarajan, pitää olla yrittäjän eläkevakuutus.
- Edellisen tilikauden tuloslaskelma ja tase, jossa on eriteltynä vastaavaa- ja vastattavaa- puolet. Jos vastaavat asiakirjat ovat VHS-rekisteritietojen liitteenä, niin niitä ei tarvitse pyytää erikseen.
- Kirjanpitoajo kuluvalta tilikaudelta. Kirjanpitäjän allekirjoittaman kirjanpitoajon pitää sisältää tuloslaskelma sekä tase, jossa on eriteltynä vastaavaa- ja vastattavaa- puolet.
- Kirjanpitäjän allekirjoittama todistus yritystulosta. Oleskelulupa-asioissa viimeisen 6 kuukauden ajalta ja kansalaisuusasioissa ajanjaksolta, joiden osalta epäselvyyttä:
 - yksityisotot ja -panot (yksityiset elinkeinonharjoittajat ja henkilöyhtiöt)
 - osingot (osakeyhtiöt)
 - muut mahdolliset yrityksen maksut ja suoritteet
- Yrittäjän ja yrityksen kaikkien pankkitilien tiliotteet. Oleskelulupa-asioissa vähintään 6 kuukauden ajalta ja kansalaisuusasioissa ajanjaksolta, joiden osalta epäselvyyttä. Tiliotteelta pitää näkyä
 - tilinomistajan nimi

- tilinumero
- tilin saldo
- kaikki tilitapahtumat viimeisen kuuden kuukauden ajalta

7.2.1.3 Tapauskohtaisesti pyydettäviä selvityksiä

- Luvanvaraista liiketoimintaa harjoittavilta yrittäjiltä pyydetään selvitys asianmukaisista luvista. Esimerkiksi taksialan yrittäjältä tai yritykseltä pyydetään henkilökuljetusten edellyttämät taksiliikenne- ja ajoluvat.
- Jos liiketoiminta edellyttää toimitilaa, pyydä toimitilan vuokrasopimus. Vuokrasopimuksen avulla selvitetään vuokran vaikutus liiketoiminnan kulurakenteeseen.
- Jos yrittäjällä tai yrityksellä on työntekijöitä, niin ilmoitus kokoaikaisten ja osa-aikaisten työntekijöiden määrästä. Lisäksi pyydetään kirjanpitäjän selvitys henkilöstölle maksetuista palkoista viimeisen kuuden kuukauden aikana.
- Jos liiketoiminta perustuu yhden tai muutaman toimeksiantajan tarjoamiin töihin, pyydä toimeksiantosopimukset. Tämä on yleistä muun muassa seuraavilla toimialoilla: alustatalouden kuriiritoiminta, konsultointi, siivous ja IT-sektori.
- Kun hakija tai perheenkokoaja on avoimen yhtiön tai kommandiittiyhtiön yhtiömies, pyydä yhtiösopimus ja selvitys yhtiön voitonjaosta.

Arviointi kun liiketoiminnan ensimmäinen tilikausi ei ole päättynyt

Jos riittävän toimeentulon arviointia on tehtävä ensimmäisen tilikauden aikana, arvioinnin mahdollisuus riippuu muun muassa toimialasta, liiketapahtumien määrästä ja toiminnan vakiintuneisuudesta. Arvioinnin edellytyksenä on, että toimialan liiketoiminta tuottaa tasaista ja ennakoitavaa päivittäistä kassavirtaa ja liiketoiminta edellyttää vain selkeästi ennakoitavia investointeja. Tällaisia toimialoja ovat esimerkiksi ravintola-ala, parturi-kampaamot sekä tavarantoimitus- ja henkilönkuljetus.

Edellä mainittujen ja muiden mahdollisten selvitysten perusteella arvioidaan, riittävätkö saatavat tulot hakijan toimeentuloksi.

Alle kuuden kuukauden liiketoimintaa koskeva selvitys ei tarjoa yksistään riittävästi tietoa turvattuun toimeentuloon arvioimiseksi, eikä sen perusteella voida arvioida riittävän toimeentulon jatkuvuutta oleskelulupa-asioissa. Jos hakijan tai perheenkokoajan toimeentulo on ollut turvattu ennen lyhytaikaista liiketoimintaa, niin turvatusta toimeentulosta tehdään kokonaisarvio.

Jos ensimmäinen tilikausi on vielä kesken, hakijalta tai perheenkokoajalta pyydetään selvitykset liiketoiminnan keston ajalta.

7.2.2 Yrittäjän pitää hoitaa lakisääteiset velvoitteet

Yrityksen liiketoiminnasta tai elinkeinonharjoittamisesta vastaavan hakijan tai perheenkokoajan pitää hoitaa lakisääteiset velvoitteet. Lakisääteisiä velvoitteita ovat muun muassa vero-, työnantaja- ja vakuutusvelvoitteet. Keskeisimpiä lakisääteisiä velvoitteita ovat tuloveron ja arvonlisäveron

tilittäminen säännöllisesti Verohallinnolle sekä yrittäjän ja työnantajan eläke- ja sairausvakuutusmaksut.

Lakisääteisten velvoitteiden hoitamista selvitetään lähtökohtaisesti samoilla selvityksillä kuin liiketoiminnan kannattavuutta. Lisäksi hyödynnetään velvoitteidenhoitoselvityksen henkilö- ja organisaatioraportteja. Yksityisen elinkeinonharjoittajan maksamia tuloveroja voidaan lisäksi selvittää pyytämällä yrittäjältä Omavero-tiliote, jossa on eritelty yrittäjän Verohallinnolle tilittämät verot ja maksut. Verovelvoitteiden hoitoa selvitetään yrittäjän henkilökohtaisesta ja yrityksen organisaatiokohtaisesta VHS-raportista.

Jos elinkeinonharjoittaja myy tavaroita tai palveluita yli 15 000 eurolla tilikaudessa, hänen pitää ilmoittautua arvonlisäverovelvollisten rekisteriin. Jos 15 000 euron raja ylittyy, niin hakijan tai perheenkokoajan pitää tilittää arvonlisäverot koko myynnin osalta. Arvonlisäverot ovat lähtökohtaisesti 25,5 % myynnin arvosta.

Yritystoiminnan ja elinkeinonharjoittamisen pitää olla laillista. Luvanvaraista liiketoimintaa harjoittavilta yrittäjiltä pyydetään selvitys asianmukaisista luvista.

7.3 Kevytyrittäjän tulot toimeentulon lähteenä

Kevytyrittäjällä tarkoitetaan laskutuspalvelun kautta toimivia elinkeinonharjoittajia. Kevytyrittäjä laskuttaa työn toimeksiantajaa laskutuspalvelun avulla. Kevytyrittäjäyys ei ole oikeudellisesti määritelty termi eikä se ole erillinen yritysmuoto.

Verotuksessa kevytyrittäjät vertautuvat palkansaajiin. Laskutuspalvelu perii ennakonpidätyksen maksettavasta palkasta ja tilittää sen Verohallinnolle. Laskutuspalvelu perii lisäksi kevytyrittäjältä palkkion. Kevytyrittäjä vastaa lähtökohtaisesti itse toimeentulon hankkimiseen liittyvistä kustannuksista ja eläkevakuuttamisesta. Kustannukset voidaan huomioida hänen verotuksessaan.

Poikkeuksellisesti kevytyrittäjälle voidaan maksaa myös työkorvausta. Silloin työkorvauksesta ei toimiteta ennakonpidätystä, jos sen saaja on ennakonperintärekisterissä.

7.3.1 Kevytyrittäjän toimeentulon arviointi

Kevytyrittäjän toimeentulo muodostuu yleensä yhdeltä tai muutamilta toimeksiantajalta saaduista toimeksiannoista maksetuista korvauksista. Työstä laskutettavasta korvauksesta sovitaan kevytyrittäjän ja toimeksiantajan välisessä toimeksiantosopimuksessa. Kevytyrittäjän ja laskutuspalvelun välillä solmittu laskutuspalvelusopimus määrittää miltä osin velvoitteidenhoito on siirretty laskutuspalvelulle.

Kevytyrittäjän toimeentulon arvioinnissa oleskelulupa-asioissa huomioidaan laskutuspalvelun maksama palkka tai työkorvaus, josta vähennetään lakisääteisten velvoitteiden hoitokustannukset ja laskutuspalvelun palkkio sekä toimeentulon hankkimisesta aiheutuneet kustannukset (taulukko 6).

Taulukko 6. Kevytyrittäjän nettotulon muodostuminen.

Kevytyrittäjän palkkatulo
- Lakisääteiset veloitteet ja laskutuspalvelun palkkio
- Toimeentulon hankintakustannukset
= Kevytyrittäjän nettotulo

7.3.2 Kevytyrittäjän lakisääteiset veloitteet

Kun työtulo ylittää vuosittaisen alarajan, niin kevytyrittäjän pitää kuulua yrittäjän eläkevakuutuksen (YEL) piiriin. Vuonna 2024 työtulon alaraja on 9 010,28 euroa. Yleensä kevytyrittäjän pitää itse vastata YEL-maksun tilittämisestä työeläkeyhtiölle. YEL-maksu on lähtökohtaisesti 24,1 % työtulosta, mutta ensimmäisen 4 vuoden ajan se on noin 18,8 %.

7.3.2.1 Työkorvaukset

Työkorvaukset näkyvät tulorekisteritiedoissa. Jos laskutuspalveluyritys maksaa kevytyrittäjälle työkorvausta, niin kevytyrittäjälle voi muodostua velvoite maksaa arvonlisäverot Verohallinnolle. Arvonlisäverot ovat lähtökohtaisesti 25,5 % myynnin / palvelujen arvosta. Palkkoina maksetuista tuloista ei muodostu velvoitetta maksaa arvonlisäveroja. Jos henkilö myy tavaroita tai palveluita yli 15 000 eurolla kalenterivuoden aikana (12 kk), hänen pitää ilmoittautua arvonlisäverovelvollisten rekisteriin. Jos 15 000 euron raja ylittyy, niin hakijan tai perheenkokoajan tulee maksaa arvonlisäverot täysimääräisesti koko myynnin osalta takautuvasti.

7.3.3 Kevytyrittäjän toimeentulon selvittäminen

Kevytyrittäjän toimeentulon arvioinnissa huomioidaan palkka tai työkorvaus. Oleskelulupa-asioissa huomioidaan myös toimeentulon hankkimiskustannukset ja lakisääteisten veloitteiden hoitaminen. Toimeentulon hankkimisesta aiheutuvat kustannukset riippuvat harjoitettavan työn luonteesta. Esimerkiksi taksinkuljettajalle muodostuu yleensä huomattavia auton kunnossapito- ja käyttövoimakustannuksia. Sen sijaan freelance-kääntäjällä tai vastaavaa tietotyötä tekevällä työvälineistä ja työnteosta aiheutuvat kustannukset jäävät vähäisiksi.

7.3.3.1 Tarkasteltavat selvitykset

- Laskutuspalveluyrityksen kanssa solmittu sopimus. Kiinnitä huomiota seuraaviin asioihin:
 - Lakisääteisten veloitteiden siirtyminen laskutuspalveluyritykselle. Kiinnitä erityistä huomiota siihen, maksaako laskutuspalvelu YEL-maksun.
 - Laskutuspalvelun palvelumaksu ja sen määräytymisen peruste. Palvelumaksu voi olla kiinteä kuukausimaksu tai perustua toimeksiantajan maksamien korvausten suuruuteen ja olla esimerkiksi 4 % toimeksiantojen tulosta.

- Toimeksiantosopimus työn teettäjän eli varsinaisen toimeksiantajan kanssa
 - Toimeksiantosopimuksessa selvitetään työstä maksettava korvaus sekä työn tarjoajan ja kevytyrittäjän oikeudet ja velvollisuudet. Esimerkiksi Woltia ajavat lähetit solmivat toimeksiantosopimuksen.
- Tarkasta YEL-vakuutuksen voimassaolo hakijan toimittamasta eläkevakuutusyhtiön todistuksesta.
- Jos kevytyrittäjälle maksetaan palkan sijaan työkorvausta ja vuositulot ylittävät 15 000 €, pyydä kevytyrittäjältä todistus Verohallinnolle tilitetystä arvonlisäverosta, eli ALV-maksuista. Arvonlisävero on lähtökohtaisesti 25,5 % toimeksiantojen (palkka + sivukulut) arvosta. Arvonlisäverovelvollisuus ei koske kevytyrittäjiä, joille maksetaan palkkaa.

Kansalaisuusasioissa listausta sovelletaan soveltuvin osin.

7.3.3.2 Toimeentulon arviointi oleskelulupa-asioissa

- Tee tulorekisteriin ilmoitetuista palkkatuloista tarvittavat vähennykset tulonhankintakustannusten ja kevytyrittäjän itsensä maksettavaksi jäävien lakisääteisten velvoitteiden osalta (taulukko 6).
- Arvioi nettotulot ja toimeentuloedellytyksen täytyminen.
- Jos tulorekisteriotteella näkyy verottomia kilometrikorvauksia tai muita tulonhankkimismenoja, niitä ei hyväksytä osaksi toimeentuloa.
- Huomioi ennakonpidätyksen suhde palkkatasoon. Tarkempi ohjeistus luvussa 7.1.4.3.

[Linkki – Luku 7.1.4.3 Ennakonpidätys liian alhainen tulotasoon nähden oleskelulupa-asian yhteydessä](#)

7.4 Sosiaalietuudet toimeentulon lähteenä

Oleskeluluvat

Oleskelulupa-asioissa toimeentuloedellytyksen ajatuksena on työhön, yritystoimintaan, varallisuuteen tai muuhun sellaiseen seikkaan perustuva toimeentulo, joka yleensä riittää tavanomaiseen elämään Suomessa ilman, että henkilön tarvitsee turvautua toimeentulotuesta annetussa laissa (1412/1997) säädettyyn toimeentulotukeen tai vastaavaan muuhun toimeentuloa turvaavaan etuuteen. Ulkomaalaislakia koskevan hallituksen esityksen perustelujen mukaan ulkomaalaisen Suomessa oleskelusta aiheutuvista kustannuksista vastaisi oleskeluluvan saaja itse, hänen perheenjäsenensä, sukulaisensa tai muu taho. Yhteiskunta ei vastaisi ulkomaalaisen oleskelusta aiheutuvista kustannuksista. (HE 28/2003 s.139-140) Tietyt sosiaalietuudet voidaan kuitenkin hyväksyä toimeentulon lähteiksi ja huomioida osana toimeentuloedellytyksen täyttymistä.

Kansalaisuus

Kansalaisuusasioissa sosiaalietuuksia toimeentulon lähteenä selvitetään eri näkökulmasta kuin oleskeluluvissa. Lain esitöissä on tuotu esiin, että hakijan edellytetään pystyvän itsenäisesti huolehtimaan toimeentulostaan ilman huomattavaa yhteiskunnallista tukea, mutta pelkän toimeentulotuen varassa eläminen ei estäisi eikä edes vaikeuttaisi kansalaisuuden saamista (HE

235/2002 s.41). Edellytyksenä olisi, että hakemuksen yhteydessä saadaan tiedot hakijan toimeentulolähteestä. Tästä syystä sosiaalietuuksien saamista selvitetään myös kansalaisuushakemuksien yhteydessä. Kansalaisuusasioissa kaikki sosiaalietuudet hyväksytään tulon lähteiksi.

Kansalaisuusasioissa saadaan sosiaaliturvan osalta tietoa myös muista kansalaistamisen edellytyksistä, kuten asumisaikaedellytyksestä. Kelan etuuksissa huomioidaan ulkomailla asuminen ja etuuksien saajan tulisi ilmoittaa Kelalle ulkomailla lähdöstään. Lyhytkin ulkomailla oleskelu vaikuttaa esimerkiksi toimeentulotukeen sekä lasten kotihoidon tukeen. Jos asiassa ilmenee viitteitä Kelan tukiin liittyvästä väärinkäytöksistä, esimerkiksi että hakija asuu vakinaisesti ulkomailla, pitää asiasta tarvittaessa ilmoittaa Kelalle.

7.4.1 Oleskeluluvan yhteydessä tuloina huomioitavat sosiaalietuudet

Muut kuin toimeentulotuki tai sitä vastaavat toimeentuloa turvaavat sosiaalietuudet vähentävät muun vaadittavan toimeentulon euromäärää. Ulkomaalaislakia koskevassa hallituksen esityksessä (HE 28/2003 s. 140) on kirjattu, että toimeentuloedellytys arvioitaisiin käytettävissä olevien tulojen mukaan, jotka voivat osittain koostua myös sosiaaliturvaetuuksista. Oleskeluluvan hakijalta vaadittu toimeentulo voi muodostua muiden kuin toimeentuloa turvaavien sosiaalietuuksien sekä muiden tulojen ja varojen yhteismäärästä. Ulkomaalaislain 39 §:n 2 momentissa todetaan, että toimeentuloa turvaavana etuutena ei pidetä kustannuksia korvaavia sosiaaliturvaetuuksia. Hallituksen esityksessä (HE 28/2003 s.140) kustannuksia korvaavista etuuksista on annettu esimerkkinä lapsilisä ja asumistuki. Kustannuksia korvaaviksi etuuksiksi voidaan myös katsoa vammaistuet ja elatustuki. Hallituksen esityksessä hakijan tuloksi on myös katsottu palkan sijaan maksettavat etuudet, joista esimerkkeinä on tuotu esiin tapaturmaetuuudet, vanhempainetuuudet ja sairauspäiväraha. Korkein hallinto-oikeus on myös todennut, että työskentelyperusteiset etuudet, jotka määräytyvät ansioiden mukaisesti, eivät ole toimeentulotukeen verrattavia ja niillä voidaan turvata toimeentulo. Työskentelyperusteisina etuuksina on tuotu esiin vanhemmuuteen liittyvät ansiosidonnaiset päivärahat. Tämä huomioiden myös ansiopäiväraha voidaan katsoa toimeentuloa turvaavaksi tuloksi. Sosiaalietuudet huomioidaan tuloina nettomääräisinä.

KHO arvioi päätöksessään 7.11.2018 (taltio 5169, dnro 372/4/18) sosiaalietuuksien ja työskentelyperusteisten etuuksien huomioimista toimeentuloedellytyksen osana.

Maahanmuuttovirasto oli katsonut, että hakijan toimeentulo ei ollut turvattu perhesidehakemuksen yhteydessä, koska perheenkokoajan toimeentulo perustui täysin yhteiskunnan maksamiin etuuksiin, joista osa oli kustannuksia korvaavia etuuksia.

Hallinto-oikeus oli katsonut, että perheenkokoajan tuloista suuri osa perustui vanhempainpäivärahaan, joka ei ollut ulkomaalaislain 39 §:n 2 momentissa tarkoitettu kustannuksia korvaava etuus.

Korkein hallinto-oikeus totesi, että vanhemmuuteen liittyvät ansiosidonnaiset päivärahat ovat työskentelyperusteisia sosiaalietuuksia, eivätkä ne siten

muodostaneet toimeentulotukeen verrattavia etuuksia. Vanhemmuuteen liittyvät sosiaalietuudet ovat kuitenkin määräaikaista, mikä tuli ottaa huomioon arvioitaessa toimeentuloedellytyksen täyttymistä.

Vanhempainpäivärahan maksamista oli edeltänyt perheenkokoajan noin kahdeksan kuukautta kestänyt työttömyys, eikä perheenkokoajan työllistymisen mahdollisuuksia voitu arvioida. Tähän nähden korkein hallinto-oikeus totesi, että perheenkokoajan saamien etuuksien taso oli tilapäinen eikä sen perusteella hakijan toimeentulo ollut turvattu siten, että hakijan ei voitu olettaa joutuvan toimeentuloa turvaavan etuuden tarpeeseen Suomessa.

Sosiaalietuuksia, jotka huomioidaan hakijan tulona toimeentuloedellytyksen täyttymistä arvioitaessa, ovat esimerkiksi seuraavat (luettelo ei ole tyhjentävä):

- lapsilisä,
- vammaistuet (alle 16-vuotiaan vammaistuki, 16 vuotta täyttäneen vammaistuki, eläkettä saavan hoitotuki),
- omaishoidon hoitopalkkio,
- elatustuki,
- asumistuki,
- opintotuki (opintorahan ja asumislisän osalta),
- ansiopäiväraha,
- sairauspäivärahat (sairauspäiväraha, osasairauspäiväraha, tartuntatautipäiväraha, luovutuspäiväraha),
- vanhempainpäivärahat (äitiysraha, erityisäitiysraha, isyysraha, vanhempainraha, osittainen vanhempainraha),
- lastenhoidon tuet (kotihoidon tuki, yksityisen hoidon tuki, joustava hoitoraha, osittainen hoitoraha),
- kuntoutusraha ja osakuntoutusraha.
- eläkkeet (työeläke, kansaneläke, takuueläke)

Sosiaalietuuksien huomioidessa pitää kiinnittää huomiota tukien jatkuvuuteen.

Tulevaisuudessa, eli oleskeluluvan myöntämisen jälkeen, mahdollisesti saatavia etuuksia voidaan huomioida vain silloin, kun oikeus saada etuutta tulevaisuudessa on selvä ja etuuden määrä pystytään tarkasti ennakoimaan jo oleskelulupapäätöstä tehtäessä. Käytännössä tällaisia etuuksia ovat ainakin lapsilisät mukaan lukien lapsilisän mahdollinen yksinhuoltajakorotus.

Hallituksen esityksen (HE 28/2003 vp) mukaan, jos henkilö maahantulonsa jälkeen tulee oikeutetuksi sosiaaliturvaan, ja hän saa jotakin sosiaaliturvaetuutta Suomessa, sillä ei ole oleskeluoikeuden kannalta merkitystä, eikä se estä jatkoluvan myöntämistä, ellei kysymys ole tilanteesta, jossa henkilön olosuhteet ovat muuttuneet luvan hakemisen jälkeen ja henkilön toimeentulo on ollut toistuvasti toimeentulotuen tai muun toimeentuloa turvaavan etuuden varassa. Näissä tapauksissa maassa oleskelun perustetta ei enää ole.

7.4.2 Toimeentulotuki

Toimeentulotuki on henkilön tai perheen viimesijainen taloudellinen turva, joka kattaa elämän perusmenoja. Toimeentulotuki on tarkoitettu lyhytaikaiseksi etuudeksi, ja sen tarkoitus on auttaa tilapäisten vaikeuksien yli, ehkäistä sellaisten syntymistä ja edistää itsenäistä selviytymistä. Toimeentulotuessa on kolme osaa: perustoimeentulotuki, täydentävä toimeentulotuki ja ehkäisevä toimeentulotuki.

Perustoimeentulotukea koskevat tiedot saadaan Kelan rekisteristä. Täydentävän ja ehkäisevän toimeentulotuen päätöksistä tulee pyytää selvitys ensisijaisesti hakijalta ja tarvittaessa päätöksen tehneeltä hyvinvointialueelta.

Oleskeluluvat

Oleskelulupia koskevan ulkomaalaislain 39 §:n toimeentuloedellytyksen ajatuksena on työhön, yritystoimintaan, varallisuuteen tai muuhun sellaiseen seikkaan perustuva toimeentulo, joka yleensä riittää tavanomaiseen elämään Suomessa ilman, että henkilön tarvitsee turvautua toimeentulotuesta annetussa laissa (1412/1997) säädettyyn toimeentulotukeen tai vastaavaan muuhun toimeentuloa turvaavaan etuuteen.

Ensimmäisen oleskeluluvan myöntämistä harkittaessa ulkomaalaisen toimeentuloa ei lähtökohtaisesti voida katsoa turvatuksi, jos toimeentulo perustuu toimeentulotukiin.

Jatkolupaa myönnettäessä tilapäinen turvautuminen toimeentulotukeen ei ole luvan myöntämisen esteenä (Ukl 39 §:n 3 mom.). Toimeentulo ei kuitenkaan voi jatkolupaa tai pysyvää oleskelulupaa myönnettäessä perustua toistuvasti myönnettävään toimeentulotukeen. Kun harkitaan ensimmäisen jatkoluvan myöntämistä, toimeentulotukeen turvautumista voidaan yleensä pitää toistuvana, jos hakija on saanut etuutta vähintään kolme kuukautta. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen tilastoissa toimeentulotuen saaminen mainitaan lyhytaikaiseksi, kun tukea on vuoden aikana saatu korkeintaan kolmena kuukautena (THL:n tilastoraportti 26/2023, 29.5.2023; Toimeentulotuki 2022).

Kussakin yksittäistapauksessa on erikseen harkittava, kaikki asiaan vaikuttavat seikat huomioon ottaen, voidaanko toimeentulotukeen turvautumista pitää tilapäisenä vai katsotaanko toimeentulotukea myönnetyn toistuvasti.

Kokonaisharkinnassa pitää ottaa huomioon toimeentulotukeen turvautumisen syyt ja se, katsotaanko turvautumisen johtuneen hakijasta riippumattomista syistä. Jatkoluvan epääminen saattaa olla kohtuutonta, jos tällaisiin etuuksiin turvautumisen ja omien ansioiden vähenemisen syynä on ollut sairaudesta, tapaturmasta tai esimerkiksi äitiydestä johtuva olosuhteiden muutos. Sama koskee tilannetta, jossa hakija on joutunut tilapäisesti työttömäksi itsestään riippumattomista syistä jatkoluvan hakemisen aikaan.

Kansalaisuus

Kansalaisuuden saamisen edellytyksenä ei ole turvattu toimeentulo ja esimerkiksi toimeentulotukeen turvautuminen ei ole este kansalaisuuden saamiselle.

Toimeentulotuki on viimesijainen taloudellinen turva ja tarkoitettu tilapäiseksi. Toimeentulotukea ensisijaisempina tukimuotoina voidaan esimerkiksi pitää työmarkkinatukea, opintotukea, eläkkeitä, sairauspäivärahaa ja vanhempainpäivärahaa. Jos hakija on pidemmän aikaa turvautunut pelkkään toimeentulotukeen eikä ole saanut ensisijaisia etuuksia, pitää syy tälle selvittää.

7.4.3 Työmarkkinatuki ja peruspäiväraha

Kansaneläkelaitoksen maksamien työmarkkinatuen ja peruspäivärahan katsotaan huolehtivan työttömän vähimmäistoimeentulosta työttömyyden aikana, eikä vakiintuneen hallintokäytännön mukaisesti kyseisiä etuuksia huomioida tulona oleskeluluvan toimeentuloedellytystä arvioitaessa. Työmarkkinatuki ja peruspäiväraha poikkeavat ansiopäivärahasta siten, että ne eivät ole ansiosidonnaisia tukia.

Työmarkkinatuki ja peruspäiväraha eivät kuitenkaan ole viimesijaista turvaa takaavia tukia. Tästä johtuen niihin turvautumiseen ei suhtauduta samalla tavalla kuin toimeentulotukeen turvautumiseen oleskeluluvan toimeentuloedellytystä arvioitaessa. Vaikka työmarkkinatukea ja peruspäivärahaa ei lasketa hakijan tuloiksi, ei niiden myöskään toimeentulotukea vastaavalla tavalla katsota merkitsevän, että hakijan toimeentulo ei olisi turvattu. Jos hakijalla on työmarkkinatuen tai peruspäivärahan lisäksi riittävästi muita tuloja takaamaan toimeentulotason määrittämä toimeentulo, voidaan hakijan toimeentulo katsoa turvatuksi ulkomaalaislain 39 §:n edellyttämällä tavalla. Jos toimeentulon on ilmoitettu perustuvan perheenkokoajan ansiotuloihin, jotka ovat toimeentulotasoihin verrattuna riittävät ja hakijalle on myönnetty esimerkiksi työmarkkinatuki, voidaan toimeentulo asiassa katsoa lähtökohtaisesti turvatuksi.

Kansalaisuusasioissa työmarkkinatuki ja peruspäiväraha katsotaan tuloksi kuten muutkin etuudet.

7.5 Varallisuus ja säästöt toimeentulon lähteenä

Toimeentulon lähteenä voi olla varallisuus eri muodoissa.

Oleskelulupa-asioissa riittävän toimeentulon voi osoittaa luotettavalla selvityksellä varallisuudesta (Ukl 39 § 2 mom.)

Ulkomailla olevan varallisuuden, esimerkiksi säästöjen, pitää olla käteiseen verrattavaa ja sellaista, että se on siirrettävissä Suomeen esimerkiksi luotettavaa pankkiyhteyttä käyttäen. Mahdollisten pakotteiden vaikutus tilisiirtoihin pitää tarvittaessa selvittää ja huomioida. Varojen pitää olla realisoitavissa tarvittaessa lyhyessä ajassa ja käytettävissä oleskeluluvan keston ajan.

Kansalaisuusasioissa, jos toimeentulo perustuu varallisuuteen, tulee hakijan pystyä luotettavasti selvittämään varallisuuden lähteet.

Tämän kappaleen ohjeistusta sovelletaan kansalaisuusasioissa vain soveltuvin osin.

7.5.1 Käteisvarat

Riittävä toimeentulo pitää pääsääntöisesti esittää pankkitalletuksen muodossa. Poikkeuksellisesti toimeentulon voi osoittaa käteisvaroin. Käteisvarojen esittämistä varten hakijan pitää tehdä pyyntö asiasta Maahanmuuttovirastolle. Käteisvarojen esittämisen yhteydessä varmistetaan niiden aitoudesta. Palvelupiste kirjaa oleskelulupa-asioissa tiedot käteisvaroista UMA:aan. Käteisvarojen osalta pitää antaa selvitys niiden alkuperästä.

7.5.2 Pankkitilillä olevien varojen arviointi

Jos hakijan tai perheenkokoajan tarkoituksena on turvata toimeentulo pankkitilillä olevin varoin, tarvittavien varojen pitää olla hakijan tai perheenkokoajan omalla pankkitilillä ja kyseisestä tilistä on esitettävä tiliote. Tiliotteiden luotettavuuteen tulee kiinnittää huomiota.

Tiliotteelta täytyy näkyä:

- tilinomistajan nimi
- tilinumero
- tilin saldo
- kaikki tilitapahtumat viimeisen kuuden kuukauden ajalta sisältäen tiedot tilisiirtojen tekijöistä.

Saldotodistuksen esittäminen ei ole riittävä osoitus varoista, koska siitä ei voi arvioida, kuinka kauan varat ovat olleet hakijan hallussa ja ovatko varat tosiasiallisesti hakijan käytössä.

Tilin saldon lisäksi arvioinnissa kiinnitetään huomiota tilitapahtumiin ja niiden uskottavuuteen. Hakijan oman tilin lisäksi pankkitili voi olla yhteinen hakijan puolison kanssa. Alaikäisiltä hyväksytään vanhemman kanssa oleva yhteinen pankkitili. Selvitystä tileistä, joiden käyttöoikeus on perheenjäsenen ulkopuolisilla henkilöillä, ei hyväksytä, koska hakijan tai perheenkokoajan oikeudesta varojen käyttöön ei voida varmistua.

Hakijan tai perheenkokoajan tilillä olevat varat voivat myös täydentää muuta toimeentuloa.

Jos ilmenee, että varat perustuvat korkeakorkoisiin lainoihin ja lyhyen maksuajan pikavippeihin, pyydä selvitystä lainojen määrästä, suuruudesta ja takaisinmaksusuunnitelmasta. Lähtökohtaisesti näiden perusteella saatuja tuloja ei voida huomioida turvatuksi toimeentulon osalta varallisuutena.

Ulkomaisilla tileillä olevia riittäviä varoja arvioidaan vieraan valuutan päiväkurssin perusteella. Valuuttakurssit tarkastetaan lähtökohtaisesti XE.com-sivustolta. XE.com-sivustolla esitetty valuuttakurssi on keskiarvo, joka on keskiarvo valuutan markkinahintaisen osto- ja myyntikurssin välillä.

7.5.3 Sijoitukset

Toimeentulon lähteenä voi olla rahoitus- ja säästöinstrumentit, jotka ovat muutettavissa lyhyellä aikavälillä euroiksi. Rahoitus- ja säästöinstrumenttien osalta tarkastetaan päivän kurssi ja arvonvaihtelu edellisen vuoden ajalta. Kansalaisuusasioissa toimeentuloa selvitetään viideltä edeltävältä vuodelta, joka pitää huomioida sijoitusten arvon selvittämisessä.

Välittömästi realisoitavia sijoituksia ovat muun muassa pörssinoteeratut osakkeet, rahasto-osuudet, ETF:t eli pörssinoteeratut rahastot, obligaatiot ja joukkovelkakirjalainat, osakeindeksiobligatiot, kryptovaluutat ja tietyin varauksin niihin perustuvat tracker-sertifikaatit. Rahasto-osuuksissa pitää kuitenkin huomioida rajoittavatko lunastussäännöt realisointia. Sijoitustuotteita, jotka eivät välttämättä ole välittömästi realisoitavia ovat esimerkiksi SPAC-yhtiöt, warrantit, optiot (erityisesti niin sanotut eurooppalaiset optiot), indeksilainat ja vertaislainat (yksityiset lainat).

Sellaisten sijoitustuotteiden osalta, joiden arvonvaihtelu on ollut kymmeniä prosentteja edellisen vuoden aikana, voidaan edellyttää edellisen vuoden aikana tapahtunutta marginaalia suhteessa päivän kurssiin.

Sijoitusinstrumentteja, joiden arvonvaihtelu on hyvin nopeaa ja suurta, ei lähtökohtaisesti pidä hyväksyä vakuudeksi riittävästä toimeentulosta. Tällaisia voivat olla esimerkiksi bull- ja bear-sertifikaatit, futuurit, minifutuurit ja unlimited turbot.

7.5.4 Muut valuutat, mukaan lukien kryptovaluutat

Valtioiden valuutat voivat olla sijoituksia ja niiden arvot saattavat vaihdella vuositasolla jopa kymmeniä prosentteja suhteessa euroon. Kiinnitä huomiota pienten ja kehittyvien maiden valuuttojen arvon kehitykseen suhteessa euroon. Lähtökohtaisesti eri valtioiden valuutat voidaan hyväksyä riittävän toimeentulon takeeksi päivän kurssin mukaisella arvostuksella. Jos toimeentulo perustuu toisessa valuutassa olevien varojen säännöllisiin siirtoihin, niin huomioi tapauskohtaisessa arvioinnissa valuuttakurssin kehitys suhteessa euroon. Kansalaisuusasioissa toimeentuloa selvitetään viideltä edeltävältä vuodelta, joka pitää huomioida valuutan arvon selvittämisessä.

Kryptovaluutat voivat vertautua riittävän toimeentulon arvioinnin kannalta sijoituksiin tai vieraisiin valuuttoihin. Kryptovaluutoissa on huomattavia eroja. Kiinnitä huomiota kryptovaluutan arvonvaihteluun edellisen vuoden aikana ja arvonmuodostuksen perusteisiin.

7.6 Lainat, luotot ja eläkkeet toimeentulon lähteenä

7.6.1 Lainat ja luotot

Ulkomaalaislakia koskevan hallituksen esityksen (HE 28/2003 s140) mukaan riittävä toimeentulo tulee turvata ansiotyöllä, yritystulolla, säästöillä tai muuhun sellaiseen seikkaan perustuvalla toimeentulolla. Lainat ja luotot voivat turvata rajallisen ajan toimeentuloa esimerkiksi osana hakijan tai perheenkokoajan liiketoiminnan rahoitusta. Lainat ja luotot ovat ymmärrettävä osa myös

opiskelijoiden pitkän aikavälin taloudellista suunnittelua. Sen sijaan kulutusluotot tai kannattamattoman liiketoiminnan jatkamiseksi otetut lainat eivät todenna turvattua toimeentuloa. Luotollista tiliä, luottorajaa tai luottokortin saldotietoa ei pääsääntöisesti pidetä riittävänä osoituksena sellaisesta lainasta, jolla toimeentulon voisi turvata. Niiden tarjoama laina-aika on liian lyhyt toimeentulon turvaamiseksi oleskeluluvan voimassaolon ajaksi.

Opiskelijan ottamat lainat ja luotot voidaan lähtökohtaisesti hyväksyä osaksi turvattua toimeentuloa. Lainattujen varojen pitää olla siirretty hakijan hallinnassa olevalle pankkitilille. Myös puolison, vanhempien tai lähisukulaisten ottamalla lainalla voidaan todentaa opiskelijan toimeentuloa. Sponsorin ottama laina hyväksytään silloin, kun laina on saatu luotettavalta taholta ja varat on todistetusti siirretty hakijalle. Sponsoroinnista lisää luvussa 7.7.

[Linkki – Luku 7.7 Sponsorointi toimeentulon lähteenä](#)

Kansalaisuuden hakijalla voi olla lainaa esimerkiksi opintolainaa tai asuntolainaa. Kansalaisuuden osalta lähtökohtana on, että toimeentulo ei voi kuitenkaan perustua pelkästään lainaan huomioiden lainan takaisinmaksuvelvollisuus.

Lainoihin perustuvaa toimeentuloa selvitetään tarvittaessa lainasopimuksesta tai velkakirjasta, josta tulee käydä ilmi:

- lainanantajan tiedot
- lainansaajan tiedot
- lainattu summa
- lainan maksuaikataulu
- maksetaanko lainasta korkoa.

Asiassa tulee arvioida, onko lainanottajalla tosiasiallisesti mahdollisuus maksaa lainaa takaisin? Jos lainanottaja alkaa lyhentää lainaa heti, on lähtökohtaisesti epävarmaa, että varat voivat turvata toimeentulon, ellei muita varoja ole lainan lisäksi. Pelkästään lupaukset tulevista lainoista tai taloudellisesta tuesta eivät ole lähtökohtaisesti riittävä selvitys toimeentulosta.

Suomalainen opintolaina

Ulkomaalainen voi olla oikeutettu opintolainaan, kun hänellä on jatkuva (A) oleskelulupa, pysyvä (P) oleskelulupa, pitkään oleskelleen kolmannen maan kansalaisen EU-oleskelulupa (P-EU tai P-EY) tai EU:n ja Iso-Britannian erosopimuksessa tarkoitettu oleskelulupakortti. Opintolainalla on valtioneuvoston takaus ja sillä voidaan turvata ulkomaalaisen toimeentuloa. Lainan riittävyttä toimeentulon turvaamiseksi arvioidaan muiden lainojen tavoin. Suomen valtion takaama opintolaina voidaan katsoa varmaksi tulonlähteeksi, mikäli se on hakijalle myönnetty.

7.6.2 Eläkkeet

Eläkkeet ovat yleensä vakaa ja jatkuva toimeentulolähde. Sekä Suomessa että ulkomailla maksettavat eläkkeet voivat osoittaa riittävää toimeentuloa. Eläkkeet huomioidaan oleskelulupa-asioissa nettomääräisinä ja kansalaisuusasioissa bruttomääräisinä.

Suomessa valtion maksamista eläkkeistä saadaan tietoa tulorekisterin ja Kela-tarkastuksen kautta. Yksityisistä eläkkeistä ja ulkomailta saaduista eläkkeistä pitää esittää eläkepäätös asiointikielellä sekä asiakkaan pankkitiliote, josta voidaan todentaa eläkkeen määrä ja maksujen jatkuvuus.

Oleskelulupa-asioissa eläkkeellä olevan perheenkokoajan tai hakijan riittävää toimeentuloa arvioidaan ulkomaalaislaki ja siitä johdetut toimeentulotasot huomioiden.

7.7 Sponsorointi toimeentulon lähteenä

Oleskelulupa- ja kansalaisuusasioissa toimeentuloon liittyvällä sponsoroinnilla tarkoitetaan tilannetta, jossa joku muu kuin hakija vastaa hakijan toimeentulosta. Sponsoroinniksi ei katsota tilanne, jossa puoliso tai huoltaja vastaa hakijan toimeentulosta lakisäateisen elatusvelvollisuutensa puitteissa.

Oleskelulupa-asioissa toimeentuloedellytyksen osalta keskeistä on se, että yhteiskunta ei vastaa ulkomaalaisen oleskelusta aiheutuvista kustannuksista, vaan kustannukset hoitaisi oleskeluluvan saaja itse, hänen perheenjäsenensä, sukulaisensa tai muu taho (HE 28/2003 vp s. 139-140). Lain mukaisesti hakijan toimeentulosta voi huolehtia myös sukulainen tai muu taho.

KHO arvioi vuosikirjapäätöksessään KHO:2011:43 perheenkokoajan sukulaisten antamaa sitoumusta huolehtia perheenkokoajan ja hakijan toimeentulosta.

Asiassa oli kyse perhesiduvasta ja hakijana oli perheenkokoajan puoliso, joka oli tullut Suomeen perhesiteen perusteella, koska hänen on katsottu olleen täysin riippuvainen veljestään. Perheenkokoajan veljet ovat kirjallisesti sitoutuneet vastaamaan sisarensa ja tämän hakijana olevan aviopuolison toimeentulosta, niin että veljet yhdessä suorittavat kuukausittaisen avustuksen. Lisäksi veljet olivat suorittaneet 3400e talletuksen perheenkokoajan tilille. Hallinto-oikeus on katsonut, että veljesten antamaa sitoumusta toimeentulon rahoittamisesta ei voida pitää osoituksena siitä, että hakijan toimeentulo olisi turvattu. KHO on päätöksessään tuonut esiin, että asian arviointia ohjaa perheenyhdistämistä ja toimeentuloedellytystä koskevien säännösten tarkoitus. Asiassa on kiinnitetty huomiota siihen, että perheenkokoajan veli on ottanut vastuun nuoremmista sisaruksistaan hakemalla heille oleskelulupaa Suomeen täyden riippuvaisuuden perusteella ja että perheenkokoaja on asunut veljensä kanssa Suomeen saavuttuaan. Perheenkokoajan veljet elättävät itsensä ansiotyöllä. Perheenkokoajalla itsellään on myös ansiotuloja ja hän on valmistumassa ammatin. Näissä olosuhteissa KHO on katsonut, että perheenkokoajan veljesten sitoumus oli luotettavana ja realistisena otettava huomioon toimeentuloedellytystä arvioitaessa. Kyseinen sitoumus ei ole ollut Maahanmuuttoviraston tiedossa asiaa ratkaistaessa, joten asia oli palautettu uudelleen käsiteltäväksi.

Huomioiden, että sukulaisella tai muulla taholla ei ole velvollisuutta vastata tällaisessa tilanteessa hakijan turvatusta toimeentulosta eikä häntä ole siihen sidottu, pitää sponsoroinnin olla uskottavaa ja jatkuvaa. Lähtökohtaisesti

edellytetään, että varat toimeentuloedellytyksen täyttämiseksi tulisi olla hakijan tilillä oleskelulupaa myönnettäessä, jotta sponsoroinnista voidaan varmistua. Muissa tapauksissa sponsoroinnista tulee olla näyttöä pidemmältä ajalta tai sponsoroinnin pitää muiden selvitysten perusteella olla erityisen luotettava.

KHO arvioi vuosikirjapäätöksessään KHO:2011:43 perheenkokoajan sukulaisten antamaa sitoumusta tilanteessa, jossa sponsoroinnista oli näyttöä pidemmältä ajalta.

Asiassa oli kyse perhesidehakemuksesta avioliiton perusteella. Perheenkokoaja oleskeli Suomessa pysyvällä luvalla. Perheenkokoajan työskentelyn lisäksi toimeentulosta on esitetty selvityksenä perheenkokoajan äidin allekirjoittamat kirjelmät, joilla hän sitoutui avustamaan perheenkokoajaa ja tämän perhettä näiden elantomenoissa. Sponsoroinnista oli esitetty KHO:lle näyttönä selvitykset useammasta tilisiirrosta yli puolentoista vuoden ajalta. KHO on arviossaan ottanut huomioon perheenyhdistämisdirektiivin ja sitä koskevan unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön. Asiassa on myös otettu huomioon, että toimeentuloedellytys tulee uudelleen arvioitavaksi jatkolupaa hakiessa ja oleskelulupa on myös mahdollista peruuttaa. KHO katsoi, että perheenkokoajan tulot eivät missään vaiheessa ole riittäneet turvaamaan hänen ja hänen puolisonsa ja lapsensa toimeentuloa. Esitetyn selvityksen mukaan perheenkokoajan äidin tulot ovat riittäneet perheenkokoajan perheen tukemiseen ja säännöllisestä tukemisesta on esitetty selvitystä pidemmältä ajalta. KHO katsoi, että saadun selvityksen perusteella perheenkokoajan äidin ja tämän miehen sitoumuksia voidaan pitää luotettavina ja realistisina ja ne tulee huomioida harkittaessa toimeentuloedellytyksen täyttymistä. Kun asiassa otettiin huomioon perheenkokoajan omat tulot, hänen aktiivisuutensa työhaussa, hänen äitinsä antamat sitoumukset, näyttö pidempiaikaisesta rahallisesta tukemisesta ja että perheenkokoajan tilillä oli ollut merkittävä määrä rahaa, ei asiassa ollut syytä olettaa, että hakija joutuisi toimeentulotuen tarpeeseen.

Sponsorointi on uskottavaa, jos sen säännöllisestä toteutumisesta on jo useilta kuukausilta aiempaa näyttöä ja se voidaan todentaa luotettavasti esimerkiksi pankkitiliotteilta näkyvin säännöllisin tilisiirroin. Opiskelijoiden kohdalla pitää kuitenkin huomioida, että sponsorointi liittyy selkeästi opiskeluaikaan ja sponsoroinnille ei ennen opiskelua ole välttämättä ollut tarvetta.

Selvitysten pitää osoittaa luotettavasti, että hakijalla on säännöllisesti omassa hallinnassaan riittävän toimeentulon takaavat varat. Selvitys hakijan käytössä olevista varoista pitää esittää tiliotteilla tai vastaavilla todistuksilla. Harkinnanvaraisesti on mahdollista hyväksyä myös muita kuin tilille siirrettäviä varoja sponsoroinnin muotona, jos sponsorointi on kokonaisuudessaan ja tapauskohtaisesti arvioiden uskottavaa. Sponsoroinnista voi pyytää tapauskohtaisesti myös muuta tarkentavaa selvitystä.

Eri lupaperusteiden ja kansalaisuuden kohdalla, se mitä luotettavaa selvitystä hakijalta pääsääntöisesti vaaditaan, voi vaihdella esimerkiksi lupaperusteen olosuhteista ja oleskelun tarkoituksesta johtuen. Sponsoroinnin selvittämiseen

pitää kiinnittää erityistä huomioita juurikin elatusvelvollisuuden puuttumisen johdosta ja sponsorin suhdetta hakijaan ja sponsoroinnin syytä tulee selvittää.

Vakiintuneen suhteen perusteella myönnettävän tilapäisen oleskeluluvan lähtökohtana on, että hakijan on turvattava toimeentulonsa itse omassa käytössään ja omassa hallinnassaan olevilla tuloillaan, varoillaan tai säästöillään. Seurustelukumppanilla ei ole vastaavaa elatusvelvollisuutta kuin puolisoilla ja tästä syystä tilannetta arvioidaan samalla tavalla kuin perheen ulkopuolisen sponsorointia. Suomessa asuvan seurustelukumppanin mahdollisesti antama taloudellinen tuki tai lupaus taloudellisen tuen antamisesta, kuten asumiskulujen ja päivittäisten kustannusten kattaminen, voidaan ottaa harkinnassa huomioon. Tilapäisen oleskeluluvan myöntäminen perustuu siihen, että hakija on tulossa Suomeen asumaan avoimistarkoituksessa ja pääsääntöisesti muuttaa seurustelukumppaninsa luokse. Näin ollen tapauskohtaisesti voidaan myös hyväksyä luotettava selvitys siitä, että seurustelukumppani tulee vastaamaan hakijan elinkustannuksista luvan voimassaolon ajan, vaikka sponsoroinnista ei olisi näyttöä pidemmältä ajalta tai varoja ei olisi etukäteen hakijalle siirretty. Tällaisessa tilanteessa vaaditaan kuitenkin selvitystä seurustelukumppanin taloudellisesta tilanteesta.

Opiskelijan oleskeluluvissa sponsorointi on yleisempää verrattuna muihin oleskelulupiin. Opiskelijan kohdalla sponsorointi on tulonlähteenä ymmärrettävä huomioiden, että kyse on tietystä ajanjaksosta tutkinnon suorittamisen ajaksi ja hakija ei täyspäiväisesti pysty työskentelemään opintojen aikana. Opiskelun perusteella myönnettävä oleskelulupa myönnetään myös vain tutkinnon suorittamisen ajaksi. Huomioiden, että opiskelijan oleskelulupien kohdalla sponsori harvoin asuu hakijan kanssa samassa taloudessa Suomessa, tulee sponsoroinnista aina olla konkreettista näyttöä. Lähtökohtaisesti sponsorointi tulee osoittaa tilittietojen perusteella, jolla voidaan osoittaa riittävät varat vaadittuun toimeentulotasoon ensimmäisen vuoden osalta.

Muiden oleskelulupien ja kansalaisuuden kohdalla sponsoroinnin hyväksyminen toimeentulona tulee kuitenkin olla poikkeuksellista erityisesti sellaisten tahojen ja perheenjäsenten osalta, jotka eivät kuulu yhteiseen talouteen.

Sponsoroinnista pyydettäviä selvityksiä:

- Selvitys sponsorin hakijalle siirtämistä varoista ja tarvittaessa selvitys sponsorin kyvystä tukea hakijaa taloudellisesti
 - Hakijan tiliotteelta tulisi näkyä tilinomistajan nimi, tilinumero, tilin saldo. Tiliotteet tulisi toimittaa siltä ajanjaksolta, jolla sponsori on tehnyt hakijalle siirtoja.
- Sponsorointilupaus erityisesti tilanteissa, joissa on katsottu hyväksyttäväksi, että sponsori ei ole avustusta etukäteen siirtänyt hakijan tilille
 - Sponsorointilupaus on osoitus sitoumuksesta ja sen kestosta sekä sponsoroinnin tavoista myös tulevaisuudessa. Itse sponsorin tulee antaa lupaus kirjallisesti ja sen tulee lähtökohtaisesti olla allekirjoitettu ja päivätty.
- Selvitys sponsorin suhteesta hakijaan.

Kun asiassa ei ole selvitystä pitkäaikaisesta sponsoroinnista ennen oleskeluluvan myöntämistä, joka saattaa olla tilanne esimerkiksi opiskelijan oleskeluluissa, tulee kiinnittää huomioita sponsoroinnin tapoihin ja siihen, että varat ovat tosiasiallisesti hakijan vapaasti käytettävissä. Sponsorointi voidaan toteuttaa yksittäisellä varojen siirrolla tai varoja voidaan siirtää osissa. Huomiota tulisi kiinnittää siihen, että varat pysyvät hakijan käytettävissä eikä ole viitteitä siitä, että varat on vain väliaikaisesti siirretty hakijan tilille toimeentuloedellytyksen täyttämiseksi.

Sponsoroinnin uskottavuuden osalta merkitystä on myös sponsorin taloudellisella tilanteella ja mistä sponsorin varat tulevat. Toimeentulon selvittämisessä ja toimeentuloedellytyksen soveltamisessa ei kuitenkaan ole kyse sponsorin toimeentulon arvioinnista. Mikäli sponsorointi ei vaikuta uskottavalta, voi sponsorin taloudellisesta tilanteesta myös pyytää hakijalta selvitystä.

Sponsorin hakijan puolesta ottama laina hyväksytään vain silloin, kun laina on saatu luotettavalta taholta ja varat on todistetusti siirretty hakijalle. Jos asiakirjoista käy ilmi, että sponsorilla ei selvästi ole kykyä maksaa lainaa takaisin, ei sponsorin ottaman lainan voida katsoa turvaavan hakijan toimeentuloa luotettavasti, koska sponsorilla ei voida katsoa tosiasiasa olevan varoja tukea hakijaa.

Ensimmäisten oleskelulupien kohdalla selvitykset sponsoroinnista on usein esitetty edustustossa. Edustuston mahdolliset kommentit annetusta kirjallisesta ja suullisesta selvityksestä tulee huomioida asian selvittämisessä ja tarvittaessa pyytää hakijalta lisäselvitystä.

Oleskeluluissa sponsorin avustusten määrän tulee yhdessä muiden mahdollisten hakijan tulojen kanssa riittää toimeentulotason määrittämään tulotasoon.

7.8 Ulosottojen huomioiminen oleskelulupa-asioissa

Riittävää toimeentuloa arvioitaessa on huomioitava mahdolliset ulosotossa perittävät velat. Velat voidaan ulosmitata suoraan työntekijän palkasta tai palkkiosta. Tällöin ulosmitattavat velat voi havaita palkkalaskelmasta tai tulorekisteritiedoista. Palkan ulosmittauksen sijaan velalliselle voidaan tietyin ehdoin tehdä erillinen maksusuunnitelma.

Yrittäjän tulee tilittää ulosmitattavat velat erikseen ja ulosottojen tilanteen voi selvittää yrittäjän ja yrityksen VHS-rekisteriotteista. Hakijalta tai perheenkokoajalta voi tarvittaessa pyytää velallisen maksusuunnitelman.

Ulosottorekisterissä näkyvä ulosotto on voinut päättyä varattomuusesteeseen tai suppean ulosoton esteeseen ja siirtyä passiiviperintään. Passiiviperinnässä olevat ulosottoasiat aktivoituvat uudelleen, jos velallinen saa veronpalautusta tai jos uusien asioiden vireilletulon jälkeen löydetään ulosmitattavaa tuloa tai omaisuutta. Jos hakijalla on ulosottoja passiiviperinnässä, häneltä pyydetään uusi selvitys ulosoton tilanteesta ja varmistetaan, että Ulosottolaitos on tietoinen Maahanmuuttovirastolle esitetyistä tuloista ja varallisuudesta.

Tarvittaessa ulosotossa perittävien velkojen määrää voidaan arvioida Ulosottolaitoksen maksukieltolaskurin avulla.

7.8.1 Ulosmitattavien velkojen ja niiden maksun selvittäminen

Hakijalta tai perheenkokoajalta voidaan selvittää ulosmitattavia velkoja ja niiden maksutilannetta seuraavilla asiakirjoilla:

- Ulosmittauspäätös. Päätöksessä esitetään ulosoton perusteena olevat selvitykset ja mitä ulosmitataan ja missä järjestyksessä.
- Mahdollinen velallisen maksusuunnitelma. Maksusuunnitelmasta selvitetään maksettavan ulosoton määrä ja maksuaikataulu.

Lisäksi hakijalta tai perheenkokoajalta voi tarvittaessa pyytää selvitykseksi ulosottotodistuksen ja selvitystä velan takaisinmaksusta, esimerkiksi filioitteita.